

Mi van a versenyfelügyeleten túl?

Talán a négyzögletű kerekérdő? Vagy maga az Óperencia? Ki tudja?

Talán mi magunk igen. Ezekről a kérdésekről – bár egyre többször – de még mindig nem elégszer ejtünk szót. Pedig mi, a Versenyhivatal munkatársai igyekszünk. Arra a kérdésre, hogy mikor működik hatékonyan egy versenyhatóság, többféle választ is kaphatunk, amelyek nem mondanak el lent egymásnak. Egyesek azt a választ adják, hogy akkor, amikor sok versenysértést derít fel a versenyfelügyeleti hatóság és nagy összegű bírságokat szab ki, mások azt a választ adják, hogy akkor, amikor úgy képes a piacfelügyeletre, hogy csökkenti a versenysértő helyzetek előfordulási esélyeit. Utóbbi esetben a versenypártolás, illetve a versenykultúra-fejlesztés eszköztárával operál. A két válasz valószínűleg együttesen határozhatja meg egy hatékony versenyhatóság mindennapi életét.

A GVH versenyfelügyeleti tevékenységéről már jó ideje szerteágazó tájékoztatást adunk, amivel egyrészt a közvélemény minél szélesebb körét szeretnénk elérni, másrészt a döntések visszatartó erejét is fokozni kívánjuk. Versenypártoló munkánkról, valamint versenykultúra-fejlesztő és -terjesztő tevékenységünkről csak ritkábban van alkalmunk a közfigyelem felkeltésére is alkalmas módon nyilatkozni. A versenypártoló munka a külvilág számára többnyire nem látványos, de esetenként hatékony eszköze annak, hogyan juttassuk érvényre a verseny szempontjait a felgyorsult ütemű jogszabályalkotás során. Amellett, hogy szakmai véleményünket eljuttatjuk a jogszabályt előkészítő minisztériumnak, azt más formában is nyilvánosságra hozzuk. Ezek a szem-

pontok minden esetben konkrét jogszabályokban, illetve konkrét problémák megoldási javasolataiban öltenek testet. Annak érdekében, hogy a verseny – a társadalom számára is olyan fontos – szakmai szempontjai ne csak esetlegesen jussanak érvényre, az OECD elkészített egy segédanyagot, amely az állami döntések versenyre gyakorolt hatáselemzését segíti elő. A jogszabálytervezetek várható társadalmi-gazdasági hatásai között a versenyre gyakorolt hatások meghatározóak lehetnek a fogyasztók, az állampolgárok jólétének alakulására. Az állam szabályozói beavatkozásával gyakran akaratlanul tompítja a piaci versenyfolyamat pozitív ösztönzőit, pedig kevésbé versenykorlátozó módon is elérhetné a versenyen túli céljait. Az OECD-főtitkár novemberi budapesti látogatása alkalmas volt arra, hogy a hazai közigazgatás vezetői bepillantást nyerjenek a kérdés fontosságába, aktualitásába.

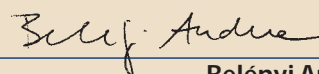
A GVH legújabb tevékenysége a versenykultúra-fejlesztő és -terjesztő munka, amit majdnem két éve végzünk intézményesített formában is, a Versenykultúra Központ keretein belül. Ezzel a célunk, hogy minél szélesebb csoportokat ismertethessünk meg a versenyelőnyeivel, a GVH munkájával, döntéshozatali mechanizmusával és e munka részleteivel. Ennek érdekében több ízben is beszélgetéseket kezdeményeztünk a szakma képviselőivel, illetve készítettünk különböző ismertető kiadványokat. Emellett felsőoktatási intézményeket is támogattunk könyvtárfejlesztésben, tanulmányi pályázatot hirdettünk meg egyetemi hallgatók-

nak, illetve a tudományos élet szereplőit ösztönöztük arra, hogy még intenzívebben foglalkozzanak a versenyt érintő kérdésekkel. Azt hiszem, mindezeket a feladatokat sikeresen oldottuk meg – közösen. Meggyőződésünk, hogy a versenyhatóságnak erkölcsi kötelessége a versenykultúra fejlesztése és terjesztése, azonban mindezt nem kizárólagosan végzi. Ennek a tevékenységnek az ellátása során leginkább közvetítő és katalizátori szerepet tölthet be a hivatal, és mi erre a szerepre vállalkozhatunk. Célunk, hogy ösztönözzük a versenyt érintő kérdések iránti mélyebb érdeklődést.

Úgy emlékszem kedvenc gyermekkori történeteimre, hogy a legifjabb királyfi nyeri el a királylány kezét és a fele királyságot... majd meglátjuk, hogy ez a valóságban is így történik-e, és a versenykultúra fejlődésével a jogsértések mennyisége csökken-e majd.

E tevékenység keretében születik a Versenykultur című kiadvány is. Szeretnénk, ha az olvasók ezt is haszonnal forgatnák. Ezért megkérdezzük véleményüket lapunk tartalmáról és formájáról, az erre szolgáló kérdőívet e számban adjuk közre. Tisztelettel kérem önöket, szánjanak kérdéseinkre néhány percet és a kitöltött kérdőívet juttassák vissza nekünk. Így közösen alakíthatjuk lapunkat olyanná, hogy még inkább megfeleljen az önk igényeinek.

Közreműködésüket előre is köszönöm!

Belényi Andrea,

a Versenykultúra Központ vezetője

2 Előszó

A GVH döntései

- 4 Az elmúlt három hónap döntései
- 5 Kötelezettségvállalás a polcszerviz ügyben
- 5 Testsúlycsökkenést, potencianövelést és mellnövekedést ígérő megtévesztő reklámok
- 6 Lapterjesztő kartell leplezett le a GVH
- 7 Baromfiipari fúzió feltételekkel
- 7 Új tulajdonosa van a Filmmúzeumnak
- 8 Invitel-Tele2 „házasság”
- 8 Megtévesztő UPC-reklámok
- 9 Megtévesztő hitelkártyahirdetések miatt összesen 266 millió forint bírság hét banknak
- 10 Bírság kéretlen csomagért

Tárgyalóteremben történt

- 11 Grafikus szervezetek ármeghatározása – új eljárás?
- 12 Hatályon kívül helyezte a Fővárosi Ítéletábla a Fővárosi Bíróság egyetemi kartellügyben hozott ítéletét
- 12 A fogyasztók megtévesztése miatt bírság fizetésére ítélte a GVH a Procter & Gamble-t
- 13 Az OTP hitelkártyáit népszerűsítő tájékoztatása alkalmas volt a fogyasztók megtévesztésére

Versenypártolás

- 14 A versenypártolás alapműve
- 14 Attól elismert az ágazat, ha saját törvénye van?
- 15 Kartellekről közbeszerzésben részt vevőknek
- 16 Konferencia a versenyről és a versenyképességről

A Versenykultúra Központ jelenti

- 17 Versenyjogi beszélgetések délidőben – a Microsoft ügy

- 17 A Versenykultúra Központ hírei

Vendégségben

- 19 Interjú Valentine Korah asszonnyal, a University College London és a College of Europe (Bruges) professzorával
- 20 Beszámoló professzor Korah látogatásáról

Kishírek a nagyvilágból

- 21 Versenyjogi fejlemények

Az Unióban történt

- 23 Ítélet az Akzo ügyben

Elemzések

- 25 Az Elsőfokú Bíróság Impala-ítélete és annak hatásai
- 29 Az európai Microsoft ügyben született ítélet
- 36 Az európai fogyasztóvédelmi jog új irányvonala – irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról
- 41 Érezhető-e a kereskedelmi törvény hatása?

Visszapillantó

- 45 Kuncz Ödön: „A jogi szabályozás csak követője, visszatükrözője lehet a kartel tekintetében kialakult, határozott közgazdasági politikának”

A GVH tevékenysége számokban

- 47 Előzetes statisztikai adatok

Az elmúlt három hónap döntései

A Versenytanács ezen az őszön 43 versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntést (egy eljárásban a versenyt korlátozó megállapodás és az erőfölénnyel való visszaélés is a vizsgálat tárgya volt). Az alábbi áttekintés nem tartalmazza azokat a döntéseket, amelyeket a Versenytanács a vizsgáló végzésével szemben benyújtott jogorvoslati kérelemre hozott meg.

GAZDASÁGI ERŐFÖLÉNNYEL VALÓ VISSZAEÉLÉS		
Vj-42/2006.	Magyar Telekom Távközlési Nyrt.	megszüntetés
Vj-23/2007.	UPC Magyarország Telekommunikációs Kft.	megszüntetés
Vj-44/2007.	Győri Ipartestület	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-62/2007.	Terra Média Kiadó Kft.	megszüntetés
VERSENYT KORLÁTOZÓ MEGÁLLAPODÁS		
Vj-80/2006.	Synergon Informatikai Rt. és társai	megszüntetés
Vj-140/2006.	Magyar Lapterjesztő Zrt., Magyar Posta Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (468-468 millió)
Vj-9/2007.	Valkai és Fia Kft., Szépszergep Kft., Tenkesberg Kft., Fehér T. és Társa Kft.	megszüntetés
Vj-44/2007.	Győri Ipartestület	megszüntetés kötelezettségvállalással
ÖSSZEFONÓDÁS		
Vj-91/2007.	Bács-Tak Takarmánygyártó és Forgalmazó Kft., Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt.	engedélyezés előzetes feltételekkel és kötelezettség előírása mellett, bírság a kérelem késedelmes benyújtása miatt
Vj-123/2007.	Chellomedia CEE Holdco B.V., Filmmúzeum Zrt.	engedélyezés kötelezettség előírása mellett
Vj-108/2007.	ING Önkéntes Nyugdíjpénztár és ING Magánnyugdíjpénztár	engedélyezés
Vj-109/2007.	Pirelli & C Real Estate S.p.A., Intesa Sanpaolo S.p.A.	engedélyezés
Vj-111/2007.	Invitel Távközlési Szolgáltató Zrt., Tele2 Magyarország Kommunikációs és Szolgáltató Egyszemélyes Kft.	engedélyezés
Vj-131/2007.	Cargill Holdings B.V., Agrograin Kereskedelmi Zrt.	engedélyezés
Vj-143/2007.	ING Lease Holding NV, Citigroup Leasing Pénzügyi Szolgáltató Zrt., Citileasing (Magyarország) Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.	engedélyezés
Vj-166/2007.	Hungaropharma Gyógyszerkereskedelmi Zrt., Medimpex Gyógyszernagykereskedelmi Zrt.	engedélyezés
Vj-167/2007.	Ferrobeton Dunaujvárosi Beton- és Vasbetonelem-gyártó Zrt., BÉV Baranya Megyei Építőipari Vállalkozás Zrt.	engedélyezés
Vj-177/2007.	Onex Partners II, LP, Husky Injection Holding Systems Ltd.	engedélyezés
FOGYASZTÓI DÖNTÉSEK TISZTESSÉGTLEN BEFOLYÁSOLÁSA		
Vj-5/2007.	MTM-SBS Televízió Zrt., EuroVision Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Tele-For Média-szolgáltató Kft.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-16/2007.	Spektrum TV Közép-Európai Műsorkészítő Zrt., TeleMedia InteracTV Kft.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-46/2006.	Auchan Magyarország Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (30 millió)
Vj-47/2007.	Kereskedelmi és Hitelbank Nyrt., K&H Pannónlizing Pénzügyi Szolgáltató Holding Zrt., K&H Autófinanszírozó Pénzügyi Szolgáltató Zrt., K&H Medicina Egészségpénztár, SuperShop Marketing Kft., Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Dolgozók Önkéntes Kölcsönös Pénztár	a Kereskedelmi és Hitelbank esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (15 millió), a többi vállalkozás esetében megszüntetés
Vj-48/2007.	Erste Bank Hungary Nyrt., T-Online Magyarország Zrt., Magyar Posta Zrt., Fundamenta-Lakáskassza Zrt.	az Erste Bank esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (2 millió), a többi vállalkozás esetében megszüntetés
Vj-49/2007.	Citibank Zrt., Shell Hungary Zrt., Magyar Légiközlekedési Zrt., Magyar Telekom Nyrt., Generali-Providencia Zrt.	a Citibank esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (20 millió), a többi vállalkozás esetében megszüntetés
Vj-61/2007.	OTP Életjárdék Zrt.	jogsértés megállapítása, a magatartás folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (18 millió)
Vj-64/2007.	Magyar Hipermarket Kereskedelmi Kft.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-67/2007.	METRO Kereskedelmi Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (35 millió)
Vj-70/2007.	GTE Yellow Pages Kiadó Magyarország Kft.	megszüntetés
Vj-72/2007.	Magyar Hipermarket Kereskedelmi Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (15 millió)
Vj-73/2007.	Biovit Pharma Kft.	jogsértés megállapítása, a magatartás folytatásának megtiltása, helyreigazító közlemény közzétételére történő kötelezés, bírság kiszabása (16 millió)
Vj-76/2007.	Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Nyrt., Bravotech Kft., Elektro-Quality Kft., Vöröskő Kft., Műszaki Áruházlánc Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Elektro Computer Zrt., Magyar Hipermarket Kereskedelmi Kft., Praktiker Kft., ING Biztosító Zrt., Magyar Telekom Nyrt.	a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Nyrt. esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (12 millió), a többi vállalkozás esetében megszüntetés
Vj-78/2007.	Raiffeisen Bank Zrt., Aegon Magyarország Általános Biztosító Zrt., Heti Világgazdaság Kiadói Zrt., Pannon GSM Távközlési Zrt.	a Raiffeisen Bank Zrt. esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (9 millió), a többi vállalkozás esetében megszüntetés
Vj-79/2007.	Magyar Cetelem Bank Zrt. és társai	a Magyar Cetelem Bank Zrt. esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (8 millió), a többi vállalkozás esetében megszüntetés
Vj-83/2007.	Glória Temetkezési Kft.	jogsértés megállapítása, a magatartás folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (200 ezer)
Vj-85/2007.	UPC Magyarország Telekommunikációs Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (35 millió)
Vj-86/2007.	T-Online Magyarország Internet Szolgáltató Zrt.	megszüntetés
Vj-87/2007.	Direct Best Sellers s.r.o., DBS Magyarország Kereskedelmi Kft.	jogsértés megállapítása, a magatartás folytatásának megtiltása, helyreigazító közlemény közzétételére történő kötelezés, bírság kiszabása (Direct Best Sellers: 7 millió, DBS Magyarország Kereskedelmi Kft.: 31 millió)
Vj-89/2007.	Allianz Hungaria Biztosító Zrt.	megszüntetés
Vj-94/2007.	TELE2 Magyarország Kommunikációs és Szolgáltató Egyszemélyes Kft.	megszüntetés
Vj-95/2007.	Vodafone Magyarország Távközlési Zrt.	megszüntetés
Vj-103/2007.	Invitel Távközlési Szolgáltató Zrt.	megszüntetés
Vj-110/2007.	MPK Magyar Pénzügyi Követítő Zrt.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-113/2007.	Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Nyrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (200 millió)
Vj-125/2007.	OMP Autóház Kft.	megszüntetés kötelezettségvállalással

Kötelezettségvállalás a polcszerviz ügyben

A GVH fellépése arra sarkallta a Tesco Global Áruházak Zrt.-t, hogy ezentúl minden évben pályázaton válassza ki a számára polcszerviz szolgáltatást nyújtó vállalkozásokat. Mivel a Tesco vállalásai összhangban voltak a versenytörvénnyel, a GVH jogsértés megállapítása nélkül megszüntette a kiskereskedelmi lánc ellen piaci erővel való visszaélés miatt indult eljárását.

A GVH eljárásának köszönhetően rendeződhet az egyik legnagyobb hazai kereskedelmi lánc és annak beszállítói között a polcfeltöltő szolgáltatással kapcsolatos vita. A versenyhatóság amiatt indított eljárást, mert a Tesco 2005. augusztus 15-én jelentős mértékben megváltoztatta polcszerviz rendszerét. A megrendelők addig 40–50 árufeltöltéssel, a polcok rendben tartásával, árellenőrzéssel foglalkozó vállalkozás közül választhattak. A változás után viszont a 3 ezer négyzetméteresnél nagyobb áruházakban csak 6 meghívásos pályázaton kiválasztott ügynökség közül válogathattak a beszállítók. A GVH eljárásának köszönhetően a helyzet a beszállítók számára kedvező irányba változik, mivel a kiskereskedelmi vállalkozás több – a versenytörvénnyel összhangban álló – kötelezettséget is vállalt. A Tesco hajlandó arra, hogy

1. amennyiben áruházaiban a polcszerviz tevékenységet külső vállalkozásokkal kívánja végeztetni, a vállalkozások kiválasztását úgy valósítja meg, hogy először 2008-ra majd ezt követően évenként, pályázatot ír ki a munka elvégzésére. A pályázat során:

a) a kiválasztás átlátható, konkrét és objektív minőségi feltételeken alapul, a megrendelő pedig figyelembe veszi a pályázónak a végzendő tevékenységhez kapcsolódó szakmai felkészültségét is;

b) az elbírálás során kiemelten figyelembe veszi a pályázó beszállítók felé alkalmazható legmagasabb árra vonatkozóan a pályázatában tett ajánlatát; továbbá

c) figyelembe veszi a beszállítók által jelzett tapasztalatokat, észrevételeket.

2. Legkésőbb a GVH végzés kézbesítését követő negyvenhatodik napot követően:

a) térítésmentesen biztosítja a polcszerviz tevékenységet végző vállalkozások részére az ezzel kapcsolatos munkavégzéshez szükséges eszközöket, felszereléseket; továbbá

b) a koordinátori szerepkör ellátásáért a beszállítókra sem közvetlenül, sem közvetve nem hárít át költségeket.

A Tesco vállalásai mellett a GVH álláspontja szerint nem állapítható meg, hogy a kiskereskedelmi társaság indokolatlanul kényszerítené beszállítóira az általa kiválogatott polcszerviz-szolgáltatást nyújtó vállalkozásokat. A polcszerviz ügynökségek számának valamilyen mérvű korlátozása indokolt és ésszerű. Mivel az ügynökségeket évente választják ki, és a szelekció kiemelt szempontja a beszállítók felé alkalmazható legmagasabb ár, nem valószínű, hogy a beszállítók kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnének, mintha tetszés szerint válogathatnának a polcszerviz-szolgáltatók közt. A Tesco vállalásai a GVH szerint garantálják azt is, hogy a kiskereskedelmi társaság ne hárítson át aránytalanul nagy költségeket és egyoldalúan ne számíton fel díjakat beszállítói számára. A döntést megelőzően a GVH a Tesco vállalásait megküldte több jelentős forgalmú beszállítónak és polcszerviz ügynökségnek is, de kifogásoló észrevétel nem érkezett.

Mivel a kötelezettségvállalások biztosíthatják a közérdek védelmét, a GVH jogsértés megállapítása és bírság kiszabása nélkül, végzéssel megszüntette a Tesco Global Áruházak Zrt. elleni, a jelentős piaci erővel való visszaélés gyanúja miatt indított eljárást.

Testsúlycsökkenést, potencia-növelést és mell-növekedést ígérő megtévesztő reklámok

Három vállalkozásra összesen 54 millió forint bírságot szabott ki a Versenytanács, mivel a társaságok hirde-

téseikben olyan hatásokat tulajdonítottak termékeiknek, amelyekkel azok valójában nem rendelkeztek.

A GVH még idén májusban indított eljárást a szlovák Direct Best Sellers s.r.o., valamint annak leányvállalata, a D-BS Magyarország Kereskedelmi Kft. ellen, mert azt gyanította, hogy a két társaság különböző újságokban, valamint a www.fogyi.info honlapon megtévesztő módon reklámozza Absolute, Equiba, Herbachrom, Lipotrex, Redox, Removyl, Zactival és Figur Bella kúra nevű fogyasztszereit, valamint Spirula nevű potencianövelőjét. A fogyasztszerek esetében a két vállalkozás egyebek között azt állította: „naponta egy beszedett kapszulának köszönhetően hetente 5–7 kilót fogyhat”, „csupán 4 tablettát és 12 kilót fogy... másra nincs szüksége”, „10 kilót fogytam le mindössze néhány nap alatt”, „forradalmian új fogyókúra szer, amelyet az orvos ajánlott”, „már 8 óra múlva megállapíthatja, hogy legalább 400 grammal könnyebb lett”. A potencianövelő kapszulát pedig többek között „A Spirulának köszönhetően önből mindössze 10 napon belül olasz szerető válik” szlogenrel ajánlották a fogyasztóknak.

A vizsgálatba a GVH bevonta az Országos Gyógyszerészeti Intézetet (OGYI), valamint az Országos Élelmiszerbiztonsági és Táplálkozástudományi Intézetet (OÉTI) is. Előbbi szerint a két társaság állításai túlmutatnak azokon a kedvező élettani hatásokon, amelyek egy étrend-kiegészítő kategóriába tartozó terméktől elvárhatók.

Az egyik bírságolt megtévesztő reklám

Hozzátette azt is, hogy amennyiben a termékek valóban rendelkeznek a hivatkozott hatással, azokat csak szigorú orvosi felügyelet mellett lehetne alkalmazni, mivel súlyos egészségügyi kockázatokkal lenne. Az OÉTI állásfoglalása pedig kiemeli, hogy tilos az olyan tartalmú állítások alkalmazása, amelyek a súlycsökkenés ütemére vagy mértékére utalnak, vagy amelyek egyes orvosok vagy egészségügyi szakemberek ajánlásaira hivatkoznak.

Az ügyben a Versenytanács a bírság összegét a törvényi maximumban, tehát a vállalkozás előző évi nettó árbevételének 10 százalékában állapította meg, amely a D-BS Kft. esetében 7 millió, a Direct Best Sellers s.r.o. esetében pedig 31 millió forintot jelent. A döntést a következő súlyosító körülmények indokolták: a szóban forgó reklámok a fogyasztók széles köréhez jutottak el, hosszú időn keresztül voltak elérhetőek és általuk jelentős árbevételre tett szert a két vállalkozás; ezenkívül a hirdetett termékek bizalmi jellegűek, az érintett fogyasztói kör pedig az átlagnál sérülékenyebb volt; valamint a vállalkozások visszaeső jogsértőnek számítanak, mivel az anyacéget a GVH ugyanezen magatartásáért már megbírságolta. Ezen túl a GVH az érintett cégeket eltiltotta a jogsértő magatartástól, és kötelezte helyreigazító hirdetmények közzétételére is az összes olyan fórumon, ahol a megtevesztő hirdetések megjelentek.

A GVH ez év áprilisában eljárást indított egy másik különféle étrend-kiegészítőket és kozmetikai szereket forgalmazó társaság, a Biovit Pharma Kft.-vel szemben is. A vállalkozás ERDIC nevű gabonalapú étrend-kiegészítőjét a női mell növelésére, feszesítésére ajánlotta. Egyebek mellett a következőket állította a termékről: „fél év leforgása alatt egy számmal nagyobb kosárméret”, „a világon már több mint 100 000 nő választotta e természetes és veszélytelen módját annak, hogy akár 3 kosárméretet növeljen mellén”, „9–16 hét alatt feszes és telt dekoltázs”, „a tudományos dokumentáció és a klinikai vizsgálatok egyértelműen igazolják a mellméret-növekedést”. A hirdetések női magazinokban, valamint a termék honlapján jelentek meg. Az OGYI szerint a reklámokban szereplő hatások csak gyógyszerként forgalomba hozott készítményektől lennének elvárhatóak.

A GVH megállapította, hogy az ERDIC hirdetései olyan eredményre vonatkozó ígéretet tesznek, amire a célközönség számít. A termék megbízhatóságának látszatát kelti a széles körű nemzetközi szintű

használatra, tudományos dokumentációra és klinikai vizsgálatokra történő utalás. További, pozitív hatásokat is ígér a prospektus a haj, bőr, körmök vonatkozásában. A versenyhatóság szerint a fogyasztókhoz eljuttatott információk valóságtartalmát minden esetben a közreadójának kell igazolnia, ám az eljárás során a Biovit nem bizonyította kellőképpen a fenti állítások valóságtartalmát. Mivel az ERDIC hirdetései is kiszolgáltattott sérülékeny fogyasztói kört érintettek, a versenyhatóság a vállalkozást 16 millió forintos bírság megfizetésére kötelezte. Enyhítő körülménynek számított, hogy a vállalkozás a GVH vizsgálatának megindulását követően változtatott reklámozási gyakorlatán.

Lapterjesztő kartellt leplezett le a GVH

Versenykorlátozó megállapodást kötött egymással a Magyar Posta Zrt. és a Magyar Lapterjesztő Zrt. – tárta fel a GVH. A két társaság abban állapodott

Védett piacok – illusztráció

meg, hogy nem támadja egymás piacait. A jogsértés miatt a Magyar Posta és a Magyar Lapterjesztő egyaránt 468-468 millió forint bírságot kapott.

A lapterjesztési piac hagyományosan árus és előfizetési lapterjesztésre osztható. Az előbbi a lapok kiskereskedelmi egységeiben történő értékesítését, utóbbi a lapok előfizetők részére történő házhoz kézbesítését jelenti. 1998-ig mindkét feladatot a Magyar Posta látta el, 1998-ban azonban a Posta regionális újságterjesztő vállalkozásait eladta a francia érdekeltségű Magyar Lapterjesztő Zrt.-nek (Lapker). Így az újságoknak a nyomdától a kiskereskedelmi egységekhez történő eljuttatása a Lapker feladata lett. A Posta ugyanakkor megtartotta az előfizetési lapterjesztést, amit 2007 elejéig – a MédiaLog Zrt. piacra lépéséig – zavartalanul végzett.

A kialakult erőviszonyok megváltozására nem sok esély volt, miután a GVH tárgyalási jegyzőkönyvek, stratégiai tanulmányok és egyéb iratok elemzése alapján kiderítette, hogy a Lapker és a Posta valamikor 2001 szeptembere és decembere között versenykorlátozó megállapodást kötött. Először az 1998 és 2001 között hatályos – a Posta regionális újságterjesztő cégeinek privatizációja kapcsán kötött – megállapodásban szerepelt, hogy a Posta nem törekszik arra, hogy ő juttassa el a lapokat a nyomdából a kiskereskedőkhöz. A 2002 és 2007 közötti időszakra szóló együttműködési megállapodásban ennek köszönhetően a Posta elérte, hogy a postahivatalokban eladott lapok fejében a Lapkertől kapott jutaléka 13-ról 23,5 százalékra nőjön. Az egyezség 2003. januártól hatályos módosítása során a Lapterjesztő is vállalta, hogy nem kapcsolódik be a Posta felségterületének számító előfizetési lapterjesztésbe. A meg nem támadási megállapodás kapcsán ekkor a Magyar Posta piacszerzési díjként egyszeri 260 millió forint összegű ellentételezésben részesült annak fejében, hogy újabb 5 évig nem rontja a Lapker pozícióját.

A GVH szerint a vállalkozásokat jobb teljesítményre ösztönzi, ha nem ismerik a tényleges piaci szereplők és a lehetséges belépők szándékait, terveit. A versenytársak közötti egyeztetés arról, hogy mikortól vagy éppen meddig nem lépnek be egymás hagyományos piacaira, a piaci folyamatok megzavarását jelenti. A versenykorlátozó megállapodás tilalma alóli mentesülésre ebben az esetben a Versenyhivatal nem látott lehetőséget, hiszen a kölcsönös önkorlátozás nem járt

olyan előnyökkel, amelyekből a fogyasztók kellő mértékben részesedtek volna. Az sem állítható, hogy az önkorlátozás nélkülözhetetlen lett volna az el nem adott újságok visszagyűjtésére szolgáló remittenda rendszer fenntartásához. A Magyar Posta nagykereskedőként való megjelenése a GVH véleménye szerint nem ásta volna alá a kialakult terjesztési szokásokat akkor, ha egy árust továbbra is csak egy nagykereskedő látott volna el. A versenyhatóság véleménye szerint a Postának az árus nagykereskedelemtől való teljes tartózkodása adott piacon a verseny teljes kizárását jelentette.

Mindezek miatt a Magyar Posta és a Magyar Lapterjesztő Zrt. egyaránt 468 millió forintos bírságot kapott. A bírság összegének meghatározásakor a GVH tekintetbe vette, hogy a megállapodás a verseny kizárását célozta, több évig volt életben, illetve annak tényleges piaci hatása is volt. Súlyosító körülmény, hogy az érintett szereplők saját piacaikon lényegében monopolisták, így tisztában kellett lenniük azzal, hogy megállapodásuk korlátozza a versenyt. A versenyhatóság figyelembe vette azt is, hogy 2005 végétől komoly, egymással is tudatosított szándékkal álltak elő az egyezség felbontása érdekében, így a jogsértés tényleges hatásának hossza a megállapodás-módosításban előirányzott öt év helyett háromra rövidült le.

Baromfiipari fúzió feltételekkel

A Bács-Tak Takarmánygyártó és Forgalmazó Kft. 2007 januárjában szerezte meg a Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt. részvényeinek 50,1 százalékát, azonban az összefonódás engedélyezését csak májusban kérte a GVH-tól. A versenyhatóság a kérelem kése delmes benyújtása miatt 2 millió forint bírságot rótt ki a kérelmező vállalkozásra. A vizsgálat során kiderült, hogy az eredetileg takarmánygyártással foglalkozó, de tevékenységi körét a kacs és brojlercsirke neveléssel kibővítő Bács-Tak Kft. valamint a Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt. egyaránt kötődik az ugyancsak a baromfiiparban érdekelt Hungerit Zrt.-hez.

A GVH szerint az összefonódásban részt vevő vállalkozásoknak (Bács-Tak Kft. és Kis-

kunhalasi csoport) nincs azonos tevékenysége, így ebben az összefüggésben gazdasági erőfölényes helyzet létrejöttével vagy megerősödésével nem kellett számolni. Az adott esetben a közös erőfölényes helyzet létrejötte azon alapulhat, hogy az összefonódás kapcsolatot teremt két hazai víziszárnyas feldolgozó vállalkozás (a Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt. és a Hungerit Zrt.) között. A közös erőfölény fennállásához azt kell bizonyítani, hogy az egymástól jogilag független vállalkozáscsoportokat olyan speciális kapcsolat, érdekkötélék fűzi össze, amely miatt azok között érdemi versenyre nem kerül sor.

A Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt. felett az összefonódás révén irányítást szerző Bács-Tak Kft.-t ugyanis tulajdonosi és személyi kapcsolat fűzi a Hungerit Zrt.-hez. A Bács-Tak Kft. a Hungerit Zrt. kisebbségi részvényese, a kft. egyik üzletrész tulajdonosa pedig a Hungerit Zrt. felügyelőbizottsági tagja. Szintén a közös erőfölény irányába mutat az, hogy Hungerit Zrt. tulajdonos vezérigazgatója igazgatósági tag a Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt.-ben.

Az a körülmény, hogy egy vállalkozás képviselője jelen van versenytársa döntéshozó testületében, megkönnyítheti a két vállalkozás közötti magatartás-koordináció kialakulását, egy viszonylag jelentősebb kisebbségi tulajdonosi részesedés pedig érdekeltté teheti a vállalkozást a versenytárs piaci sikerében. Mindezek alapján a Versenytanács álláspontja szerint a kérelmezett összefonódás megvalósulása esetén a Kiskunhalasi-csoporttal bővülő Bács-Tak Kft. és a Hungerit Zrt. közös erőfölényes helyzetbe kerülne a víziszárnyas felvásárlás és feldolgozás piacán. A GVH úgy ítélte meg, amennyiben a Bács-Tak Kft. és a Hungerit Zrt. közötti tulajdonosi és személyi kapcsolat megszűnik, akkor az összefonódás megtiltására alapot adó versenyprobléma orvoslásra kerül.

A Versenytanács csak azzal az előzetes feltétellel engedélyezte az összefonódást, ha a Bács-Tak Kft. üzletrész tulajdonosa lemond a Hungerit Zrt. felügyelőbizottságában betöltött tagságáról, a Kiskunhalasi Baromfifeldolgozó Zrt. közgyűlése pedig visszahívja a Hungerit tulajdonos-vezérigazgatóját az igazgatóságából. A versenyhatóság emellett kötelezettségeként előírta, hogy 2017. december 31-ig a Bács-Tak Kft. és az általa közvetlenül vagy közvetve irányított vállalkozások nem vásárolhatnak Hungerit-részvényt, valamint 2017. december 31-ig ugyanazon személy nem lehet egyidejűleg választott

tisztviselő a Bács-Tak Kft. által irányított vállalkozáscsoportban és a Hungerit Zrt. által irányított vállalkozáscsoportban. Az előzetes feltétel teljesítéséig az engedély nem lép hatályba, a kötelezettségnek való megfelelést a GVH folyamatosan ellenőrzi és annak megszegése esetén az engedélyt visszavonja.

Új tulajdonosa van a Film-múzeumnak

A Gazdasági Versenyhivatal feltételekkel engedélyezte, hogy a Chellomedia CEE Holdco B. V. irányítást szerezzen a Filmmúzeum Zrt. felett. A Versenytanács határozata szerint a vevőnek biztosítania kell, hogy 2011. augusztus 31-ig a Filmmúzeum csatornát a piacon szokásos üzleti és műszaki feltételek szerint megállapított, nem diszkriminatív díj fejében harmadik felek is sugározthassák.

A Filmmúzeum csatornát megszerző Chellomedia a 19 országban jelen lévő Liberty-csoport tagja. Magyarországon több vállalkozása (UPC Kft., Monor Telefon Társaság Rt., Sport1 Műsorszolgáltató Zrt. valamint TV Paprika Zrt.) van, de a csoport külföldi tagvállalkozásai is értékesítenek itthon televíziós csatornákat (Minimax, Romantica, Europe, Reality).

A GVH vizsgálata egyebek mellett megállapította, ha nem az összes Magyarországon fogható csatornát, hanem csak a filmcsatornákat tekintjük érintett termékpiacnak, a Liberty-csoport filmcsatornáit (Romantica, Europe) a Filmmúzeummal együttesen sem tesznek szert olyan piaci részesedésre, amely aggályos lenne. Magyarországon ugyanis más jelentős részesedéssel bíró csatornák (Film+, Hallmark) is elérhetőek a fogyasztók számára. Emellett a teljes televíziós reklámpiacból az összefonódó vállalkozások együttes részesedése csak néhány százalékos, így a tematikus csatornák reklámpiacán minimális koncentrációnövekedésre lehet számítani.

Bizonyos feltételek előírására mégis szükség volt, mert a Versenytanács szerint az összefonódás révén a Liberty-csoport elvileg érdekeltté válhatna abban, hogy más műsorgetjesztő vállalkozásoknak ne értékesítse a Filmmúzeum csatornát. A

Liberty-csoport műholdas hálózatának (UPC Direct) több versenytársa (DigiTV, Antenna Digitál, IPTV) van. Ha a Liberty-csoport nem hajlandó a jelenlegi és a jövőbeli versenytársainak eladni a Filmmúzeum csatornát, akkor könnyen lehetséges, hogy azok a Filmmúzeum nélkül nem tudnak versenyképes és vonzó programcsomagot összeállítani, amely korlátozhatja a hatásos versenyt az érintett piacon. A versenyhatóság ezért előírta, hogy a Chellomedia köteles a Filmmúzeum csatornát az azt igénylő vállalkozásoknak 2011. augusztus 31-ig diszkriminációmentes feltételek mellett értékesíteni.

Elvileg a Liberty-csoport érdekelt lehetne abban is, hogy a Filmmúzeum piaci helyzetének javítása érdekében más magyar nyelvű filmszolgáltatókat a jövőben nem terjeszt saját hálózatát. A Versenytanács úgy látja, ez sem jelent valós veszélyt, mert a csoport piaci részesedése a versenytársak (DigiTV, IPTV) közeljövőben várható terjeszkedése miatt csökkenhet, ráadásul az erős verseny miatt a Liberty-csoport előfizetőket veszíthet, ha nem terjeszt egy előfizetői által igényelt csatornát.

Invitel-Tele2 „házasság”

A Versenytanács engedélyezte, hogy az Invitel Távközlési Szolgáltató Zrt. megvásárolja a Tele2 Magyarország Kommunikációs és Szolgáltató Egyszemélyes Kft.-t.

Az Invitel Magyarország Zrt. második legnagyobb helyi vezetékes telefontelepítője. Az Invitel irányító tulajdonosa a Teledenmark A/S, amely 50 százalékot meghaladó tulajdonrészrel bír a Hungarian Telephone and Cable Corporation (HTCC) nevű amerikai társaságban. A HTCC több társaságon keresztül irányítja a Teledenmark-csoport magyar tagjait, az Invitel Zrt.-t, a Hungarotel Zrt.-t, a Pantel Távközlési Kft.-t, a Pantel Technocom Kft.-t valamint az Euroweb Zrt.-t.

A Tele2 hívásonkénti közvetítőválasztás és közvetítő előválasztás útján kínál beszéd célú hívásslátszolgálatot, valamint internetszolgáltatást, ám ezek nyújtásához nem rendelkezik hang továbbítására alkalmas hálózattal. A cég közvetlen tulajdonosa a Tele2 Europe S.A., amelyet Euró-

pa vezető alternatív telekommunikációs szolgáltatója, a svéd Tele2 AB irányít.

A GVH vizsgálata szerint a két vállalkozás egyesülése egyetlen területen sem fenyeget a piaci verseny intenzitásának csökkenésével. A lakossági vezetékes hívásslátszolgálati piacon a fúzió hatása nem lesz azonos a Magyar Telekom területén és a HTCC területén. Utóbbi esetben ugyanis a Tele2 komoly versenynyomást fejtett ki az Invitelre és a Hungarotelre, ám ez a versenytárs felvásárlásával elvileg megszűnik. A Versenytanács szerint azonban az árak emelkedésére mégsem kell számítani. A piacon ugyanis az alternatív szolgáltatók mellett megjelentek a kábelszolgáltatók (a HTCC területén leginkább a T-Kábel és a UPC), amelyek hasonló szolgáltatást nyújtanak, így tartós és komoly versenynyomást jelentenek az Invitelre és a Hungarotelre. A fúzióknak a Magyar Telekom területein sem lesz káros hatása a versenyre, mivel ezeken a piacokon a HTCC-csoport az egyesülést megelőzően sem volt erőfölényes helyzetben. Következésképpen inkább arra lehet számítani, hogy a fúziót követően a HTCC-csoport még inkább képes lesz arra, hogy versenynyomást gyakoroljon a legnagyobb szolgáltatóra, a Magyar Telekomra.

A piaci folyamatok elemzése során az a kép rajzolódott ki a GVH számára, hogy a hírközlési piac liberalizálását követően keletkezett piaci lehetőséget a Tele2 és más alternatív szolgáltatók kihasználták. Az alternatív szolgáltatók kezdeti sikeres piacszerzésére a hívásforgalmi piacon a hálózattal rendelkező korábbi koncessziós szolgáltatók (így például az Invitel, Hungarotel és a Magyar Telekom) díjaik megfelelő kiigazításával reagáltak. Ennek következtében a volt koncessziósok piacszerzése megállt. A korábban megnyílt és vonzó piaci lehetőségek bezárultak, illetve kevésbé bizonyulnak vonzóknak az alternatív szolgáltatók számára. Mindezt a folyamatot csak felerősítette az, hogy a szóban forgó piac stagnáló tendenciát mutat. Míg 2000-ben országosan 3,798 millió volt a bekapcsolt fővonalak száma, addig 2006 végére ez a szám 3,381 millióra esett vissza. A csökkenést elsődlegesen az egyéni előfizetések számának visszaesése magyarázza.

Bár átmenetileg a hívásonkénti közvetítőválasztás és közvetítő előválasztás útján beszéd célú hívásslátszolgálatot nyújtó alternatív szolgáltatók jelentős versenynyomást fejtettek ki a hálózattulajdonos volt koncessziós szolgáltatókra, e hatás mellett felértékelődni látszik a ká-

belszolgáltatók által kifejtett versenynyomás. A volt koncessziós szolgáltatók megfelelő árazási válaszlépései miatt alapvetően a párhuzamos kábelszolgáltatókkal rendelkező versenytársak képesek ma már inkább tartós és sikeres versenynyomást gyakorolni a volt koncessziós szolgáltatók árképzési döntéseire, hiszen ők képesek a vezetékes telefonhálózattal rendelkező szolgáltatók árképzésére megfelelő ár kialakításával hatékony választ adni.

Megtévesztő UPC-reklámok

A Versenytanács megállapította, hogy a UPC Magyarország Telekomunikációs Kft. kábeltélevíziós és telefontelepítési szolgáltatása együttes igénybevételéről közzétett reklámjaival a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított, ezért vele szemben 35 millió forint bírságot szabott ki.

A GVH 2007 májusában indított eljárást a UPC Kft. ellen, mert felmerült a gyanú, hogy a vállalkozás a telefondíjáról, valamint a szolgáltatáshoz kapcsolódó hűségnyilatkozatról hiányos tájékoztatást nyújtott a fogyasztók számára.

A UPC Kft. akciói során a televíziós és rádióreklámjai, illetve óriásplakátjai nem, vagy nem megfelelően tájékoztatta a fogyasztóit arról, hogy a beígért kedvezmények csak hűségnyilatkozat aláírása ese-

A UPC megtévesztő reklámja

tén vehetők igénybe. A társaság reklámjaiból nem mindig derült ki az sem, hogy a kedvezményes havidíjak és belépési díjak igénybevételéhez mely programcsomagra kell előfizetni. A UPC nem, vagy nem megfelelően közölte a fogyasztókkal, hogy a kedvezményes havidíjak csak határozott ideig élnek, illetve a kedvezményes időszak pontosan mennyi ideig tart. Ráadásul a jogsértéssel érintett reklámokban nem, vagy nem megfelelően szerepelt az az előírás, hogy bizonyos kedvezmények csak az új, vagy a már meglévő előfizetőkre is vonatkoznak-e.

A Versenytanács a 35 millió Ft bírság összegének meghatározása során figyelembe vette, hogy a kábeltelevíziózás területén piacvezető vállalkozásról van szó, amely kiterjedt reklámtevékenységet folytatott. Ezen túl súlyosító körülménynek bizonyult, hogy a UPC Kft.-t a fogyasztók megtévesztése miatt korábban már elmarasztalta a GVH.

Megtévesztő hitelkártya-hirdetések miatt összesen 266 millió forint bírság hét banknak

A GVH még 2006-ban azért indított eljárást az OTP Bank ellen, mert feltételezte, hogy a bank nem megfelelő tájékoztatást adott ügyfeleinek arról, milyen feltételekkel használhatják kamatmentesen hitelkártyájukat. A vizsgálat lefolytatását követően a GVH 100 millió forintos bírságot rótt ki az OTP-re. A döntés ellen a bank a bíróságnál fellebbezett (a Fővárosi Bíróság első fokon helybenhagyta a GVH döntését).

Az OTP elleni versenyfelügyeleti eljárás során derült ki, hogy a pénzüzetek széles körben alkalmazzák a megtévesztő hirdetőket, ezért a versenyhatóság úgy döntött, hogy piactisztítási célú vizsgálat-sorozatot indít a fogyasztókat megtévesztő hitelkártya-hirdetések visszaszorítása

érdekében. Ennek során a versenyhatóság újabb pénzüzeteket marasztalt el, miután azok a fogyasztók megtévesztésére alkalmas módon hirdették hitelkártyáikat. A GVH feltárta, hogy az eljárás alá vont bankok egyes piaci tájékoztatásaikban a fogyasztók megtévesztésére alkalmas tájékoztatást adtak az általuk kibocsátott hitelkártyák kamatmentes használatáról, mikor azt állították, hogy a hitelkártyák meghatározott ideig kamatmentesen használhatók.

A fogyasztók felé irányuló minden (reklámként vagy más módon megnyilvánuló) tájékoztatással szemben követelmény, hogy annak alapján a fogyasztó reális képet alkothasson az adott termékről (áruról, szolgáltatásról).

A hitelkártya használatának kamatmentességére vonatkozó ígéret megítélésakor a GVH abból indult ki, hogy a kamatmentesség ígéretéről a fogyasztók csak akkor kapnak reális képet, ha a tájékoztatás egyértelműen, pontosan tartalmazza, hogy

- a kamatmentesség kizárólag a kártyával történő vásárlásokra vonatkozik, készpénzfelvételre nem;

- a kamatmentességhez a teljes tartozás fizetési határidőig történő megfizetése szükséges, a teljes tartozás egy részének megfizetése esetében a fogyasztó kamat megfizetésére köteles;

- a teljes tartozásba nemcsak a vásárlási tranzakciók tökeösszege, hanem a bank felé a hitelkártya jogviszonnyal összefüggésben bármilyen jogcímen fennálló tartozás is beleértendő (vásárlási és készpénzfelvételi tranzakciók, illetve a bank által felszámított költségek, díjak teljes összege).

Ha a fogyasztók felé irányuló tájékoztatás a kamatmentes időtartam hosszáról is tájékoztatást ad („akár x napig kamatmentes”), az ígéret reális megítéléséhez annak ismerete is szükséges, hogy az x nap csak akkor teljesül, ha az elszámolási időszak első napján történik meg a vásárlási tranzakció, ettől kezdve a kamatmentes időtartam hossza folyamatosan, minden egyes további napon 1 nappal csökken.

A GVH álláspontja szerint az előnyös tulajdonságokat kiemelő tájékoztatás félrevezető lehet, ha elhallgat olyan adatokat, amelyek a közölt tulajdonságok értelmezéséhez elengedhetetlenül szükségesek. A 2007 őszén lezárt hét versenyfelügyeleti eljárásban a GVH azt állapította meg, hogy a bankok a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsítottak az általuk kibocsátott hitelkártyák kamatmentes

használatával kapcsolatban. Tájékoztatóik nem tettek eleget az előzőekben jelzett követelményeknek – miközben már önmagában az a körülmény, hogy a megtévesztő tájékoztatás hatására esetleg felkeresi a fogyasztó a bankot további információk beszerzése céljából, már kifogásolható, hiszen ennek során a bank „meggyőzheti” a fogyasztót, „ráveheti” a szolgáltatás igénybevételére vagy más terméket kínálhat fel neki. Az üzleti-piaci folyamatok igen lényeges mozzanata a kölcsönös kapcsolatfelvétel, amelynek során mindkét félnek számos alternatíva áll a rendelkezésére a realizáláshoz. Ha pedig ezen kapcsolatfelvétel alapja, elindítója egy jogsértő, megtévesztő tájékoztatás, akkor a további informálódás sem küszöböli ki a jogsértést.

A vizsgált tájékoztatások nem minősültek ún. figyelemfelhívó reklámnak, hiszen a figyelemfelhívó reklám nem tartalmazhat a termék (szolgáltatás) lényeges tulajdonságára vonatkozó információt. Ezzel szemben a bankok által kibocsátott hitelkártyákról adott vizsgált tájékoztatások információt adtak a hitelkártya lényeges tulajdonságáról, arról, hogy az kamatmentességgel használható. A reklám lényege ugyan nem más, mint figyelemfelhívás, tájékoztatás, azonban nem mellőzhető annak célja: a fogyasztásra ösztönzés, a fogyasztók befolyásolása egy adott termék, szolgáltatás kiválasztására. Amennyiben ezen cél megvalósítása érdekében a reklámozó úgy dönt, hogy a termék lényeges tulajdonságainak közlésébe bocsátkozik, azaz a versenyjogi megközelítés szerint nem egy figyelemfelhívó reklámot alkalmaz, ezt úgy kell tennie, hogy a fogyasztók az egymással összefüggő, egymástól elválaszthatatlan feltételeket egyidejűleg a reklámból megismerhessék.

A GVH vizsgálata feltárta, hogy a bankok egyes hitelkártyáikkal összefüggésben együttműködtek más vállalkozásokkal, s a felek megállapodása kiterjedt a marketing terén való együttműködésre, a bankok partnerei szerepet játszottak a tájékoztatások fogyasztókhöz történő eljuttatásában. Az együttműködés a bankok és partnereik érdekeit egyaránt szolgálta, így a bank által kibocsátott, a partnerekkel megkötött együttműködési megállapodásokkal érintett hitelkártyák kapcsán közzétett jogsértő tájékoztatásokkal összefüggésben nem zárható ki a partnerek versenyjogi felelőssége sem. Ezen a tényen a GVH szerint az sem változtat, hogy a hitelkártyára vonatkozó tájékoztatás tar-

talmát a bank határozta meg. A vizsgálatok során beszerzett iratokból, nyilatkozatokból ugyanakkor az egyértelműen megállapítható volt, hogy a partnerek vizsgált tájékoztatásokkal összefüggésben fennálló felelőssége csekély mértékű, illetőleg az azonosított versenyjogi probléma megoldása elsősorban a bankkal szembeni fellépés eredményeként érhető el. Ezért a bankok partnereivel kapcsolatban a GVH a versenyfelügyeleti eljárást megszüntette.

A bankokkal szemben kiszabott bírság összegének megállapításakor a GVH a következő körülményeket mérlegelte:

- a jogsértő tájékoztatások megjelenítésével kapcsolatban felmerült ismert költségek, nem mellőzve, hogy a tájékoztatások nem kizárólag jogsértőnek minősülő közlést tartalmaztak, hanem más közléseket is, ezért nem volt figyelembe vehető a költségek teljes összege,

- a tájékoztatásokkal elért fogyasztói kör nagysága,

- az adott banknak hitelkártyák piacán meglévő részesedésének mértéke,

- a jogsértéssel érintett időszak hossza.

A GVH a bírság összegét csökkentő körülményként tekintett arra, hogy a fogyasztó végső döntésének meghozatalát, a szerződés megkötését megelőzően ismertté válhattak a kamatmentes használat feltételei, illetőleg volt bank, amely legalább részben elismerte a jogsértést. A GVH súlyosító körülményként értékelte, ha az elmúlt években a bank már követett el versenytörvénybe ütköző magatartást.

Kiemelkedő jelentőséggel bíró szempont volt, hogy az adott bank milyen magatartást tanúsított az OTP Bank ellen indított ügyben a 2006 októberében meghozott határozat megismerését követően. Jelentős bírságcsökkentő tényező volt, ha az adott bank részéről érzékelhető volt a törvénybe ütköző tájékoztatások tartalmának önkéntes felülvizsgálatára és módosítására való törekvés (volt bank,

amely már a Versenytanács előzetes álláspontjának kézhezvételét megelőzően közzétett olyan tájékoztatásokat, amelyek maradéktalanul megfeleltek a versenyjogi követelményeknek).

A GVH a Budapest Bankot 12 millió, a Citibankot 20 millió, az Erste Bankot 2 millió, a K&H Bankot 15 millió, a Magyar Cetelem Bankot 8 millió, a Raiffeisen Bankot pedig 9 millió forint bírság megfizetésére kötelezte.

Az OTP Bankot a GVH 200 millió forint megfizetésére kötelezte, igen jelentős súlyosító körülményként értékelve, hogy noha a Vj-56/2006. számú ügyben hozott határozat egyértelmű iránymutatást tartalmazott azzal kapcsolatban, magyarázatra szorul, hogy a „teljes tartozás” kifejezés körébe milyen összegek tartoznak, ennek figyelembe vételét a bank mellőzte.

Bírság kéretlen csomagért

A fogyasztók megtévesztése miatt három csomagküldő vállalkozásra összesen 10,5 millió forint bírságot szabott ki a GVH. Az elmarasztalt társaságok üzleti magatartásukkal korlátozták a fogyasztók választási szabadságát is. Vásárolni nem kívánó ügyfelek ugyanis csak anyagi áldozatok árán tudták leállítani a meg sem rendelt csomagok kézbesítését.

A GVH egy fogyasztói panasz alapján azért kezdett vizsgálódni, mert két svájci székhelyű csomagküldő cég, az Editions Atlas SA, valamint leányvállalata a Provea SA a magyar Linea Directa Communications Kft.-n keresztül megtévesztő állításokat közöl az általuk forgalmazott alsóneműkkel, illetve kártyasorozatokkal kapcsolatban. A vizsgálat során kiderült, hogy a Provea a Miriale női, illetve a Tono férfi fehérneműkről nagy példányszámú lapokba behúzott négy oldalas szórólapjain a fogyasztók megtévesztésére alkalmas tájékoztatást adott, amikor

- az árak és a minőség vonatkozásában olyan piacelsőségi állításokat tett, amelyeket nem tudott igazolni és ezért azok nem tekinthetőek valóságosnak;

- a forgalmazott áruk minőségével kapcsolatban használt „magas/kiváló/rendki-

vüli” jelzők, az áruk árával kapcsolatban alkalmazott „egyszeri/kivételesen alacsony” jelzők valóságát nem bizonyította,

- árait olyan „eredeti árhoz/normál árhoz” viszonyította, amelyen ténylegesen soha nem értékesített;

- árait egy zárójelbe tett „értékhez” viszonyítva, azt a látszatot keltette, hogy árai rendkívül kedvezőek;

- valótlan árkedvezményt ígért, ill. azt a látszatot keltette, hogy kedvezményes áron lehet hozzájutni a termékhez;

- a valóságnak meg nem felelően teljes körű visszavételt ígért a forgalmazás során;

- az ellárási jog határidejéről a törvényben megszabott minimumnál rövidebb időt közölve adott tájékoztatást.

A GVH a versenytörvénybe ütköznek találta továbbá, hogy a Provea

- megrendelés nélkül küld árut;

- olyan körülményeket teremt, hogy a vásárolni nem kívánó címzettnek kelljen intézkedést tennie az általa meg sem rendelt csomagok küldésének leállítására érdekében, ha ezt nem tenné fizetési felszólításokat kap;

- a csomagküldés leállítása érdekében teendő intézkedéseket viszont megnehezíti

- a kötelezett személyével kapcsolatos megtévesztés

- a címek, internetcímek és telefonszámok nem egyértelmű megadása

- a Linea Directa és a Provea közötti kapcsolat nem kellő feltárása, valamint

- az ügyfélszolgálat nem megfelelő működése.

A számítógépes, földrajzi és horgolási ismereteket, valamint gyógy- és fűszernövényekről szóló kártyacsomagokat küldő Editions Atlas SA a GVH szerint a vásárlók választási szabadságát korlátozta, amikor a fogyasztó

- nem kapott egyértelmű tájékoztatást arról, hogy a gyűjtemény hány kártyacsomaggal lesz teljes, hány témakört ölel fel az egész gyűjtemény, témakörönként érkeznek-e a csomagok; és

- a fogyasztónak a hűségnyilatkozat megtételekor nincs információja arról, mennyi idő alatt lehet a teljes gyűjteményt beszerezni, és az mekkora költséggel jár.

Emellett a versenyhatóság megállapította, hogy az Editions Atlas megrendelés nélkül küld árut, és olyan körülményeket teremt, hogy a vásárolni nem kívánó címzettnek kelljen intézkedést tenni az általa meg sem rendelt csomagok küldésének leállítására érdekében.

Grafikus szervezetek ármeghatározása – új eljárás?

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE), a Magyar Tervezőgrafikusok Egyesülete (MTE) és a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége (MKISZ) ellen gazdasági versenyt korlátozó magatartás tilalma miatt indult eljárás a GVH előtt. A nyilvános tárgyaláson 2005. július 5-én a Versenytanács a magatartás folytatásának megtiltását és I. rendű eljárás alá vonttal szemben 18 000 000 forint, a II. rendű eljárás alá vonttal szemben 6 000 000 forint, és a III. rendű eljárás alá vonttal szemben 2 500 000 forint bírságot szabott ki. A három eljárás alá vont tervezőgrafikusai árakat meghatározó döntései a gazdasági verseny korlátozását idézték elő.

A hazai tervezőgrafikusai piac szereplői között csekély piaci részesedéssel, de jelen vannak azok a művészek, akik szerzői jogvédelem alatt álló műveiket (plakát, prospektus, védjegy, címketervek stb.) a piacon értékesítik. A hazai művészek egy része három egyesületi formában működő társadalmi szervezetben is szereztek tagságot. A Magyar Tervezőgrafikusok Egyesülete hosszú évek óta ad ki széleskörűen elterjedt és igényelt, részletes tervezőgrafikusai árjegyzéket.

Két korábbi árjegyzéket követően 2000 áprilisában jelent meg a kifogásolt „Magyar Tervezőgrafikusok Egyesületének Árjegyzéke...”, a MAOE, az MTE és a MKISZ különkiadványa (kiadvány). Ebben egyrészt magasabb minimumárak szerepel-

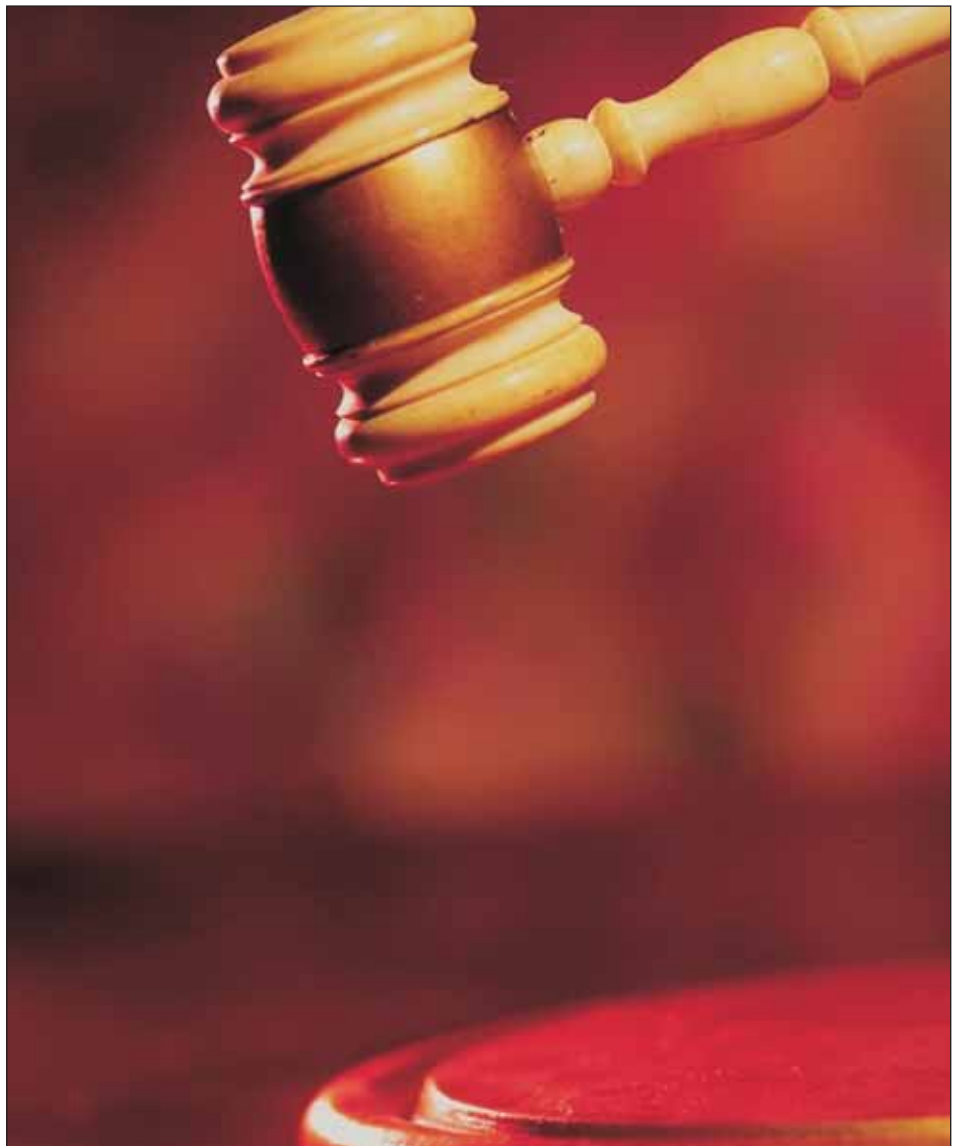
tek, másrészt új elemek is megjelentek, mint pl. a vázlatdíj, a részvételi díj bevezetése. Az MTE csak a MAOE tagjainak, azaz a professzionális művészeknek kívánta hozzáférhetővé tenni, de a felhasználókon kívül a megbízók is kaphattak példányokat. Ez az árlista jelenleg is olvasható az interneten.

A kiadvány alkalmas a gazdasági verseny korlátozására, mert meghatározzák az egyes tervezőgrafikai szolgáltatások minimumárait, valamint egyéb ártényezőket is beiktattak (pl. vázlatdíj). Versenyjogi szempontból az a kívánatos, hogy a kereslet-kínálat szerint alakuljon az ár, ezért kiemelten tiltottak az ilyen ármegkötések.

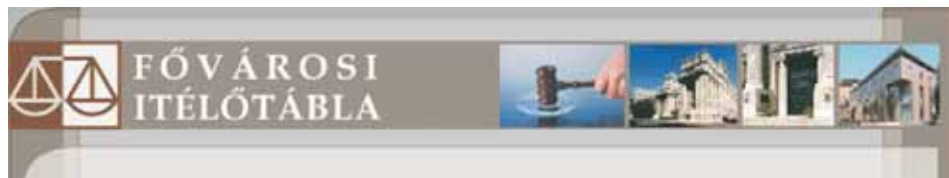
Az MTE azt állította, hogy az árjegyzék csak egy ajánlás, amelynek célja a grafikus tevékenység presztízsének és minőségének megőrzése volt. A másik két eljárás alá vont pedig tagadta, hogy részt vett volna a kiadvány elkészítésében.

A Versenytanács döntése ellen a Fővárosi Bíróságon keresetet nyújtottak be e társadalmi szervezetek a döntés megváltoztatása érdekében.

A Fővárosi Bíróság 2007. szeptember 19-én meghozott ítélete a bírság kiszabására vonatkozó részében hatályon kívül helyezte a határozatot, és e körben új eljárás lefolytatására kötelezte a GVH-t. Ezt meghaladó részében a bíróság a felperesek keresetét elutasította. Az ítélet nem jogerős.

Hatályon kívül helyezte a Fővárosi Ítéltábla a Fővárosi Bíróság egyetemi kartellügyben hozott ítéletét

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) Versenytanácsa még 2006 nyarán kihirdetett határozatában állapította meg, hogy az ISHKft., az SAP Magyarország Kft. és az IBM Magyarország Kft. öt magyarországi egyetem által, gazdálkodás-irányítási, illetve kórházi informatikai rendszerek tárgyában kiírt közbeszerzési eljárások* együttes elnyerése érdekében versenykorlátozó módon működött együtt.

A versenyfelügyeleti eljárás feltárta, hogy a hazai informatikai piac három jelentős szereplője, az ISH Kft., az SAP Magyarország Kft. és az IBM Magyarország Kft. megállapodott egymással az adott évben kiírt egyetemi projektek együttes elnyerése érdekében, s erről titkos „teaming” megállapodást kötöttek. A megbízások biztos elnyerése érdekében versenykorlátozásra alkalmas módon hangolták össze magatartásukat azáltal, hogy

- nyeresési esélyüket növelő párhuzamos ajánlatokat tettek,
- két egyetem esetében közösen befolyásolták a pályázatok megfogalmazását, továbbá
- a jelentősebb versenytársak távollétét célzó tárgyalásokat folytattak.

A GVH szerint e három magatartás alkalmas volt az egyetemi tenderként folyó verseny befolyásolására, s nem jár-

tak olyan hatékonysági vagy egyéb előnnyel, amelyre tekintettel az általános tilalom alóli mentesülés szóba kerülhetett volna.

A súlyos versenyjogi jogsértésért az ISH Kft.-t 130 millió Ft, az SAP Magyarország Kft.-t 690 millió Ft, az IBM Magyarország Kft.-t pedig 690 millió Ft versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezte a Versenytanács.

A Fővárosi Bíróság 2007. február 20-án kihirdetett ítéletében – részben megváltoztatva a GVH határozatát – megállapította, hogy a vállalkozások között piacfelosztásra vonatkozó megállapodás jött létre. Nem látta ugyanakkor bizonyítottnak a Fővárosi Bíróság, hogy a három vállalkozás a Synergon távol tartása érdekében versenyellenesen összehangolta volna magatartását, ezért kb. 10%-kal csökkentette a kiszabott bírságokat. Ennek megfelelően az ISH Kft. 117 millió Ft, az SAP Magyarország Kft. 620 millió Ft, az IBM Magyarország Kft. pedig 620 millió Ft bírság megfizetésére kötelese.

A Fővárosi Ítéltábla 2007. november 28-án hirdetett döntésében hatályon kívül helyezte a Fővárosi Bíróság ítéletét, és új eljárás lefolytatását rendelte el.

*Az ELTE Gazdasági és Műszaki Főigazgatósága, a Semmelweis Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem, a Pécsi Tudományegyetem Gazdasági és Műszaki Főigazgatósága és a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum 2004. folyamán írtak ki közbeszerzési eljárást informatikai rendszereik modernizálása érdekében. Az öt projekt eltérő nagyságrendű volt, összességében több mint nettó 13 milliárd Ft értéket képviselt.

A fogyasztók megtévesztése miatt bírság fizetésére ítélte a GVH a Procter & Gamble-t

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) Versenytanácsa a 2006. szeptember 21-én tartott tárgyalásán hozott határozatában megállapította, hogy a Procter & Gamble Magyarország Nagykereskedelmi Kkt. a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított. A társaság televíziós reklámjaiban, valamint hoszteszei által adott tájékoztatásaiban is azt állította, hogy „Bonux” mosóporuk tisztítóereje rendkívüli valamennyi, hasonló árú mosóporhoz képest. Ezen állítását azonban nem tudta maradéktalanul bizonyítani. A Procter & Gamble-nek jogsértő magatartásáért 315 millió forint versenyfelügyeleti bírságot kell fizetnie.

A Procter & Gamble a megtévesztő magatartását a „Bonux” mosópor 2005. augusztus 22-től 2005 novemberéig tartó televíziós reklámozása, illetve a fogyasztók egyes áruházakban 2005 szeptemberében és októberében hoszteszek által megvalósított tájékoztatása során folytatta.

Az eljárás alá vont állítása valótlannak bizonyult, mely szerint a „Bonux” rendelkezik a legjobb folteltávolító képességgel a hasonló árú mosóporok között reklámfilmek tartalma alapján. Amint arra a GVH rámutatott, a „hasonló árú mosóporok”

közé a fogyasztók – sőt maga a Procter & Gamble is – nem csupán a „Bonux” mosóporral együtt tesztelt „Tomi” és „Biopon Takarékos” mosóporokat sorolják. Azonban ennek alátámasztását igazoló vizsgálati eredményekkel nem rendelkezett sem a reklámok közzétételekor, sem azt követően az eljárás alá vont minden érintett versenyző termék vonatkozásában. Ráadásul a GVH megállapította, hogy a „Tomi” és a „Biopon Takarékos” mosóporok esetében sem felel meg a valóságnak az az állítás, hogy ezekhez képest a „Bonux” tisztítóereje rendkívüli. Ezt a „rendkívüliséget” ugyanis nem alapozzák meg a tesztek eredményei.

A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásához az is hozzájárult, hogy a reklámfilmek arról tájékoztatták a fogyasztókat, a „Bonux” számára kedvező eredménnyel járó tesztesésre az „Ariel Tesztlaboratóriumában” került sor, illetve a tesztesést az „Ariel” szakemberei végezték. Valójában ilyen elnevezésű kutatóközpont nem létezik, a teszteseket az SGS felügyelete alatt a Procter & Gamble európai központja végezte el. A „Bonux” mosópornál magasabbra pozícionált „Ariel” termékre azért utalt a reklámfilmekben, mivel így e termék marketingeszközökkel fenntartott kedvező közmegejtését rávetítette a „Bonux” mosóporra.

A hoszteszek tevékenysége is alkalmas volt a fogyasztók megtévesztésére, mivel az áruházakban megvalósult összehasonlító reklám nem felelt meg a jogszabályi követelményeknek.

A Procter & Gamble a Fővárosi Bíróság előtt megtámadta a határozatot, és kérte annak megváltoztatását, valamint a bíróság visszafizetését.

A bíróság azonban a felperes keresetét elutasította a 2007. szeptember 21-én megtartott tárgyaláson. Kifejtette, hogy az alperes a tényállást teljeskörűen tárta fel, és a felperes hivatkozásai alaptalanok.

Az OTP hitelkártyáit népszerűsítő tájékoztatása alkalmas volt a fogyasztók megtévesztésére

A Versenytanács Vj-56/2006. számú határozata alapján az OTP 2003 októberétől egyes piaci tájékoztatásaiban fogyasztó megtévesztésére alkalmasan közölte, hogy hitelkártya termékeit a fogyasztó „akár 45 napig kamatmentesen használhatja”. A Versenytanács Vj-56/2006. számú határozata alapján a jogsértésért 100 000 000 forint bírságot szabott ki rá.

Az OTP e szolgáltatását kezdettől fogva az „ilyen jellegű költségeit akár 45 napig finanszírozza a bank”, „akár 45 napig kamatmentesen, egyébként csak havi 1,2% kamattal” szlogenekkel reklámozta.

Ezeket a kitételeket a fogyasztók úgy értelmezhetnék, – mert az volt a hamis látszat –, hogy lehetőségük van automatikusan, feltétel nélkül maximum 45 napig kamat nélkül használni a hitelkeretüket, s csak a határidő leteltétől kell kamatot fizetniük a felvett hitel után. A bank – termékismertető leprellóit kivéve – a piacon nem közölte, hogy a kamatmentességnek feltételei vannak és melyek ezek.

Az egyik feltétele a hitelkeret áruvásárlásra való költsége, amelynek önmagából a reklámokból is ki kellett volna derülnie. A másik feltétele pedig az, hogy a kamat-

mentesség áruvásárlás esetén is csak akkor szerezhető – akár 45 napig tartóan – ha az ügyfél hitelkeretét terhelő teljes tartozását határidőben megfizette. Itt nemcsak az áruvásárlással összefüggésben lévő tartozást kellett érteni alatta, hanem a hitelkeretet legtágabb értelemben véve sem terhelhetette semmiféle késedelmes tartozás.

A GVH határozata ellen a megbírságot bank a Fővárosi Bírósághoz fordult a döntés megváltoztatása érdekében.

A 2007. szeptember 19-én tartott tárgyaláson hozott ítéletben a Fővárosi Bíróság elutasította a felperes keresetét. Nem tudta elfogadni a felperes azon álláspontját a bíróság, hogy a kifogásolt „felhasznált hitelkeret” kifejezés meghatározását és az akció részleteit az ügyféllel kötött szerződés tartalmazza, és a feltételekről nem szükséges külön tájékoztatást adni. A bíróság megállapította, hogy a jogsérelem a jogsértő információk közreadásával befejeződött, így irreleváns a felperesi védekezés.

A versenypártolás alapmûve

Mint ahogyan arról e lap hasábjain már hírt adtunk, elkészült az OECD *A versenyhatások értékeléséhez írt Segédanyag* című tanulmányának magyar nyelvű fordítása azzal a reménnyel, hogy gyakorlatban való hasznosítása elől legalább a nyelvi akadályokat elgördítette a GVH.

Nyilvánvaló, hogy a tanulmány magyarártása önmagában nem elegendő a sikerhez, ezért gondoskodni kellett arról, hogy az eljusson a célközönséghez, első sorban a jogszabályok előkészítésében kulcsszerepet játszó minisztériumokhoz, ráirányítva a figyelmet arra, hogy a módszertani anyag alkalmazása segít a versenyt indokolatlanul csökkentő döntési elemek kiszűrésében.

Bevezetőként három egyszerű szűrőkérdés megvizsgálását, illetve megválaszolását ajánlja a dokumentum:

1. a versenytársak száma,
2. a vállalkozások versenyképessége és

3. a kiélezett versenyre irányuló ösztönzésnek korlátozása valószínűsíthető-e?

Ezek segítségével eldönthető, lesz-e versenykorlátozó hatása a tervezett új szabályozásnak. Amennyiben valamelyik korlát érvényesül, indokolt részletes

elemzést készíteni, amire a Segédanyag útmutatást tartalmaz.

A tanulmány bemutatja, miképpen valószínűsíthető meg egy-egy szabályozási cél

többféle eszközzel és ezek közül kiválasztható az, amelyik nagy eséllyel megőrzi a versenyfolyamat pozitív ösztönzőit, tehát főlegesen nem korlátozza a piaci versenyt.

A GVH felhívta arra is a figyelmet, hogy az OECD Segédanyag alkalmazása szorosan kapcsolódik a szabályozási hatásvizsgálat elvégzésének módszertanáról szóló 8001/2006. (I. 30.) IM tájékoztatóhoz.

Következő lépésként a közeljövőben lesz egy, a témát ismertető, magyarázó, esetfeldolgozást is tartalmazó szeminárium – OECD-szakértő előadó meghívásával – a minisztériumi és a versenyhivatali kollégák részére.

A Segédanyag alkalmazhatóságát illetően a nemzetközi tapasztalatok türelemre intenek. Az OECD legutóbbi kerekasztal-értekezletén számos ország képviselője annak a véleményének adott hangot, hogy a tanulmány gyakorlatban való hasznosítása mindenképpen megkívánja a szemináriumokon való feldolgozást, konkrét példákon keresztül bemutatva az elemzési módszert.

Attól elismert az ágazat, ha saját törvénye van?

A turizmusról készített törvénytervezet előterjesztése rögzíti, hogy a törvény megalkotását a szakmai szervezetek – az Országos Idegenforgalmi Bizottság, a Magyar Szállodaszövetség stb. – régóta sürgetik, mivel a turizmus magyar gazdaságban betöltött „jelentős szerepe a jogalkotás szintjében nem tükröződik”.

Tény, hogy a turizmus azon szolgáltatásai, amelyek a fogyasztó és a szolgáltató közötti információ-aszimmetria vagy a szolgáltatás bizalmi jellege miatt mindenképpen szabályozást igényelnek – pld. az utazási irodák működése, fizető vendéglátás – szerényen meghúzódtak a kereskedelmi törvény köpönyegében. Ugyanez egyébként további – a GVH által célszerűségében már többször vitatott – felhatalmazó rendelkezést tartalmaz a lovas turizmus, valamint a falusi vendéglátás miniszteri szintű szabályozására. Az elmúlt években (2005-ben és 2006-ban) mindkét témában készült rendelettervezet, melynek túlszabályozó, indokolatlan piaca lépési korlátokat tartalmazó intézkedéseit,

a végrehajtás ellenőrizhetetlenségét a GVH kifogásolta. Ezért vagy másért, a rendeletek végül lekerültek a napirendről.

Újabb fejleményként 2005 októberében született egy kormányhatározat a nemzeti turizmusfejlesztési stratégiáról és a kapcsolatos intézkedésekről, melynek értelmében meg kell alkotni a turizmus kerettörvényét, ebben kijelölnék a turizmussal kapcsolatos állami és önkormányzati feladatokat és felelősségi köröket.

Nos, a törvénytervezet ebben az évben elkészült és szeptember végén megérkezett a GVH-ba is észrevételezésre, melyet szóbeli egyeztetés és a normaszöveg átdolgozott változatának visszamutatása követett.

A Gazdasági Versenyhivatal a törvénytervezetet sem az eredeti, sem az egyeztetés utáni változatában nem támogatta. Nemcsak azért, mert a jogi beavatkozást igénylő területek hatályos szabályozással

Néhány példa az EU-tagállamok turizmusszabályozási gyakorlatából: Ausztriában, Spanyolországban, Olaszországban regionális szintű szabályozás van, azaz egy-egy jelentős körzet saját, speciális „törvénnyel” rendelkezik, Görögországban, Németországban, Szlovákiában viszont nincs külön törvény, míg Csehországban a turizmusról szóló törvény kizárólag az utazási irodák működését szabályozza. Nagy-Britanniában és Szlovéniában a turizmus törvényi szintű szabályozása a fejlesztés támogatására szorítkozik.

már rendelkeznek, hanem mert a hivatal megítélése szerint a tervezett regionális szintű bizottságok működtetése fölösleges társadalmi ráfordítással járna, a nyilvántartási eljárások (melyek burkoltan engedélyezések) az EU szolgáltatási irányelvében foglaltakkal ellentétesek, és nem utolsósorban – a koncepció hiányára visszavehetően – nem egyértelmű a törvénytervezet szabályozási területe sem. (Például kérdésként merül fel, hogy a vendéglátóipar a turizmusról szóló új törvény hatálya alá tartozna-e a jövőben, vagy ma-

radna a kereskedelmi törvény hatálya alatt).

Tekintettel a nagy-britanniai és szlovén példára, ami nagyon ésszerű és követendő megoldásnak tűnik, a GVH azt javasolta, hogy a szabályozás a turizmus infrastruktúra-fejlesztési kérdéseit állítsa előtérbe és a minőség javítására koncentráljon.

Miután a turizmus több ágazat összehangolt együttműködését igényli, a gazdaság szövetéből kiszakítva önálló fejlődésre képtelen, a szabályozás nélkülözhe-

tetlen előfeltétele az összefüggéseket pontosan leíró és a szabályozási lépéseket összehangoló koncepció kimunkálása. Ennek hiányában ugyanis a turizmus fejlesztéséért felelős kormányzat hiába támogatja például a Bükk hegységben a falusi turizmus fejlesztését, ha közben a közlekedési tárca a Szalajka-völgyben közlekedő erdei vasutat felszámolja.

A GVH szakemberei remélik, hogy a turizmusról szóló törvénytervezet előterjesztője nyitott a felvetett kritikai észrevételekre.

Kartellekről közbeszerzésben részt vevőknek

Immár négy éve, hogy a GVH kiadta „Az ajánlattevők versenytárgyaláson való összejátszása és annak gyanút keltő jelei” című tájékoztatóját, melyet azóta – a versenytörvény időközbeni változásához igazítva – több alkalommal közzétett. A kiadvány elérhető a hivatal honlapján <http://www.gvh.hu/vkk> cím alatt.

A kiadvány célközönsége elsősorban a közbeszerzési eljárásokat kötelezően lefolytató ajánlatkérők, akik nap mint nap szembesülhetnek a jelenséggel, és elvileg érdekeltek lehetnek a kartellek elleni küzdelemben. A kifejezetten tömören fogalmazott párlapos füzet hatásaként a GVH szakemberei azt várták, hogy idővel érkeznek majd bejelentések az ajánlatkérők oldaláról az ajánlattevők áregyeztető, piacfelosztó magatartásával szemben. Az elvárások azonban nem teljesültek, egyetlen ajánlatkérő sem jelezte kartellgyanúját. Ebből többféle következtetés adódhat: a kiadvány talán nem jutott el az operatív munkát végző munkatárshoz, vagy az ajánlatkérő részéről eljáró közbeszerzési szakértő valamilyen oknál fogva nem igazán érdekelt a jelenség feltárásában.

A Versenyhivatal szakemberei ezért új ismeretterjesztő módszerhez folyamodtak: csatlakoznak a közbeszerzési ismeretek intézményesített oktatásához. A közbeszerzési referensképzés – mintegy három éve – iskolán kívüli oktatás keretében középfokú, államilag elismert szakmai képzettséget biztosít. A bizonyítvány megszerzése a hivatalos közbeszerzési szakértői listára való felkerülés egyik feltétele. Mint OKJ-s szakma, az oktatás tema-

tikája, a vizsgakövetelmények rendeletben jelennek meg. A rendelet tervezete az államigazgatási egyeztetés keretében járt a GVH-nál is, melynek eredményeként a jogi ismeretek tantárgyi tematikáján belül a GVH javasolta a versenyjog és a közbeszerzési jog összefüggéseinek tárgyalását. A szóbeli vizsga központilag kiadott

ban. A Közbeszerzések Tanácsával (KT) történt megállapodás eredményeképpen a GVH munkatársai összeállítottak egy előadásra alkalmas tananyagot, melyet a GVH írásos formában eljuttatott a képzésben részt vevő, oktatást szervező cégeknek. A tananyagot a KT által a GKM-be október 25-ére összehívott oktatók egy elő-

vizsgakérdései között is helyet kapott ez a fontos tétel, de az elmúlt időszak tapasztalatai arról tanúskodnak, hogy a hallgatók meglehetősen tájékozatlanok a témá-

adás keretében megkapták, így remélhető, hogy az ismeretek eljutnak a tanfolyami hallgatókhoz, és nyitott fülekre talál-
nak.

Konferencia a versenyről és a versenyképességről

A „Magyar tudomány ünnepe – 2007” rendezvénysorozat részeként 2007. november 5-én került megrendezésre a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán a Heller Farkas Közgazdaságtudományi Intézet szervezésében a „Verseny és versenyképesség” című konferencia. Az eseményt a „Gazdasági törvénykezés, infrastruktúra és verseny” szekcióra tekintettel, a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja támogatta.

A rendezvény központi témája a versenyképesség volt, amelyet a gazdaságpolitikai, piacszerkezeti és közpénzügyi kérdéseket feldolgozó nyitó előadásokat követően szekciókban elemeztek a résztvevő szakemberek. A két tematikus szekció a fentebb már hivatkozott szekción kívül a gazdasági teljesítményt befolyásoló tényezőket, üzleti és a kormányzati hatékonyságot és a közszféra átalakulását járta körül.

Versenyjogi szempontból kiemelkedő volt az a tanácskozás, amelyik a gazdasági törvénykezéssel foglalkozott és központi témája a versenyfelügyelet és az infrastruktúrák gazdaságtana volt. A szekciót *Dr. Boytha Györgyné* címzetes egyetemi docens nyitotta meg „Versenyfelügyelet: a piac védelmezője vagy torzítója” c. előadásával. Mint kifejtette, a címben feltett kérdésre adandó válasz egyszerű, azonban ha közelebbről megvizsgáljuk a gyakorlatot, akkor mégsem adható kategorikus válasz. A versenyfelügyeletet ellátó szerv komplex tevékenységet folytat, ám a versenyvédelme érdekében kifejtett tevékenysége során a tévedések lehetősége miatt a verseny torzításának veszélye is fennáll.

Dr. Steiger Judit egyetemi docens a releváns piac és a verseny összefüggéseinek gazdasági-jogi vonatkozásait elemezte. A releváns piac a versenyjog egyik központi eleme és problémája. Az előadó felhívta arra a figyelmet, hogy a szabályozás hatásszáma azon fordul meg, hogy sikerül-e a technológiai és piaci okokból állandóan változó gazdasági szerkezetet jogi formákban oly módon leírni, hogy a szabályozás valóban a jólétet, a társadalomnak vagy társadalmak javát szolgálja. Az előadó rendkívül érdekes összefüggésekre hívta fel a figyelmet az árelmélet, a jövedelem- és költségvonatkozások és a ter-

mékminőség tekintetében. A hatásvizsgálat következményeként a figyelem olyan új területekre is kiterjed, mint tranzakciós költségek, stratégiai árképzések és megtámadható piacok elmélete.

Dr. Bán Tamás, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem megbízott előadója a többszereplős vasúti modell bemutatása során számos anomáliára felhívta a figyelmet. A vasúti szektorban zajló piacnyitás folytatása annak a közösségi liberalizációs politikának, melynek keretében a hasonló struktúrájú hálózatos szolgáltatások terén már korábban megteremtették a piaci liberalizáció feltételeit. Mint *Bán Tamás* kiemelte, a vasút piaci liberalizációjában is kitüntetett szerepe van a szabályozás által megteremtett, liberalizált piaci feltételeket érvényre juttató szabályozó felügyeleti hatóságnak, de ugyanígy a hálózathoz való hozzáférés és a hálózathasználat feltételét jelentő (pálya)kapacitásokat kiosztó független szervezetnek is.

Dr. Csillik Péter, a Bankszövetség tudományos főmunkatársa az infrastruktúrák gazdaságtanát elemezve hangsúlyozta, hogy a versenyösztönzés az infrastruktúrák esetében két területen (vezetékek és kasszák) eltérő megközelítést kíván. A vezetőes javak esetén a 20. század végére az „eszköz nélküli verseny független szabályozhatósággal” lett az új modell központi eleme. A kasszajavak esetén az új modell a szabályozott keretek közötti kötelező öngondoskodáson alapul. Mindkét esetben elmondható, hogy az állam egyre kevésbé tulajdonosa a vezetőes eszközöknek és a kasszajavak jövedelmeinek.

Dr. Szilágyi Pál egyetemi tanársegéd alapvetően arra hívta fel a figyelmet, hogy

a versenypolitika csak egy, de fontos tényező a gazdaság versenyképességének alakításában. Az iparpolitika és a versenypolitika, bár céljaik hasonlóak elméletben, gyakran eltérő utakat követnek, és míg az előbbi könnyebben „eladható”, addig az utóbbi nehezebben magyarázható el. A szabadkereskedelmi megállapodások összességében szűk körben érvényesülnek, továbbá exportkardellék, stratégiai kereskedelempolitika és az extraterritoriális hatással járó versenypolitika tág teret engednek az államoknak. Nem véletlen így, hogy a nemzeti zászlóshajókat/bajnokokot követelő – gyakran téves feltevéseken alapuló – iparpolitika és a káros állami támogatások az utóbbi időben a figyelem középpontjába kerültek.

Dr. Tóth Tihamér egyetemi docens, a Versenytanács elnöke a Gazdasági Versenyhivatal versenyképesség biztosításában betöltött szerepéről tartott előadást. Mint kifejtette, a Gazdasági Versenyhivatal közvetlenül nem foglalkozik nemzetgazdasági kérdésekkel és az egyes piaci szereplők versenyképességének védelmével sem. Ugyanakkor a versenyjog egyik axiómája, hogy a versenyhatósági intézkedés, amely a vállalati hatékonyság erősödéséhez vezet, a versenyképességet is szolgálja. Kiemelte továbbá, hogy az alapvetően tilalmazott versenytársi együttműködés is bizonyos esetekben hatékonyságnövelő lehet, illetve a fúziók és felvásárlások, ha hatékonysági előnyökkel járnak, javíthatják a vállalkozás versenyképességét, amelyre egyébként a versenytörvény is utal.

A szekciót és a konferenciát is élénk vita zárta le, ahol a résztvevők egymással is megosztották kételyeiket és felvetéseiket. A konferencia dinamikus folyásához és az élénk vitákhoz fokozottan hozzájárultak *Dr. Botos Katalin* intézetvezető professzor asszony aktív és provokatív kérdései és hozzászólásai.

Versenyjogi beszélgetések délidőben – a Microsoft ügy

A Versenykultúra Központ (VKK) új típusú rendezvényt honosított meg a hivatali életében, „Versenyjogi beszélgetések délidőben” címmel. A külföldön „lunchtime lecture” elnevezéssel ismert rendezvénytípus hosszabb nemzetközi gyakorlatra tekint vissza, Magyarországon azonban még kevésbé elterjedt. A rendezvény lényege, hogy az előadó(k), illetve a résztvevő szakemberek „ebéidőben” találkoznak, és előre egyeztetett témát járnak körbe több oldalról, miközben lehetőségük van ebédjük elköltésére is. A rohanó 21. században nem meglepő, ha ez a fajta rendezvény egyre nagyobb teret hódít az elfoglalt szakemberek körében, akik így képesek összekötni a kellemeset a hasznossal. A VKK-nak e rendezvénytípussal kapcsolatos célja, hogy lehetőséget teremtsen a hivatali és a hivatalon kívüli szakértők informális párbeszédére.

Az VKK első ilyen rendezvényére 2007. október 16-án, „Az európai Microsoft ügyben született döntés” címmel került sor a GVH könyvtárában. Az esetet Belényi Andrea megnyitója után Lenk Zsuzsanna ismertette a meghívott szakemberek, illetve hivatali kollégák számára. Az ügyismertetést követően dr. Fejes Gábor ügyvéd (Oppenheim és Társai Ügyvédi Iroda) és dr. Szamosi Katalin ügyvéd (S.B. G. & K. Szabadalmi és Ügyvédi Iroda) helyezte más megvilágításba a nagy port kavart esetet a hallgatóság számára. Fejes Gábor

összességében véve megfelelőnek találta a Bizottság döntését, azzal a kitételrel, hogy a versenyjogi és a szellemi tulajdont védő szabályokat a jövőben közelíteni kell egymáshoz. Ezzel Szamosi Katalin is egyetértett, azonban megállapítása szerint a konkrét esetben a Bizottság nem volt elég alapos és körültekintő a szellemi

tulajdon védelmének megítélésekor. A szakmai vélemények elhangzását követően élénk társalgás alakult ki a résztvevők között. Reméljük, hogy a jövőben több hasonló rendezvényre is sor kerülhet.

A témáról bővebben a 29. oldalon olvashatnak.

A rendezvény résztvevői

A Versenykultúra Központ hírei

A VKK munkájának döntő részét a korábbiakhoz hasonlóan a már elbíralt és támogatásra érdemesnek talált pályázati programok megvalósulásával kapcsolatos feladatok, az év végére tekintettel pedig különösen a pályázati programok ellenőrzése teszi ki. A VKK a nyertes pályázókkal kötött támogatási szerződések értelmében csak akkor teljesít kifizetést a támogatási szerződés kedvezményezettjének, ha annak szakmai és pénzügyi beszámolóját elfogadta. Ezek a beszámolók szolgálnak a támogatási szerződésben vállalt program megfelelő, szerződésszerű megvalósításának ellenőrzésére.

Folyamatban van a VKK 2008. évi munkatervének elkészítése, amelyben várhatóan szerepel majd idegen nyelvű szakkönyv (William W. Lewis: *The Power of Productivity*. könyve) magyar nyelvű fordítása és kiadása, tanulmányi pályázat meghirdetése, tájékoztató füzetek, szórólapok és más ismertető kiadványok közzététele, szakmai rendezvény megszervezése, stb. Ezzel szoros összefüggésben folynak a még idén meghirdetésre kerülő, azonban 2008. január 1-jével megnyíló VKK pályázatok előkészületei. A VKK a pályázati rendszer eddigi tapasztalatainak felhasználásával fogalmazza meg a

következő évre szóló pályázati kiírásokat és változtat magán a pályázati rendszeren, amelyről részletesebben a következő számban lehet olvasni. Ezen kívül folynak a 2008. évi „Versenyjog Magyarországon és az EU-ban” c. tanulmányi pályázat meghirdetésének az előkészületei is.

2007 őszén, a tavalyi évhez hasonlóan támogatta a VKK a versenyjoggal, versenypolitikával, piacelmélettel foglalkozó főiskolák, egyetemek könyvtárait, valamint az idei évben először, a támogatottak körét kibővítve, az ezen a területen dolgozó szakkollégiumok könyvtárai közül az ELTE Állam- és Jogtudományi Kará-

hoz köthető Bibó István Szakkollégiumot és a Budapesti Corvinus Egyetem mellett működő Rajk László Szakkollégiumot és Társadalomelméleti Kollégiumot. A könyvtárvezetők a VKK által meghatározott összeg erejéig, számla ellenében vásárolhatnak szakkönyveket, rendelhetnek meg folyóiratokat, a VKK által összeállított lista, vagy a versenyjog témakörébe il-

leszhetően egyéni szükségleteik alapján. A GVH szándéka, hogy ezzel érdemben hozzájárulhat a jövő szakembereinek képzéséhez.

A VKK „Versenyjogi beszélgetések délidőben” címmel rendezvény-sorozatot indított, amelynek első előadására 2007. október 16-án került sor a GVH könyvtárában. Az új típusú rendezvény

első alkalommal a Microsoft üggyel foglalkozott.

2007. október 19-én tartott előadást a Hivatal munkatársai számára Valentine Korah professzor asszony. Az előadás után, amely szintén a VKK keretében valósult meg, interjú készült a professzor asszonnyal, amelyről a következő oldalakon olvashatnak.

Az elmúlt hónapokban lezárt és megkötött támogatási szerződések

Kedvezményezett neve	Támogatott program rövid leírása	Pályázati kiírás	Támogatás összege (Ft)	Támogatási szerződés megkötésének dátuma	Megvalósítás határideje
Infrapont Gazdasági Tanácsadó Kft.	A túlzó árazás kezelése és módszertani megközelítése az európai versenyhatósági gyakorlatban	VKK/4/2006.	7 800 000	2007. 06. 30.	2007. 11. 15.
Infrapont Gazdasági Tanácsadó Kft.	Az áttérési költségek hatása a versenyre a távközlési piacokon	VKK/4/2006.	9 600 000	2007. 06. 30.	2007. 11. 15.
Infrapont Gazdasági Tanácsadó Kft.	A teljes, illetve a szervezeti vagy funkcionális szeparáció kérdése és megvalósításának hatása a versenyre és az iparági működésre a hálózatos iparágakban, különös tekintettel a távközlésre	VKK/5/2006.	4 000 000	2007. 06. 30.	2007. 11. 15.
Budapesti Corvinus Egyetem – Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont	Oktatási célú közgazdasági szimulációk kifejlesztése	VKK/5/2006.	5 500 000	2007. 07. 31.	2007. 12. 31.
Budapesti Corvinus Egyetem – Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont	Szolgáltató váltási költségek összehasonlító elemzése	VKK/5/2006.	6 000 000	2007. 07. 31.	2007. 11. 30.
Budapesti Corvinus Egyetem – Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont	Gázforrás- és kitermelési szerződés árverési programok hatása a gázpiacok fejlődésére	VKK/5/2006.	6 500 000	2007. 07. 31.	2008. 03. 31.
GKleNET Internetkutató és Tanácsadó Kft.	Az IPTV mint verseny piac – kutatás	VKK/5/2006.	4 000 000	2007. 09. 19.	2007. 11. 30.
Társadalmi Egyesülések Országos Szövetsége	„Tudatos fogyasztók leszünk” címmel rendhagyó osztályfőnöki órák és országos diákvetélkedő szervezése, illetve ehhez kapcsolódóan „Kezdő vásárló vagyok” címmel fogyasztóvédelmi kiadvány előállítás	VKK/7/2006.	1 000 000	2007. 10. 01.	2007. 11. 30.

„Ha a jogalkotás és a jogalkalmazás nem tart lépést a verseny közgazdaságtanának fejlődésével, akkor avítt elméletek rabszolgái maradunk”

Interjú Valentine Korah asszonnyal, a University College London és a College of Europe (Bruges) professzorával

Valentine Korah a Pázmány Péter Katolikus Egyetem meghívására érkezett Magyarországra, s tartott előadást mind az egyetem Versenyjogi Kutatóközpontjában, mind pedig a Gazdasági Versenyhivatalban. Ez utóbbira a Versenykultúra Központ (VKK) szervezésében került sor 2007. október 18-án. Korah professzor asszony néhány napos budapesti látogatása végén interjút adott a Versenytükröknek.

VERSENYTÜKRÖK: Professzor asszony, az utóbbi években az Európai Bizottság versenyjogi jogalkalmazásában számos változásnak lehettünk tanúi. Hogyan látja ezeket a fejleményeket?

Prof. Korah: A versenyjog közgazdasági elemzéssel támogatott alkalmazását hosszú ideje szorgalmazom, úgyhogy örömmel konstátálom a jelenlegi törekvéseket az Európai Bizottság részéről. A Bizottság egyes korai döntései a freiburgi ordoliberalis iskola alapjain álltak, s túlságosan formalisztikusak voltak. Akkoriban igen ellenségesen viszonyultak a területi korlátozásokhoz. Ez abból a szempontból érthető is volt, hogy annakidején az egyik prioritás az európai belső piac kialakítása volt, s az ilyen típusú vállalati magatartások szemben álltak az áruk, szolgáltatások, tőke szabad mozgásának elvével. A belső piac létrehozásának ugyanis nemcsak az állami szabályok jelentheték, jelenthetik gátját, hanem egyes vállalati magatartások is.

VERSENYTÜKRÖK: Ugyanakkor az antitörzst hazájának tartott Egyesült Államokban sem volt mindig napi gyakorlat a versenyjogi jogalkalmazás alátámasztása közgazdasági elemzéssel.

Prof. Korah: Valóban, az első ügyek, amelyekben a chicagói iskola tanai elértek az amerikai Legfelsőbb Bíróság szint-

jét, a General Dynamics¹ és a Continental² voltak.

VERSENYTÜKRÖK: Ami ebből a szempontból Európát illeti, gyakran halljuk a hatékonyság és a fogyasztói jólét kulcsszavakat.

Prof. Korah: Elmozdulás történt a korábbi szabad piacralépés koncepciójától afelé, hogy az erőforrások minél hatékonyabban kerüljenek elosztásra a fogyasztói jólét növelése érdekében.

¹ Ld. United States vs. General Dynamics, 415 U.S. 486 (1974) [a szerk. kieg.].

² Ld. Continental T.V., Inc. vs. GTE Sylvania Inc., 433 U.S. 36 [a szerk. kieg.].

Valentine Korah a GVH-ban

tői jólét növelése érdekében. Míg az 1970-es években számos magatartást versenyellenesnek tartottak a közgazdászok, mára több szempontból már megváltozott a véleményük. Ezenkívül a jogászoknak is lépést kell tartaniuk a paradigmák változásával. Ha a jogalkotás és a jogalkalmazás nem tart lépést a közgazdasági elmélet fejlődésével, akkor avítt elméletek rabszolgái maradunk. Ezenkívül manapság sokkal több szó esik a verseny dinamikus

A jelenlegihez hasonló programok egyáltalán nem ismeretlenek a hivatal életében. Ennek az előadásnak a különlegességét azonban az adja, hogy a VKK egyik sikeres pályázója (Pázmány Péter Katolikus Egyetem – PPKE) kapcsán szerzett tudomást a GVH a professzor asszony magyarországi látogatásáról, és így nyílt lehetőség arra is, hogy olyan elismert külföldi szakember tartson előadást a Versenyhivatalban, aki korábban még sohasem járt Magyarországon. Professzor asszony ugyanis kifejezetten a PPKE felkérésére utazott Magyarországra.

hatékonyt, tehát az innovációt elősegítő oldaláról.

VERSENYTÜKÖR: Ezenkívül az is sarlatanos kérdés, hogy hogyan lehet ösztönzőleg hatni a beruházásokra, fejlesztésekre.

Prof. Korah: Igen, itt nagy a felelősségünk a versenyhatóságoknak. Ha eljárásaikban indokolatlanul büntetik a hatékony vállalkozásokat, akkor a fejlesztéseknek éppen ők válnak a gátlóivá. Úgy látom,

hogy ma már széles körben elfogadott tétel, hogy a versenyfelügyeleti eljárásban egy vállalkozással szemben jobb egy hibás felmentő döntést, mint nem megalapozott elítélő határozatot hozni.

VERSENYTÜKÖR: Az egyedi mentesítés megszűnésével ugyanakkor a vállalkozásokra is nagyobb teher hárul azzal, hogy most már maguknak kell megítélniük magatartásuk versenyjogi jogszzerű vagy jogellenes mivoltát.

Prof. Korah: Ez kétségtelen. Ugyanakkor sok támpont áll a vállalkozások rendelkezésére. Az Európai Bizottság és a tagállami versenyhatóságok is számos iránymutatást bocsátottak ki arról, hogy hogyan értelmezzük, alkalmazzuk a versenyjogot az eljárásaikban.

VERSENYTÜKÖR: Professzor asszony, köszönöm a beszélgetést!

Az interjút készítette: Bassola Bálint

Beszámoló professzor Korah látogatásáról

2007. október 18-án Korah professzor asszony előadást tartott a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán a Ver-

senyjogi Kutatóközpont szervezésében. Professzor Korah magyarországi tartózkodását a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának támogatása tette lehetővé.*

Valentine Korah a University College of London professzora és számos egyetemen tanított, így többek között a College of Europe (Brugge) és a Fordham Law Schoolon. Egyike volt azon angol jogászoknak, akik a közgazdaság szerepének fontosságát hangsúlyozták a versenyjogban már az 1960-as években. Ettől kezdve az európai és nemzetközi versenyjog kiemelkedő személyisége, akinek életművén immár valóban generációk nőttek fel.

A Tóth Tihamér által moderált előadásában professzor asszony az európai versenyjog célját helyezte mondandója középpontjába, és azt a divatos kérdést járta körbe, hogy annak elsősorban a hatásra kell-e koncentrálnia, vagy maradjon formalisztikus. A kezdeti években a formalizmus három fő befolyásoló tényezőnek volt köszönhető: az ordoliberalis eszmének, a területi korlátozásoktól (négy alapszabadság) való idegenkedésnek és a magánjogi hagyományoknak, nevezetesen, hogy a politikák formálása a parlamenté, és a szabályok maradjanak inkább világosak még rossz politika esetén is. Mára azonban a piacra lépési szabadságról a termelési tényezők hatékony elosztására helyeződött a hangsúly, amely a fogyasztók javára válik. Ennek a hangsúlyeltolódásnak oka, hogy a közgazdaságtan is alapvetően változott 1957 óta, és ma már a chicagói iskola utáni irányzatok tartoznak az antitrösztjog fő áramába. Ahogy Korah hangsúlyozta, „ha a jog nem halad az idővel és a közgazdasági szakirodalommal, akkor idejétmúlt elméletek rabjai maradunk”. Az előadásban a Syfait-ügyet hozván példának, amellelt érvelt, hogy még területi korlátozások is lehetnek rendkívül indokolt esetben

mérlegelést igénylő ügyek, annak ellenére, hogy az ilyen jellegű versenyjogsértések általában különösebb megfontolás nélkül tilalmazottak.

2007. október 19-én a Gazdasági Versenyhivatalban tartott előadásán a professzor asszony a versenyjog és a szellemi alkotások közötti kapcsolatáról beszélt. Miután hangsúlyozta, hogy alapvetően a verseny és a szabadalmak hasonló célt tételeznek, a standardizáló szervezetekről kifejtette, hogy óriási szerepük van a hálózatos iparágakban az interoperabilitás biztosításában. Ugyanakkor ezzel súlyosan vissza is lehet élni, ha például a standardizáció során nem fedik fel a szellemi alkotásokkal védett termékeiket az érintettek. Végezetül az előadó közös jogkezelőkről és a csoportmentesítésekről beszélt.

Az előadást nagy érdeklődés kísérte, amelyet jól példáz, hogy a magyar versenyjogi szakma minden területét képviselve több mint 80 résztvevő jelent meg. Professzor asszony látogatását számos esemény egészítette ki, így vacsora egyetemi oktatókkal, ebéd ügyvédekkel és versenyhivatali munkatársakkal.

Szilágyi Pál

* Az előadás szövege letölthető a Versenyjogi Kutatóközpont honlapjáról (www.versenyjog.com).

Versenyjogi fejlemények*

2007. október 3-án az Európai Bizottság 12,2 millió euróra bírságolta a VISA-t az EK-szerződés súlyos megsértése miatt, mert 2000 márciusától 2006 szeptemberéig nem engedte csatlakozni a Morgan Stanleyt és az elzárkózása nem volt objektív alapokon igazolható. A VISA arra hivatkozott, hogy a belső szabályzata szerint senkit sem fogadhat be, aki az igazgatóság szerint versenytárs, ugyanakkor a Bizottság vizsgálata fényt derített arra, hogy az EU-ban a Morgan Stanley nem versenytárs, mivel nem volt fizetőkártya-hálózata és belépési korlátok miatt az amerikai hálózatának európai terjeszkedése nem valós lehetőség. Ezen felül a VISA diszkriminatív módon alkalmazta a szabályt, mivel másokat engedett csatlakozni.

Ugyanezen a napon a Bizottság 183 millió euróra bírságolt öt vállalkozáscsoportot egy spanyol bitumenkartell miatt. Az érintett vállalkozások 1991 és 2002 között osztották fel a piacot. Az ügy engedékenységi politika keretében került napvilágra, ugyanis a BP elsőként tárt a Bizottság elé információkat és így mentesült a rá eső több mint 66 millió eurós bírság alól.

2007. október 26-án az Európai Bizottság nyilvános konzultációt kezdett annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kartellügyek tárgyalásos rendezését abban az esetben, ha az érintettek nemcsak, hogy beismerik részvételüket a kartellekben és az ezért való felelősségüket, hanem egyben hozzájárulnak egy gyorsabb és egyszerűbb eljáráshoz is. A brüsszeli testület által beterjesztett csomag egy közleménytervezetből és a 773/2004/EK rendelet módosítási javaslatából áll. Ezzel azt kívánja elérni a Bizottság, hogy egyszerűsödjön az adminisztratív eljárás és kevesebb legyen a pereskedés, amely hozzájárulna az erőforrások felszabadulásához annak érdekében, hogy több ügyben tudjon eljárni. A javaslat lehetővé tenné a feltételek fennállta esetében, hogy alacsonyabb bírságo-

kat szabjon ki a Bizottság és egyben ki-egészíti az engedékenységi politikát és a bírságközleményt. A hozzászólásokat 2007. december 31-éig várja az Európai Bizottság.

2007. november 8-án Neelie Kroes versenyügyekért felelős biztos egy brüsszeli konferencián tartott előadásában az európai versenypolitika folytatása mellett tett hitet. Felhívta arra a figyelmet, hogy amikor egy hete az Egyesült Államokban járt, nem az volt a kérdés, hogy a közösségben mi az európai versenypolitika helye, hanem, hogy a világban mi lesz a helye? Ehhez nem új versenypolitikára, hanem megújult elkötelezettségre, akaratra, és megközelítésre van szükség és ehhez a reformszerződés hozzáad, és nem elvesz.

2007. november 9-én Neelie Kroes versenyügyekért felelős biztos Lisszabonban tartott előadásában kiemelte, hogy az európai versenypolitika mércéje a fogyasztói jólét, ez áll a középpontban. Amint azt az Európai Bíróság világosan megfogalmazta, a kártérítéshez való jog szükséges eszköz ahhoz, hogy a közösségi versenyszabályok hasznosak legyenek. Azonban mindmáig kevés a bizonyíték arra, hogy ezzel teljes mértékben élnének a fogyasztók. A 2005-ben indított konzultáció eredményeként kiadásra kerülő Fehér Könyv számos kérdéssel foglalkozni fog. Az egyik mai központi téma a kollektív igényérvényesítés. Ehhez nemcsak a közérdekű igényérvényesítéssel felruházott szervezetek járulhatnak hozzá, ezért a Bizottság nem kívánja importálni külföldről az olyan rendszereket, amelyek túlzásokhoz vezettek. A Fehér Könyvben olyan javaslatot kívánnak kidolgozni, amely az európai hagyományokkal összhangban van.

2007. november 9-én az Európai Bizottság feltételekkel engedélyezte, hogy az egyesült államokbeli Kraft megvásárolja a Danone bizonyos üzletágait. A Bizottság vizsgálata során feltárta, hogy az összefonódás következtében jelentős mértékben csökkenne a verseny intenzitása a spanyol édes kekszek és a magyar csokoládészele-

tek piacán, ezért a feltételek egyike, hogy az összefonódó vállalkozásnak meg kell válnia a magyarországi Balaton szelettől.

2007. november 20-án az Európai Bizottság több mint 74 millió euróra büntette a Sonyt, a Fujit és a Maxell-t kartellezésért a videoszalag-piacon. A Sony büntetését a Bizottság 30%-kal növelte, mivel akadályozta a helyszíni vizsgálatokat, míg a másik két vállalkozását 40, illetve 20%-kal csökkentette az együttműködő magatartásukra tekintettel.

2007. október 12-én az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság jogellenesen utasította el egy vállalkozás kérelmét, hogy töröljék a határozatból a nevét, mivel elévült a magatartása. A szakmai titoktartást az ártatlanság vélelmére tekintettel úgy kell értelmezni, hogy bármely formális megállapítás, vagy akár a felelősségre utalás csak akkor szerepelhet az eljárást lezáró határozatban, ha az érintettnek lehetősége van megtámadni a határozatot. Így, ha egy vállalkozás elévült jogsértő magatartására kívánnak hivatkozni, akkor a jogsértését meg kell említeni a rendelkező részben és azt hozzá is címezni kell.

2007. október 25-én az Európai Bíróság megsemmisítette a Bizottság egy bírság kiszabásával záruló határozatát, tekintettel arra, hogy a Bizottság határozatának meghozatalakor nem volt már hatályban az ESZAK Szerződés 65. cikke, holott a határozat jogalapját kizárólag az képezte.

A spanyol kormány jogorvoslattal él a Bizottság 2007 júliusában hozott határozata ellen, amelyben 150 millió euró bírság megfizetésére kötelezte a Telefonica-t. A Bizottság azért marasztalta el a spanyol szélessávú szolgáltatót, mert a rivális szolgáltatók hátrányára visszaélt a gazdasági erőfölényével 2001 és 2006 között.

2007. november 28-án az Európai Bizottság elfogadta a nem horizontális összefonódásokra vonatkozó iránymutatását. A dokumentum a vertikális és konglomerátum típusú összefonódások megítéléséhez szük-

* Készítette a Versenyjogi Kutatóközpont (PPKE-JÁK);

séges legfontosabb szempontokat mutatja be.

2007. szeptember 27-én Kalifornia állam szövetségi bírósága elutasította a panaszosok keresetét, amelyet két számítógépcip-gyártóval, a Chipmakers Nvidia és az Advanced Micro Devices vállalkozásokkal szemben nyújtottak be. A panaszosok összejátszással vádolták a két cipgyártót, az érvelésüket a Department of Justice 2006-ban indított vizsgálatára kívánták alapozni. A perbe fogott vállalkozások sikeresen védekeztek, a bíróság megállapította, hogy a felpereseknek sokkal több bizonyítékot kell szolgáltatniuk annak érdekében, hogy megállapítható legyen a cipgyártók kartellmagatartása.

A Bundeskartellamt elérte, hogy a német RWE 6300 megawatt villamos energiát értékesítsen a következő négy évben, megoldva ezzel a versenyhatóság által kifogásolt versenyproblémát. 2005-ben ipari felhasználók panaszolták be az RWE-t és a rivális E.Ont, mert felemelték a villamos energia árát a CO2 kibocsátási jogok feltételezett költségére hivatkozással, holott ez a költség valójában nem terhelte a vállalkozásokat. 2006 decemberében a Bundeskartellamt felszólította az RWE-t, hogy hagyjon fel a gazdasági erőfölénnyel pozíciójának kiaknázásával. A versenyhatóság és a RWE végül a villamosenergia aukció kompromisszumos megoldását fogadta el, amely a Bundeskartellamt szerint megfelelő árelőnyhöz juttatja azokat a vállalkozásokat, amelyek részt vesznek az aukción.

A Bundeskartellamt rajtaütést tartott a Bayer gyógyszerészeti vállalkozáscsoport irodáiban viszonteladási árrögzítés megalapozott gyanúja miatt. A német versenyhatóság információi szerint a Bayer 11 ezer gyógyszerésznek adott 3% árengedményt cserében azért, hogy továbbra is a Bayer által ajánlott áron árussítsák az aszpirint.

Az olasz versenyhatóság összehangolt kereskedelempolitikájuk miatt elmarasztalt négy gyógyszer-nagykereskedőt. A versenyhatóság vizsgálata során feltárta, hogy az Alliance Healthcare, a Comifar, a SAFAR és az Itriafarma megtagadták a nem gyógyszerre specializálódott outletek vény nélküli gyógyszerrel történő kiszolgálását

lását Abruzzo, Puglia és Basilicata régiókban.

2007 októberében az ír versenyhatóság közzétette a fogászati piacról készült tanulmányát, amelyben megállapította, hogy a verseny hiánya magasabb árakat és kevesebb fogyasztói választási lehetőséget eredményezett. Bill Prasifka – az ír versenyhatóság elnöke – nyilatkozata szerint a jelenlegi szabályozás nagyobb mértékben védi a fogorvosokat, mint a fogyasztókat, álláspontja szerint „Miért ne reklámozhatnák magukat a fogorvosok és versenyezhetnének egymással ugyanolyan feltételek mellett, mint más szakemberek?”

A japán Fair Trade Commission egyik tagja, Akira Goto arról számolt be a szingapúri IBA konferencián, hogy a tavaly bevezetett engedékenységi program soha nem látott sikereket ért el, hiszen az idei évben 150 engedékenységi kérelem érkezett a hivatalukhoz, főként az építőiparban érdekelt vállalkozásoktól.

2007 októberében a japán Nagoya járásbíróház öt vezető tisztségviselőt ítélte szabadságvesztésre, mert részesei voltak egy építőipari kartellnek. A vezető tisztségviselők közül hármat a maximálisan kiszabható három év börtönbüntetésre ítélték, míg ketten 18 hónap végrehajtandó szabadságvesztésben részesültek. A bíróság

mindössze hét hónap alatt hozta meg az ítéletét, az elemzők szerint az eset az új engedékenységi politika hatásosságát példázza, hiszen rendszerint hosszabb időt vesz igénybe a büntetőeljárás befejezése.

A francia Versenytanács elfogadta a Citroën kötelezettségvállalását, amelyre azért került sor, mert Európa egyik legnagyobb személygépkocsi és teherautó-alkatrész forgalmazója, az Autodistribution csoport bepanaszolta a versenyhatóságnál. A panasz szerint a Citroën nem látta el a szükséges technikai információkkal a független javítókat. A Citroën vállalta, hogy a honlapján keresztül a jövőben korlátozásmentes hozzáférést enged a Citroën gépjárművekkel kapcsolatos technikai információkhoz.

A holland versenyhatóság azzal fejezte be a holland reklámpiacon folytatott vizsgálatát, hogy arra kötelezte az ország három legnagyobb kiadóját, hogy megfelelő programokat dolgozzanak ki. Az eljárás 2006 szeptemberében annak vizsgálatára indult, hogy a Telegraaf Media Groep, a PCM Uitgevers és a Nationale Regiopers Dagbladen kiadóvállalatok arra használták-e az együttesen elért 70%-os piaci részesedésüket, hogy rögzítették az árakat a reklámpiacon illetőleg diszkontmegállapodásokat kötöttek a reklámozókkal. A versenyhatóság arra kötelezte a kiadókat, hogy megfelelő tisztségviselőket fogadjanak fel, akik a vállalkozáson belül a versenyjogi szabályok megtartására felügyelnek majd.

2007 októberében tartotta legutóbbi ülését a párizsi székhelyű OECD Versenyügyi Tanácsa. A 2. sz. munkacsoport ülésén a taxiszolgáltatás szabályozási kérdéseiről és azok versenyjogi vetületeiről esett szó. A 3. sz. munkacsoport két témával foglalkozott: egyrészt a vállalati szövetségek és társulások pro- és antikompetitív magatartásaival; másrészt a komplex összefonódási ügyek elemzésével. A Versenyügyi Tanácsban szintén két nagyobb kérdéskör merült fel, melyek közül az egyik az összejátszást segítő magatartások versenyjogi megítélése, míg a másik a szolgáltatásnyújtás megtagadásának kérdésköre volt. A kerekasztalok anyagai a későbbiekben hozzáférhetők lesznek az OECD nyilvános honlapján.

Ítélet az Akzo ügyben¹

Az Elsőfokú Bíróság (EFB) ítéletében megerősítette, hogy az iratok védeltsége (*legal professional privilege – LPP*²) nem terjed ki az egyes vállalkozásoknál alkalmazott jogászokkal folytatott belső kommunikációra³; és világossá tette a vitatott dokumentumok esetén alkalmazandó eljárást is⁴.

2003 februárjában a Bizottság az Egyesült Királyság versenyhatóságának (*Office of Fair Trading – OFT*) segítségével helyszíni vizsgálatokat (hajnali rajtaütéseket) végzett az Akzo-nál és annak leányvállalatánál az Akcrosnál Ecclesben és Manchesterben. A rajtaütés folyamán a vállalkozások képviselői tájékoztatták a bizottsági tisztviselőket, hogy néhány dokumentum valószínűsíthetően védeltséget élvez a vizsgálat alól. Hosszú egyeztetést követően megállapodás született arról, hogy a vizsgálat vezetője a vállalat egy képviselőjének jelenlétében röviden megvizsgálja a kérdéses dokumentumokat. Ezen vizsgálat folyamán öt dokumentum kapcsán vita alakult ki a felek között, így végül azokat két módon csoportosították.

Az első csoportba két feljegyzés tartozott: az első az Akcros vezérigazgatójától származó gépelt feljegyzés az egyik feljebbjárójának, amely irat az Akzo és az Akcros véleménye szerint a vezérigazgató által az egyéb dolgozókkal folytatott belső megbeszélések során összegyűjtött információkat tartalmazta. Ezek a vállalkozás versenyjogi megfelelőségi programjával kapcsolatosan, külső ügyvédtől származó jogi tanácsok beszerzésére vonatkoztak. A második feljegyzés pedig kézírásos jegyzeteket tartalmazott egy ügy-

védre vonatkozóan, megemlítve a nevét is. Mivel a bizottsági tisztviselők nem voltak abban a helyzetben, hogy a helyszínen véglegesen eldöntsék, az érintett dokumentumok védelem alá esnek-e, a dokumentumok másolatait egy lepecsételt borítékba helyezték, amelyet magukkal vittek.

A második csoportba tartozó dokumentumok a vizsgálat vezetője szerint egyértelműen a védett kategórián kívül estek, s így a tartalmuk megismerhető volt. Emiatt ezeket a többi vizsgálati anyaggal együtt kezelték anélkül, hogy lepecsételt borítékban elkülönítették volna azokat. Ezek az Akcros vezérigazgatója által kézzel írott dokumentumok voltak, melyeket a dolgozókkal folytatott megbeszélések folyamán írt le, és az első csoportba tartozó gépelt feljegyzés elkészítéséhez használtak. Szintén ide tartozott két e-mail üzenet, amelyeket a vezérigazgató és az Akzo versenyjogi koordinátora váltott. Ez utóbbi a Holland Ügyvédi Kamaránál bejegyzett ügyvéd, az Akzo jogi osztályának állandó alkalmazottja volt.

2003 áprilisában az Akzo és az Akcros keresetet nyújtott be az EFB-nél a Bizottság februári, vizsgálatot elrendelő határozatának megsemmisítése végett (T-125/03. sz. ügy). Májusban a Bizottság határozott hozott, melyben elutasította a kérdéses dokumentumok jogi védelemben részesítéséhez kapcsolódó igényt. Egyben kifejezte szándékát, hogy kinyitja a lepecsételt borítékot, de egyúttal azt is jelezte, hogy a felnyitással megvárja a határozat megtámadására nyitva álló idő le-

teltét. Július 4-én a két érintett vállalkozás kérte a bíróságtól ezen határozat megsemmisítését (T-253/03. sz. ügy).

Az EFB ítéletében rámutatott, hogy csak a kötelező jogi erővel rendelkező intézkedés, mint amilyen a felperes érdekeire befolyást gyakorló, a jogi pozíciójában határozott változást jelentő intézkedés lehet megsemmisítési kereset tárgya. Ennek alapján, amennyiben egy vállalkozás az iratok védeltségére hivatkozik annak érdekében, hogy egy vizsgálat folyamán ellenálljon a dokumentumok lefoglalásának, akkor a határozat, amivel a Bizottság visszautasítja ezt a kérelmet, jogi hatással bír az adott vállalkozásra nézve. A jelen ügyben a visszautasítás először hallgatólagosan történt meg a lefoglalással és azaz, hogy egyes iratokat az akta többi részétől nem elkülönítve kezelték. Másodszor pedig a májusi formális – az összes vitatott dokumentumra vonatkozó – elutasítást tartalmazó határozattal, amelyik a szóban forgó jogi hatásokat kiváltotta. Tehát ezen hatásokat nem a februári vizsgálatot elrendelő határozat váltotta ki, ezért az EFB elutasította ezt a keresetet, mint elfogadhatatlant.

Az EFB szerint a jelen ügyben a Bizottság megszegte az eljárási jogait, amikor az egyes iratok futólagos áttekintésének eltérésére kényszerítette a vállalkozásokat annak ellenére, hogy a vállalkozások képviselőinek állítása szerint egy ilyen vizsgálat ezen – általuk védeltséget élvezőnek ítélt – dokumentumok tartalmának megismerését jelentené. Szintén jogsértő volt a Bizottság a második csoportba sorolt iratok elolvasásával oly módon, hogy a vállalkozásoknak nem volt lehetősége az iratok védeltségére vonatkozó igényük elutasításának EFB előtti megtámadására.

A védelemben részesülő dokumentumok típusait illetően az EFB kifejtette, hogy a belső vállalati dokumentumok,

¹ Az Elsőfokú Bíróság T-125/03. és T-253/03. sz. Akzo Nobel Chemicals Ltd. és Akcros Chemicals Ltd. kontra Európai Bizottság egyesített ügyekben 2007. szeptember 17-én hozott ítélete (EBHT-ben még nem publikált).

² A *legal professional privilege* a magyar szaknyelvben is bevett kifejezés, röviden az ügyfél és az ügyvédje közötti, az ügyfél védelméhez való jogának gyakorlása kapcsán létrejövő kommunikáció és az ehhez kapcsolódó iratok védelmét, vagyis az eljárásban való felhasználás és a lefoglalás alóli mentességét jelenti.

³ Az iratok védeltségére vonatkozó magyar szabályozást lásd a Versenytörvény 65/B. §-ában.

⁴ Meg kell jegyeznünk, hogy az alábbiakban részletezett megállapítások elsősorban a Bizottság által végzett helyszíni vizsgálatokra vonatkoznak, és nem a tagállami hatóságok által végzetttekre.

még ha nem is az ügyvéddel való kommunikáció részei, vagy nem is azzal a céllal készültek, hogy azokat ténylegesen elküldjék egy ügyvédnek, nem kevésbé esnek a védelem alá, hogyha kizárólag a védekezési jogok gyakorlása keretében az ügyvédtől való tanács kérése érdekében készültek. A másik oldalról azonban önmagában az a tény, hogy egy dokumentumot megvitattak egy ügyvéddel, még nem elegendő, hogy az irat védettségét eredményezze. Az EFB hozzátette, hogy egy irat együttkezelése egy versenyjogi megfelelőségi programmal önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az adott irat védettségben részesüljön, mivel ezek a programok gyakran tartalmaznak olyan feladatokat és információkat, melyek a védekezési jog gyakorlásának határain túl lépnek.

Az EFB megállapította, hogy sem az első, sem a második csoportba tartozó iratok nem tartoznak a védett dokumentumok kategóriájába.

Az EFB visszautasította a vállalkozások kérését az ügyvédek és ügyfelek közötti kommunikáció titkossága védelmét illető személyi hatálynak az Európai Bíróság (EKB) által megállapított kereteken túlra való kiterjesztésére vonatkozóan. E tekintetben az EKB korábban az AM&S ügyben⁵ egyértelműen megállapította, hogy a védelem a független, azaz az ügyfél alkalmazásában nem álló ügyvéd és ügyfele közötti kommunikációra vonatkozik. Ez a személyi hatály kimondottan kizárja a „házon belüli” jogászokkal folytatott kommunikáció védelmét. Az EFB szerint – az AM&S-ítélet óta eltelt idő és változások ellenére – nincs elegendő indok az esetjog

felülbírálására. Eszerint az Akzo jogi osztályával váltott e-mailek nem tartoznak az ügyfél és ügyfele kommunikációjának védett kategóriájába.

Az EFB megállapította, hogy a bizottság jogsértései az Akzo és az Akros iratainak vizsgálata során nem fosztották meg jogellenesen a szóban forgó iratok védettségétől a vállalkozásokat, mivel, mint az megállapítást nyert, a Bizottság nem tévedett abban, hogy valójában a kérdéses iratok egyike sem esik a védelem alá. Ezért a keresetet az EFB a T-253/03. sz. ügyben is elutasította.

Konklúziók

Önmagában egy dokumentum megvitatása egy ügyvéddel, vagy egy olyan dokumentum készítése, mely egy versenyjogi megfelelőségi program része, nem részesül automatikusan védelemben.

Az LPP kezelésének eljárási szabályai szerint a fél az arra való hivatkozás mellett szükséges, hogy valamilyen módon (a kommunikációval érintett felek megnevezése, felelősségi körük bemutatása, a közlés kontextusa stb.) alátámassza az LPP fennállását. Ha az elé tárt bizonyítékok nem győzik meg a Bizottságot, akkor – akár bírság útján is – kötelezheti a felet a dokumentumok átadására, hogy abba beletekintve meggyőződjék az állítások valóságáról. Ha azonban ezen betekin-

tés, a külsődleges jegyek (fejléc, aláírás stb.) alapján nem elegendő a kérdés tisztázására, és óhatatlanul együtt járna azazal, hogy a bizottsági vizsgáló megismer bizonyos, esetlegesen az LPP által védett információkat, akkor a betekintés megsértene a fenti privilégiumot. Ilyen esetekben a vizsgáló csak a jogorvoslat lehetőségét megnyitó határozati formában kötelezheti a felet a dokumentum átadására, és amíg a jogorvoslati eljárás le nem zajlik, nem tekinthet bele az iratba. Nem jogsértő ugyanakkor, ha határozat nélkül zárt borítékba helyezi és elviszi a kérdéses iratok másolatait, azonban ilyen esetben a boríték felnyitásáról kell megtámadható határozatot hoznia.

A Bizottság azon határozata, amely elutasítja egy adott dokumentum védett dokumentumként való minősítését, önmagában megfellebbezhető. Ilyen megtámadható, hallgatólagos határozatnak minősül az is, ha az LPP-re való hivatkozás ellenére a Bizottság nem különíti el a dokumentumokat, hanem a többi irat között helyezi el, azaz megismerésük számára lehetővé válik.

Valamely vizsgálati cselekmény jogellenessége önmagában nem teszi jogellenessé magának a vizsgálatnak az elrendelését (mert a vizsgálatot elrendelő határozat jogszerűségét nem a későbbi jogsértés fényében, visszamenőlegesen kell vizsgálni, hanem meghozatalának pillanata szerint).

⁵ Az Európai Közösségek Bíróság 155/79. sz. AM & S Europe Limited kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1982. május 18-án hozott ítélete (EBHT 1982., 1575. o.).

Szilágyi Pál*

Az Elsőfokú Bíróság Impala-ítélete és annak hatásai

2004. július 19-én az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) a Sony Music Entertainment és a Bertelsmann Music Group közötti összefonódást (a továbbiakban: Sony/BMG) a közös piaccal összeegyeztethetővé nyilvánította.¹ A határozatot az Independent Music Publishers and Labels Association (továbbiakban: Impala) megtámadta az elsőfokú bíróság (továbbiakban: EFB) előtt, amely 2006. július 13-án hatályon kívül helyezte a bizottsági határozatot.

A Bizottság a bejelentett összefonódást alapvetően három irányban vizsgálta, egyrészt a rögzített zene piacán, másrészt az online zenei piacon és végzetül a zenekiadás piacán. Utóbbin a lehetséges átgyűrűző hatások miatt.

A Bizottság határozata

A rögzített zene piaca az Európai Gazdasági Térségbe (továbbiakban: EEA) tartozó országok esetén – és mint látni fogjuk, világszinten is – öt nemzetközi vállalkozás által uralt piac volt, melyek a piaci részesedés kb. 72–93 százalékát tudhaták magukénak.² A brüsszeli testület az érintett piacokon elsősorban azt vizsgálta, hogy az összefonódás megerősítene-e egy közös erőfölényes helyzetet vagy sem, amely elemzésnél főként a Gencor³ és az Airtours⁴-ítéletekre támaszkodott. Ezen ítéletek alapján „a hatékony versenyt

a közös piacon vagy annak jelentős részén jelentősen akadályozó kollektív erőfölény ... létrejöhet valamely összefonódást követően, ha figyelembe véve a szóban forgó piac jellemzőit, és azon módosulást, amelyet az összefonódás megvalósulása okoz a szerkezetében, [és] ez azzal az eredménnyel jár, hogy a közös érdekek tudatában az erőfölényben lévő oligopólium minden tagja lehetségesnek, gazdaságilag ésszerűnek és [így] ajánlatosabbnak tartja, hogy a piacon huzamosan egységes magatartást tanúsítsanak azzal a céllal, hogy a versenyárak alatt adjanak el”.⁵ Ezek után a Bizottság az Airtours-kritériumokat alkalmazva kifejtette, hogy „a következő három feltétel szükséges az ek-

sorban azt vizsgálták Brüsszelben, hogy a piaci szerkezet olyan-e, amely az egyeztetett magatartást elősegíti. Alapjában véve a termékhomogenitás, átláthatóság és a retorzió lehetőségeit vizsgálta⁷ a brüsszeli szervezet, és elvetette a közös erőfölény fennállásának lehetőségét is tekintettel arra, hogy a piac nem átlátható, a termékek részlegesen eltérőek és nem volt semmilyen jel, amely már bekövetkezett megtorlásra utalt volna.⁸ Hasonló eredményekre jutván a dinamikus fejlődő online zenei piac tekintetében, végül a kifogásközlésben megfogalmazott versenyaggályok ellenére az összefonódást kötelezettségszabások nélkül jóváhagyta a Bizottság.

Az Elsőfokú Bíróság ítéletének alapjai

ként meghatározott kollektív erőfölény létrejöttéhez. Először is, a piacnak kellően átláthatónak kell lennie ahhoz, hogy a magatartásokat összehangoló vállalkozások kellő mértékben ellenőrizhessék, hogy az összehangolás részletszabályait betartják-e. Másodsor, a fegyelem megköveteli, hogy létezzen valamilyen formájú elrettentési mechanizmus eltérő magatartás esetére. Harmadszor, az egyeztetésben részt nem vevő vállalkozások, mint például az aktuális és a lehetséges versenytársak, valamint a fogyasztók reakciója ne kérdőjelezze meg az egyeztetéstől várt eredményeket.”⁶

Bár a részletes vizsgálat az egyeztetett magatartás bizonyos jeleit mutatta, a Bizottság úgy ítélte meg, hogy nem áll elégséges bizonyíték a rendelkezésére a közös erőfölény megállapításához. Másod-

Az ítéletében az EFB hatályon kívül helyezte a Bizottság határozatát és erősen kritizálta a brüsszeli versenyhatóságot. A bíróság különbséget tett erőfölény létrehozása és már meglévő erőfölény erősítése között, az utóbbi esetben ugyanis a közös erőfölény erősítése „adott esetben [...] közvetve is megállapítható [...] az esetlegesen nagyon heterogén, a kollektív erőfölény fennállásával járó jelekre, megnyilvánulásokra és jelenségekre vonatkozó jelek és bizonyítékok összessége alapján.”⁹ Ilyennek minősül pl. hosszabb időtartamon keresztül az árak szoros összehangolása, különösen, ha azok versenyár felett vannak, amely „a kollektív erőfölény egyéb tipikus tényezőivel összekapcsolva más ésszerű magyarázat hiányában elég lehet a kollektív erőfölény fennállásának bizonyításához, még akkor is, ha nincs közvetlen meggyőző bizonyí-

* PPKE, JÁK, Versenyjogi Központ.

¹ Sony/BMG, Commission Decision of 19 July 2004, Case No COMP/M.3333 (Sony/BMG).

² Sony/BMG, 46–47. bekezdések. Az öt nemzetközi vállalkozás: Bertelsman Music Group (BMG), Sony Music Entertainment (SMEI), Universal Music Group (UMG), Warner Music Group (WGM), EMI Group (EMI).

³ Elsőfokú Bíróság T-102/96. sz., Gencor kontra Bizottság ügyben 1999. március 25-én hozott ítélete. EBHT 1999., II-753. o. (továbbiakban: Gencor-ítélet).

⁴ Az Elsőfokú Bíróság T-342/99. sz., Airtours kontra Bizottság ügyben 2002. június 6-án hozott ítélete. EBHT 2002., II-2585. o. (továbbiakban: Airtours-ítélet).

⁵ Gencor-ítélet 276–277. bekezdések és Airtours-ítélet 61. bekezdés.

⁶ Airtours-ítélet 62. bekezdés.

⁷ Sony/BMG 109–118. bekezdések.

⁸ Sony/BMG 157. bekezdés.

⁹ Impala 251. bekezdés.

ték a piac erős átláthatóságára vonatkozóan, figyelembe véve, hogy az utóbbi ilyen körülmények között feltételezhető.¹⁰

Tekintettel kell azonban lenni arra, hogy „[a] kollektív erőfölény fennállása megállapításának szilárd, múltbeli vagy jelenlegi tények sorozatán kell alapulnia, amelyek a verseny jelentős akadályozásáról tanúskodnak azon oknál fogva, hogy bizonyos vállalkozások együttesen képesek arra, hogy a piacon egységes magatartást tanúsítsanak...¹¹”.

Ezen alapvető megállapítások után, bár a bíróság kifejtette, hogy a Bizottság határozata olyan lényeges hibát tartalmaz, amely alapján önmagában megsemmisíthető lenne a határozat, mégis elvi alapon a közös erőfölény fennállásának bizonyításához szükséges minden lényeges szempontot megvizsgálni. Ezzel párhuzamosan folyamatosan erőteljesen kritizálta a Bizottságot az EFB a hiányos, egyoldalú, rosszul indokolt és alátámasztott vizsgálat miatt.

Összehangolt magatartás – alapvetések

William Fellner 1949-ben hangsúlyozta, hogy a kevés szereplő a mai gazdasági környezetnek fontos tényezője¹², amely a mai zenei iparágra különösen igaznak tűnik. Az oligopolisztikus piacok jellemzőit számtalan szerző elemezte és összegyűjtötte¹³ már és azok elemzése nem tárgya jelen ismertetőnek. Elegendő legyen annyit megjegyezni, hogy mai napig sem a játékelmélet különböző változatai, sem pedig a hagyományos közgazdaságtan nem képes kimerítő felsorolást adni min-

den jellemzőről.¹⁴ Ami megállapítható, hogy az oligopolpiacokon esetről esetre szükséges vizsgálni egy versenyproblémát, és a piacon megtalálható tényezők együttes hatásának és együtt élésének függvényében lehet levonni a következtetéseket. Ezek a tényezők alapvetően két csoportba oszthatóak: az egyikbe azok tartoznak, amelyek az ár emelését segítik elő, míg a másikba azok, amelyek a kartellek fenntartását.¹⁵ Egy másik csoportosítás pedig külső (pl. kapcsolódás számos piacon) és belső (pl. keresleti viszonyok, koncentráció) tényezők alapján osztályozza a tényezőket. A továbbiakban mi azokra a tényezőkre összpontosítunk, amelyek a Bizottság határozatában vagy az EFB ítéletében szerepelnek.

A piaci szerkezet és az ítélet

Davies, Olczak és Coles egy nemrégiben megjelent tanulmányukban elemezték a Bizottság hallgatóságos összjátékszálással kapcsolatos döntési gyakorlatát. 62 határozat elemzése után arra jutottak,

hogy a Bizottság ilyen esetekben lényegében duopóliumok esetén lát problémát.¹⁶ Ezt a jelenleg vizsgált Sony/BMG-határozat is kellőképpen megerősítette.

A zenei piaci folyamatok egy többjátésmás nem-kooperatív játékként képezhetőek le, ahol a szereplők számos egymástól versenyjogi értelemben elkülönült piacon tevékenykednek. A kiadók részt vesz-

nek a szerzők és előadók felkutatásában, azok anyagi támogatásában, a zenei művek jogi védelmében és gazdasági hasznosításában, továbbá a szerzők és alkotók szomszédos jogainak kezelésében stb. A világ minden táján jelen lévő öt nagy vállalkozáscsoport hasonló szerkezettel rendelkezik és hasonló tevékenységeket végez. Az említett vállalkozások részlegesen vertikálisan integráltak és valamilyen formában jelen vannak az értéklánc szinte minden szintjén; így pl. a kiadói oldalon és számos beszállítói (downstream) piacon, mint pl. a művek továbbítása (broadcasting) vagy online kiaknázása. A kiadók ezen figyelemre méltó gazdasági erővel és nagy, diverzifikált portfólióval rendelkeznek. A felsoroltakra is tekintettel, nem volt vitatott egy percig sem, hogy a piac oligopolisztikus piac.

Ahhoz, hogy az ehhez hasonló – számos piacon versengő – vállalkozások az összehangolt magatartást erősítő vagy elősegítő piaci tényezők hatására a versenyárnál versenyjogi szempontból értékelhetően magasabb árakat határozzanak meg szükséges, hogy közösen ki tudjanak alakítani egy olyan hosszú távú stratégiát, amelyhez hajlandóak alkalmazkodni. A piacon a legnagyobb vállalkozások sorrendben az UMG, EMI, WMG, BMG és a Sony voltak. A piac fennmaradó részét független kiadók töltötték ki, de egyetlen független kiadó sem rendelkezett 1 százaléknál nagyobb piaci részesedéssel.

Azokon az – oligopolisztikus piacokon – ahol alacsony a piaci részesedések közötti különbség és egyéb tényezők állandóak, nagyobb a valószínűsége az összjátéksáznak. Jelen esetben a felek által benyújtott és a Bizottság által – lényegi kritika nélkül – elfogadott piaci részesedések az összefonódás után az alábbiak szerint alakultak a négy megmaradó vállalkozás esetén: 20–25, 25–30, 10–15 és 15–20 százalék. Ismeretes azonban, hogy a piaci részesedések önmagukban nem elegendőek még ahhoz sem, hogy oligopolisztikusnak és az összjátékszást ösztönzőnek címkézzünk egy piacot, így egyéb tényezők vizsgálata minden esetben elengedhetetlen.

Ha a piacon tevékenykedő vállalkozások viszonylag szimmetrikusak, akkor kevesebb számú vállalkozás a piaci koncentráció magasabb fokához vezet, amelyet hagyományosan az összjátékszás valószínűségének növekedésével párosítanak. Mindezt tovább erősíti az a tényező, hogy hasonló költségszerkezet esetén a vállalkozások könnyebben alakítanak ki viszo-

¹⁰ Impala 252. bekezdés.

¹¹ Impala 250. bekezdés.

¹² William Fellner, *Competition among the Few – Oligopoly and Similar Market Structures* (New York: Augustus M. Kelley, 1965; reprint, 1965). XI. old.

¹³ E.g. Michael A. Utton: *Market Dominance and Antitrust Policy*, 2nd ed. (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2003). 150–157. oldal; ld. még F.M. Sherer and David Ross: *Industrial Market Structure and Economic Performance*, 3rd ed. (Boston: Houghton Mifflin Company, 1990). 238–244. oldal; Sigrid Stroux, *Us and Ec Oligopoly Control* (The Hague: *Kluwer Law International*, 2004). 17–35. oldal, vagy Richard A. Posner *Antitrust Law* (Chicago: Chicago University Press, 2001). 69–79. oldal, továbbá Marc Ivaldi et al., „*The Economics of Tacit Collusion – Final Report for DG Competition*”. (Toulouse: European Commission March 2003). 11–58. oldal, valamint David Parker: „*A Screening Device for Tacit Collusion Concerns*”, *European Competition Law Review* 27, no. 8 (2006). 424–425. oldal.

¹⁴ Stroux, *US and EC Oligopoly Control*. 17. oldal.

¹⁵ Dennis W. Carlton and Jeffrey M. Perloff: *Modern Industrial Organisation*, 4th International ed. (Pearson Addison Wesley, 2005). 127. oldal.

¹⁶ Davies, Olczak, and Coles: „*Tacit Collusion, Firm Asymmetries and Numbers: Evidence from Ec Merger Cases*” 14. oldal.

nyítási pontokat.¹⁷ Az érintett vállalkozások nem csak rendszeresen publikálták a kereskedői áraikat, hanem az eladások a zenei toplistáknak köszönhetően könnyedén nyomon követhetőek. A vállalkozások fel is állítottak olyan belső egységeket, amelyek a versenytársak megfigyelésével voltak megbízva és amelyek heti jelentéseket készítettek.

Az iparágban a kereslet 1999 óta folyamatosan csökkent és az árak azóta viszonylag stabilak maradtak. Az árak, és az árszínvonal változása kapcsán a Bizottság elemezte a lemezkiadó vállalatok teljes zeneeladásának minimum 70–80%-át kitevő, legtöbbet eladott 100 kislemez nettó átlagárainak negyedéves változását az öt legnagyobb tagállamban. A Bizottság azon az állásponton volt, hogy az átlagárak megfelelő eszközt jelentenek annak megállapításához, hogy a nagy lemezkiadó vállalatok esetén megfigyelhető-e párhuzamos magatartás az árak meghatározása terén. A Bizottság így megvizsgálta a nettó átlagárak, a katalógusárak, a bruttó és nettó árak arányának változását, a számlaengedményeket és a visszamenőleges kedvezményeket. A Bizottság továbbá figyelemmel volt arra is, hogy vajon az átlagárak párhuzamossága alapján a katalógusárak fókuszpontokként szolgálhattak-e az árak egyeztetéséhez.¹⁸ A Bizottság párhuzamos mozgást figyelt meg az árakban és azt is megállapította, hogy a katalógusárak fókuszpontként szolgálhattak, különösen, mivel azok könnyen hozzáférhetőek voltak. Hovatovább, amennyiben ezektől az áráktól lényegesen eltért volna a kedvezmények révén valamelyik vállalkozás, annak látszania kellett volna az átlagos nettó árakban, még akkor is, ha a kedvezmények csak a legjobb eladásokat eredményező albumokra vonatkoztak volna.¹⁹

A termékek homogenitását illetően megállapítható, hogy a termékek formátuma homogén (CD), de a tartalom lényegesen és nagymértékben heterogén. Ennek ellenére azonban az albumokat nagyon hasonló módon árazták és értékesítették. Az értékesítések néhány ártételhez

kapcsolódtak csupán, amely azt jelentette, hogy a nagy piaci szereplőknek elegendő volt ezeket figyelemmel kísérni egy esetleges hallgatólágos összjátéshoz.²⁰

A Bizottság lényegében arra hivatkozván engedélyezte az összefonódást, hogy a zenei tartalom heterogenitása, továbbá a vásárláskor adott kedvezmények olyannyira csökkentik az átláthatóságot a piacon, hogy nem lehetséges a magatartások egyeztetése. Az EFB azonban erősen kritizálta a Bizottság megállapításait és kifejtette, hogy „a határozat átláthatóságvizsgálatának szentelt ad hoc részében a Bizottság azon kívül, hogy nem jutott azon következtetésre, hogy a piac átláthatatlan volt vagy legalábbis nem volt kellően látható a kollektív erőfölény lehetővé tételéhez, hanem ezenkívül csak azon tényezőket vette figyelembe, amelyek megteremthetik a piac nagymértékű átláthatóságát és megkönnyíthetik valamely összjátéshoz betartásának ellenőrzését, kivéve azon, eléggé korlátozott és meg nem alapozott állítást, hogy a promóciós engedmények csökkenthetik az átláthatóságot és nehezebbé tehetik a hallgatólágos megállapodásokat. Meg kell állapítani, hogy ez a rész önmagában nyilvánvalóan nem tekinthető azon állítás jogilag megkövetelt módon történő indokolásának, amely szerint a piac nem kellően átlátható.”²¹

A Bizottság határozatában kiemelte, hogy nem talált arra utaló nyomot, hogy a nagy kiadók hoztak-e a múltban retorziós intézkedéseket egymás megregulázása érdekében. Az EFB azonban hangsúlyozta, hogy „az ítélezési gyakorlatból ... következik, hogy ahhoz, hogy valamely kollektív erőfölényes helyzet megvalósítha-

tó legyen, az kell, hogy legyenek megfelelő elrettentő tényezők, az arra való ösztönzés tartós biztosítása érdekében, hogy ne térjenek el a közös magatartási iránytól, ami azt jelenti, hogy az kell, hogy az erőfölényben lévő oligopólium minden egyes tagja tudja, hogy a piaci részesedésének növelésére irányuló, erősen versenyző magatartása azonos fellépést váltana ki a többiek részéről oly módon, hogy semmilyen előnyt nem szerezne a kezdeményezéséből. Elvileg ugyanis elég a hatékony elrettentési mechanizmusok egyszerű léteztetése, mivel hogy ha egy oligopólium tagjai eleget tesznek a közös piaci politikának, nem kell szankció alkalmazásához folyamodni. Továbbá, ... a leghatékonyabb elrettentési eszköz az, amelyet nem kell alkalmazni.”²² Ahhoz, hogy erre hivatkozni lehessen azonban, egyértelműen meg kellene állapítani, hogy olyan magatartást tanúsított valamely vállalkozás, amelyet retorzió kellett volna kövessen, amennyiben a felek összehangolják a magatartásukat. Nem elegendő tehát annak észrevételezése, hogy a Bizottság nem talált erre utaló körülményt.

Az ítélet erősen kritikus hangvétele leginkább az Airtours-ügyben hozott ítélethez hasonlítható, hiszen az EFB számos helyen bírálja a Bizottságot annak téves vagy nem körültekintő elemzése miatt.

Az ítélet után

Az Impala hihetetlen nagy eredményként értékelve üdvözölte az Elsőfokú Bíróság megsemmisítő döntését²³ és követel-

¹⁷ A Bizottság pl. megállapította, hogy a nettó tényleges árak 0,50 és 0,70 GBP között mozogtak az Egyesült Királyságban, hasonlóan más tagállamokhoz. Ehhez hasonlóan, a kereskedőkkel között és nyilvános árak szorosan kötődtek a nettó átlagos tényleges árakhoz és könnyen megfigyelhetőek voltak.

¹⁸ Ld. Impala-ítélet 261–263. bekezdések és Sony/BMG 264–276. bekezdések.

¹⁹ Sony/BMG 75–77., 81–84., 88–91., 96–97. és 103–104. bekezdések.

²⁰ Sony/BMG 110–111. bekezdések.

²¹ Impala-ítélet 294. bekezdés.

²² Impala-ítélet 465–466. bekezdések.

²³ IMPALA Press Release – Luxembourg 13 July 2006, http://www.impalosite.org/docum/04-press/press_060613.htm.

te, hogy a Bizottság az időközben véghezvitt összefonódás szétválasztását rendelje el²⁴, továbbá kifogásolta az összefonódásban részes felek fellebbezését is az Európai Bírósághoz²⁵.

Az ítélet következtében az összefonódást újból be kellett jelenteni²⁶, amelyet a felek meg is tettek. Mint az jó előre megjósolható volt, a Bizottság 2007. március 1-jén részletes vizsgálatot kezdeményezett. A Fúziós Rendelet 10. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy „ha a bíróság olyan ítéletet hoz, amely teljes egészében vagy részben megsemmisíti a bizottsági határozatot, ... a Bizottság újból megvizsgálja az összefonódást, hogy a 6. cikk (1) bekezdése szerint határozatot hozzon.” Ebben az esetben az összefonódásokat az aktuális piaci feltételek fényében kell újból megvizsgálni.²⁷ Külön érdekesség e tekintetben, hogy az eredeti összefonódást a régi, erőfőlényteszten alapuló Fúziós Rendelet alapján vizsgálta a Bizottság, amely jelen esetben még mindig alkalmazandó, így az új engedélyező határozat is azon alapul.²⁸ Az új eljárásban a brüsszeli szervezet figyelembe vette a piac változásait, különös tekintettel az online zeneeladási piacon bekövetkezettre. Az új eljárás a „legideálisabb természetes kísérlet”²⁹ volt, hiszen a Bizottság így megvizsgálhatta, hogy mi volt ténylegesen a hatása az összefonódásnak. Az új eljárást a versenyügyekért felelős biztos az alábbiak szerint jellemezte: „Ez a vizsgálat a Bizottság által fúziós ügyben valaha lefolytatott legalaposabb összetett információkat elemző eljárások egyike volt.”³⁰ Az Impala a döntést követően bejelentette, hogy alapo-

san megvizsgálja az új határozatot, amely kötelezettségszabások nélkül engedélyezte újból az összefonódást. Feltehetően a megtámadás mellett az európai ombudsmanhoz fordul a Bizottság hanyag ügykezelése miatt, továbbá a kártérítés követelésének lehetősége is fennáll a Bizottsággal szemben.³¹

Ami az Impala-ítélet közvetlen eredményeként értékelhető, hogy harmadik, az összefonódásban részt nem vevő személyek bátorítást nyertek a beavatkozásra összefonódások kapcsán. Ugyanakkor fennállhat a veszélye annak is, hogy ezzel a versenytársak saját céljaikra visszaélhetnek, amennyiben reális esélye van a sikeres beavatkozásnak. Az ügy bonyolultságát mutatja, hogy időközben az Európai Bíróság előtt zajlik az elsőfokú bíróság ítéletének felülvizsgálata³² és még idén várható a kijelölt főtanácsnok indítványa.

Időközben a folyamatban lévő üggyel párhuzamosan tovább folytatódott az iparági konszolidáció, ugyanis az Universal-BMG Music Publishing összefonódást a Bizottság a jelenleg hatályos Fúziós Rendelet alapján vállalásokkal engedélyezte, és ezáltal tovább nőtt az iparági koncentráció bizonyos piacokon, igaz, a Sony/BMG-összefonódás engedélyezését a tranzakció feltehetően előmozdította.³³ Mindeközben a piac két másik nagy szereplője, az EMI és a Warner is összefonódáson gondolkodik.

Rövid értékelés

Az Impala-ítélet a 2002. évi „nagy csapáshoz”³⁴ mérhető, leginkább annak EFB

által történt rendkívül éles hangvételű kritikája miatt. A Bizottság nehéz helyzetbe került, ugyanis mialatt az iparág továbbkonszolidálódott, újabb határozatot kell hoznia arra is tekintettel, hogy 2007 nyarán egy összefonódást tiltó határozata kapcsán kártérítési felelősségét is megállapították, éppen egy korábbi, nem kelően alátámasztott határozata miatt.³⁵

A Bizottság így az Airtours-, Tetra Laval/Sidel- és a Schneider/Legrand-ítéletek után nemcsak tiltó határozat esetén kell hogy közgazdaságilag és jogilag is kellőképpen alátámasztott határozatot hozzon, hanem akkor is, amennyiben engedélyezi azt. Ez a Bizottság munkaterhének túlzott növekedését jelentheti. Mindenesetre az Impala-ítélet után elmondható, hogy a bizonyítási teher tiltó és engedélyező határozatok esetén gyakorlatilag szimmetrikus. Ez bizonyosan az ún. I. típusú hibák (káros hatással járó összefonódások engedélyezése) csökkenéséhez vezet. A legjelentősebb probléma akkor jelentkezik, ha nincs elegendő bizonyíték, különösen mivel a fúziós eljárás során a bizonyítékok jelentős részét a felek szolgáltatják.³⁶

Az összefonódásban részes felek az EFB ítélete ellen fellebbeztek arra hivatkozva, hogy az Elsőfokú Bíróság túllépte a jogkörét a bizottsági határozat felülvizsgálata kapcsán. A Fúziós Rendelet ugyanis bizonyos mérlegelési jogkört biztosít a Bizottságnak, mindenekelőtt a gazdasági jellegű értékelések vonatkozásában. E jogkör gyakorlásának felülvizsgálatakor, amely jogkör nélkülözhetetlen az összefonódásra vonatkozó szabályok meghatározásakor, a közösségi bíróságnak figye-

²⁴ IMPALA press release Brussels 20 July 2006, http://www.impalosite.org/docum/04-press/press_060720.htm.

²⁵ Impala Statement on appeal of Impala v Commission judgement by Sony Corp. and Bertelsmann AG, Brussels, 6 October 2006, http://www.impalosite.org/docum/04-press/press_051006.htm.

²⁶ Az időközben módosított 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet, a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről (továbbiakban Fúziós Rendelet) [HL L 395., 1989. december 30.; helyesbített változat: HL L 257., 1990. szeptember 21.] 10. cikk (5) bekezdés.

²⁷ Fúziós Rendelet 10. cikk (5) bekezdés.

²⁸ Commission confirms approval of recorded music joint venture between Sony and Bertelsmann after re-assessment subsequent to Court decision, 03/10/2007, IP/07/1437. A tanulmány leadásának napjáig az Európai Bizottság nem hozta nyilvánosságra határozatát.

²⁹ Rachel Brandenburger and Thomas Janssens: *The Impala Judgement: Does EC Merger Control Need to be Fixed or Fine-tuned?*, Competition Policy International, Vol. 3, No. 1. Spring 2007, 306. oldal.

³⁰ Commission confirms approval of recorded music joint venture between Sony and Bertelsmann after re-assessment subsequent to Court decision, 03/10/2007, IP/07/1437.

³¹ Independent Music Companies call for enquiry into EC's approval of SONYBMG merger, IMPALA Press release, Brussels, 3 October 2007, http://www.impalosite.org/docum/04-press/press_031007.htm.

³² Bertelsmann and Sony Corporation of America v Impala, C-413/06. sz. ügy.

³³ Commission Decision of 22 May 2007, Case No COMP/M.4404 – Universal/BMG Music Publishing.

³⁴ Az Airtours-ítélet a Schneider/Legrand (Schneider Electric v. Commission of the European Communities, T-351/03, 2007. július 11.) és a Tetra Laval/Sidel (Tetra Laval BV v Commission of the European Communities, Case T-5/02, 2002. október 25.) összefonódások EFB által történő határon kívül helyezése.

³⁵ Schneider Electric kontra Bizottság, T-351/03, 2007. július 11.

³⁶ Az Impala-ítéletben az EFB azt is erőteljesen kifogásolta, hogy a Bizottság gyakran a bejelentő felek bizonyítékait kritika vagy ellenőrzés nélkül átvette. Lásd. pl. „Meg kell állapítani, hogy e néhány felszínes, sőt, tisztán formális észrevétel nem teljesítheti a Bizottság azon kötelezettségét, hogy jövőre vonatkozó elemzést végezzen, és körültekintően vizsgálja meg azon körülményeket, amelyek minden egyes esetben relevánsnak mutatkoznak az összefonódásnak a referenciapiacra érvényesülő versenyre gyakorolt hatásai értékelése végett, és különösen, ha mint a jelen esetben, az összefonódás komoly problémákat vet fel.” Imapala-ítélet 528., illetve ld. még 411., 415. és 452. bekezdések.

lembe kell vennie azon mérlegelési lehetőséget, amely az összefonódásokra vonatkozó szabályozás részét képező gazdasági jellegű szabályok alapjául szolgál.³⁷ Azonban „[j]óllehet a Bíróság elismeri a Bizottság mérlegelési lehetőségét a gazdasági jellegű értékelések vonatkozásában, ez nem jelenti azt, hogy a közösségi bíróság nem vizsgálhatja felül a Bizottság gazdasági jellegű tényekre vonatkozó értékelését. A közösségi bíróságnak többek között nem csupán a hivatkozott bizonyítékok tárgyi valószerűségét, megbízhatóságát és következetességét kell vizsgálnia, hanem azt is ellenőriznie kell, hogy a bizonyítékok tartalmazzák-e az adott összetett helyzet értékeléséhez figyelembe veendő összes adatot, valamint hogy e bi-

zonyítékok alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket.”³⁸

Meg kell még említeni, hogy feltehetően az ítélet a Bizottság kifogásközléseire, illetve az abban foglaltakra is hatással lesz. Az EFB ugyanis erősen kritizálta, hogy a Bizottság gyakorlatilag teljesen eltérő döntést hozott a kifogásközlésben foglaltakhoz képest anélkül, hogy ezt megindokolta volna. A bíróság kiemelte, hogy az elté-

réssel kapcsolatos indokolási kötelezettség hiánya a 81. és 82. cikkek kapcsán alakult ki, nem pedig a fúziós eljárásokkal kapcsolatosan, ahol szoros határidők vannak.³⁹ Így az EFB megállapította, hogy „[h]abár ... a Bizottságnak természetesen

jogában áll módosítani a közigazgatási eljárás során tett megállapításait, különösen az érintett felek észrevételeinek figyelembevétele érdekében, és nem köteles e tekintetben indokolással szolgálni a határozatban, az ugyanitt tett megállapításoknak viszont igazolhatóknak kell lenniük, legalábbis az eljárásnak az Elsőfokú Bíróság előtti szakaszában, az előzetesen tett ténybeli megállapításokra tekintettel, adott esetben annak bizonyításával, mennyiben tévesek ez utóbbiak.”⁴⁰ Ezen követelmény előírása figyelemreméltó, ugyanis a korábban már említett bizonyítási teher növekedése mellett ez is tovább növeli a Bizottság munkaterhét, hiszen a kifogásközlés az eddigiekhez képest úgy tűnik, komolyabb szerephez jut a bíróságok előtti eljárásokban.

Amiben azonban az EFB feltehetően helyesen járt el az, hogy közvetett bizonyítékok útján is megállapítható közös erőfölény megerősítése. A versenyjogi szabályozások „Achilles-sarkának” is lehet ugyanis tekinteni az oligopolisztikus piacokon a hallgatólagos összejátszást.

³⁷ Ld. pl. Gencor-ítélet 164–165. bekezdések, Airtours-ítélet 64. bekezdése, Tetra Laval-ítélet 119. bekezdése.

³⁹ Ld. pl. Impala-ítélet 283–287. bekezdések.

⁴⁰ Impala-ítélet 410. bekezdés.

³⁸ Impala-ítélet 328. bekezdés.

Lenk Zsuzsanna

Az európai Microsoft ügyben született ítélet

1. Bevezetés

Az európai versenyjogi gyakorlatban kevés az annyira nagy port kavará és a széles körű nyilvánosságot oly mértékben elérő döntés, mint amilyenek a 2007. szeptember 17-re várt és megszületett Európai Elsőfokú Bíróság (a továbbiakban EFB vagy bíróság) által hozott Microsoft-döntés volt¹. Ebben a bíróság

lényegében mindkét szankcionált magatartás – az árukapcsolás és a szellemi tulajdonhoz való hozzáférés adás tekintetében – fenntartotta a bizottsági határozatban foglaltakat, és nem csökkentette a kiszabott bírságot sem. A várakozásnak az lehet az oka, hogy a világ egyik legnagyobb vállalata volt az eljárás alá vont, amelynek termékeivel emberek milliói nap mint nap találkoznak. Így felfokozottabb volt a várakozás, mint más versenyjogi tárgyú ítéletek előtt, amelyek „csak” adott országban előállított termékek vagy szolgáltatások piacán megvalósult versenykorlátozásra korlá-

tozódtak². Az is igaz, hogy az ügygel érintett két erőfölénnyel való visszaélést megvalósító magatartás megítélése tekintetében az elmúlt három évben amit lehetett, azt szakértők elmondtak vagy leírtak. A Microsoft ügy kapcsán tehát nehéz újat mondani. Mindenesetre úgy tűnik, hogy a versenyjogi szakmában el-

¹ C-201/04 Microsoft v. Bizottság, 2007. szeptember 17-ei ítélet.

² A Magill ügyben (C-241/91 és C-242/91 RTE és ITP v. Bizottság [1995] ECR I-743) a televíziós programújságok irországi piacára, az IMS Health ügyben pedig (C-418/01 IMS Health [2004] ECR I-5039) a német gyógyszeripari szakma egy speciális szintjén használt számítógépes adatbázis volt az eljárás tárgya.

lentmondásosan megítélt és sajátos körülményekkel terhelt ügyben végül az EFB teljes tanácsa egy visszafogott, nagymértékben a Bizottság által feltárt tényekre alapozó és a vonatkozó korábbi esetjogban felmerült kérdéseket továbbra sem egyértelműsítő, az ún. ordoliberalis versenyszemléletbe illeszkedő döntést bocsátott ki³. A döntés ilyen kimenetéről részben a felülvizsgálat korlátozott jellege tehet. Maga a bíróság tartja szükségesnek tisztázni a döntésének elején⁴ – elvetve ezzel a Microsoft önálló tényfeltárára való felkérését –, hogy a műszaki információk és komplex gazdasági elemzések ismételt elvégzésére nincsen lehetősége, így ezekben a bizottsági dokumentumokra támaszkodik. Működése ezért szükség-szerűen az eljárási és indokolási szabályok megtartásának, valamint annak vizsgálatára korlátozódik, hogy a Bizottság ténymegállapításai helytállóak-e, és hogy azok értékelésében helyesen járt-e el a Bizottság, illetve, hogy nem élt-e vissza hatáskörével. Ezzel együtt a 82. cikkely felülvizsgálatának folyamatában sokan visszalépésként értékelik, hogy a bíróság elsiklott a magatartások fogyasztókra gyakorolt közvetlen hatásainak konkrét vizsgálata felett.

Jelen írás a továbbiakban bemutatja az ügyet és az abban született ítélet lényegét, esetenként kitérve a közelmúltban a GVH-ban megrendezésre került versenyjogi témájú beszélgetéssorozat keretében – elsősorban a szellemi tulajdonjogok és a versenyjog viszonya kapcsán – elhangzott problémafelvetésekre.

2. Az ügy kronológiája

Az 1998-ban és a későbbi években több szálon futó vizsgálatok eredményeképp-

³ Az ordoliberalizmus (avagy német neoliberalizmus) gazdaságelmélete szerint az államnak a szerepe, hogy megteremtse adott piacgazdaság megfelelő jogi környezetét és fenntartsa a verseny egészséges szintjét, a piaci mechanizmusok működése során fellépő negatív hatások semlegesítése révén. A szabad és tiszta politikai és társadalmi berendezkedés érdekében a magánszféra kezében összpontosuló gazdasági hatalmat is ellenőrzése alatt kell tartani az államnak. A szakirodalom szerint ilyen ordoliberalista szemlélet jegyében fogant döntések például a Michelin- és a Hoffman-La Roche-ügyekben született döntések is, amelyekben megfogalmazásra kerül a domináns piaci szereplő versenyhátrányai szembeni speciális felelőssége, azaz elegendő, ha a magatartás közvetett módon kihat a versenyre, még ha közvetlenül nincs is hatással a fogyasztókra.

⁴ Lsd. 1. lábjegyzetben jelzett dokumentum 87. bekezdés.

pen 2004. március 24-én az Európai Közöségek Bizottsága határozatot fogadott el⁵, amelyben megállapította, hogy a Microsoft az EKSz. 82. cikkelyét két különböző magatartás tanúsításával megsértve visszaélt erőfölényével és emiatt 497 millió eurót meghaladó – akkor rekordnak számító – bírságot szabott ki a cégóriással szemben.

A Bizottság által szankcionált első magatartás az volt, hogy a Microsoft az 1998 októberé és a határozat meghozatalának időpontja közötti időszakban megtagadta az „interoperabilitáshoz (együttműködéshez) szükséges információk” versenytársak részére történő átadását, valamint nem adott engedélyt versenytársainak ezen adatok felhasználására, amennyiben azok a Microsoft termékeivel versengő terméket akartak kifejleszteni és forgalomba hozni. A Bizottság korrekciós intézkedésként kötelezte a Microsoftot, hogy 120 napon belül tegye hozzáférhetővé a klienszerver, valamint a kiszolgáló szerverek közötti kommunikáció protokolljainak „specifikációit” (leírásait) minden olyan vállalkozás részére, amely a munkacsoportszerverekhez való operációs rendszereket kíván fejleszteni és forgalmazni (kényszerengedély). Ezáltal annak lehetőségét kívánta megteremteni, hogy a munkacsoportszerverekre olyan új operációs rendszereket lehessen kifejleszteni, amelyek kommunikálni tudnak a Windows operációs rendszerrel működő számítógépekkel és szerverekkel. A második szankcionált magatartás a Windows operációs rendszer és a Windows Media Player (a továbbiakban WMP) médialejátszó közötti árukapcsolás volt. A Bizottság álláspontja szerint ez a magatartás befolyásolta a versenyt a médialejátszók piacán. A Bizottság e tekintetben arra kötelezte a Microsoftot, hogy 90 napon belül hozza forgalomba a Windows operációs rendszer WMP nélküli változatát. A Bizottság annak érdekében, hogy ellenőrizni tudja a határozat betartását egy ügygondnok kinevezésére kötelezte a Microsoftot. Az ezzel kapcsolatos valamennyi költséget a cégóriásnak kellett vállalnia. Az ügygondnokot a Microsoft által javasolt személyek közül a Bizottság választotta ki, aki ezt követően a cég minden adatához, helyiségéhez, termékéhez és a releváns forráskódokhoz hozzáfért.

⁵ Case COMP/37.792.

2004. június 7-én a Microsoft keresetet nyújtott be az elsőfokú bírósághoz e határozat megsemmisítése, illetve a vele szemben kiszabott bírság csökkentése iránt. A határozatban kiszabott kötelezettségek és a bírság végrehajtásának felfüggesztésére tett Microsoft-indítványt az elsőfokú bíróság elnöke 2004. december 22-én elutasította, mivel nem találta megalapozottnak a Microsoft érveit a végrehajtással járó súlyos és visszafordíthatatlan kár tekintetében⁶. Időközben a Microsoft eleget tett az árukapcsolással kapcsolatban elrendelt kötelezettségnek és forgalomba hozta a WMP-től mentes Windows operációs rendszert. A protokollinformációk tekintetében viszont a Bizottság hiányosságokat talált, ezért 2006. július 12-én egy újabb döntésben közel 300 millió euróra bírságolta a vállalatot, és egy másik jelentést is kiadott 2007. március 1-jén, amelyben a Microsoft által készített kommunikációs protokollok leírásait tartalmazó dokumentáció túlzó mértékű árait kifogásolja, ez ügyben azonban jelenleg is folynak a vizsgálatok. A 2007. szeptember 17-én hozott ítélet a bizottsági határozat főbb részeinek helybenhagyása mellett egyedül az ügygondnok bizottsági kinevezését tartotta hatásköri túllépésnek, és ezért az ítélet ezen pontját megsemmisítette. A bíróság az indoklásban kifejtette, hogy a Bizottságnak nincs joga hatalmát harmadik félre átruházni, így nem jogosíthatja fel a biztost arra, hogy minden adatahoz hozzáférjen, a vállalatra pedig nem háríthatja a biztos vizsgálódásának költségeit, ugyanis a Bizottságot terheli az ítélete betartásának ellenőrzése.⁷

3. A három érintett piac és a Microsoft erőfölénye

A Bizottság a keresleti és kínálati helyzet-tesithetőség ismérvei alapján három érintett piacot azonosított az ügyben: a felhasználói személyi számítógép operációs rendszerek piacát, a munkacsoport szerver operációs rendszerek piacát, valamint

⁶ <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&Submit=Rechercher&alldocs=alldocs&docj=docj&docop=docop&docor=docor&docjo=docjo&numaff=T-201/04&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100>.

⁷ I. 1. lábjegyzet 1268–1279. számú bekezdésekig.

a hálózatos médialejátszók piacát. A protokollinformációk átadásától való indokolatlan elzárkózás tényállásban az első kető piacnak, az árukapcsolás esetében pedig a felhasználói PC operációs rendszerek és a hálózatos médialejátszók piacának van jelentősége. A felhasználói személyi számítógép operációs rendszerek piaca az Intel-kompatibilis (az Intel chipjén alapuló) személyi számítógépekre gyártott operációs rendszereket foglalja magában⁸. A munkacsoport szerver operációs rendszerek egy kis- vagy közepméretű számítógépes hálózat gépeinek nyújtanak fájlkezelési, nyomtatási, csoport, valamint felhasználói adminisztrációs szolgáltatásokat. Más szerver operációs rendszerekhez képest ezek teljes mértékben együttműködnek a hálózat-hoz kapcsolt egyéni PC-ekkel, de nem látnak el magas szintű szerverszolgáltatásokat, a biztonság és az összetett funkcióknak nincs akkora szerepe. A Bizottság piackutatásban vizsgálta a munkacsoportszerverek jellemzőit, és ezek alapján határozta meg a fájlkezelés, nyomtatás-, csoport- és felhasználó adminisztrációs funkciókat, mint általában együtt járó, és a felhasználók által jellemzően használt műveleteket. A döntés külön kihangsúlyozza a munkacsoport szerver operációs rendszerek felhasználói PC-rendszerekkel való interoperabilitásának – avagy együttműködési készségének – kiemelkedő szerepét, amit a felmérések igazoltak. A harmadik, árukapcsolási magatartás szempontjából releváns áru piac a hálózatos (online) médialejátszók piaca.⁹ A WMP-vel hasonló alkalmazásokkal rendelkező médialejátszó programokat tekintette azonos piacra tartozónak a Bizottság, ezek pedig többek között: digitális video- és audiorejátszás letöltés útján, vagy közvetlenül online, digitális jogkezelési rendszerekkel védett felhasználás, internetrádió, DVD-lejátszás, zenei CD-készítés stb. A WMP-hez hasonló funkciókat a több tucat lejátszó program közül az Apple Quick Time lejátszója és a Real

Networks RealOne Player lejátszója teljesít, mivel ezek a programok nem függenek más harmadik gyártók platformjainak kódjaitól, és ezek képesek a 'streaming' funkcióra, azaz internetről közvetlenül történő lejátszásra. Látni kell továbbá, hogy a médialejátszó egy közvetítő termék, amely a mögöttes szoftver- és tartalomszolgáltatók nélkül nem sokat ér. A médialejátszók egyes alaptípusai pontosan azért érhetőek el ingyenesen, mert a kapcsolódó piacokon végbemenő tranzakciók (tartalomszolgáltatás, hirdetési tevékenység) megfelelő bevételt teremtenek a fejlesztőknek. A médialejátszók egy másik része olyan többletfunkciókkal és ezáltal többlettértékkel rendelkezik, amelyért már fizetni kell.

A Microsoft példátlan piaci részesedése és a magas piacra lépési korlátok alapján gazdasági erőfölényben van a felhasználói személyi számítógép operációs rendszerek piacán. Jelenleg, akár a bevételeket, akár a sokkal megbízhatóbb eladott termékmennyiséget vesszük figyelembe, a Microsoft körülbelül 95%-os piaci részssel rendelkezik, amely nem hirtelen ugrott ilyen mértékűre, hanem már jó néhány éve 70% felett van. A Microsoftot követő két legerősebb versenytárs: az Apple Mac OS cirka 3%-os és a Linux kb. 1–2%-os részesedéssel. A Windows egyes változatai közötti dinamikus kölcsönhatások és a termékek egymásra hatása miatt (a termékgenerációk egymásra épüléséből és a könnyű termékváltásból kifolyólag) nem lehet a piacot pl. Windows98-ra, Windows2000-re, WindowsXP-re bontani, előbb vagy utóbb tehát mindig a legutolsó termékgeneráció válik standarddá. A munkacsoport szerver operációs rendszerek piacán is megállapítható az erőfölény, ugyanis a piaci információk alapján a Microsoft részesedése legalább 60%-os, a versenytárs vállalatok közül a Novell (Netware) 10–25% közötti, a Linux- és UNIX-rendszerek egyenként 5–15% közötti piacrészzel rendelkeznek. Az Európai Bíróság a Tetra Pak II.¹⁰-ügyben a gyakorlat részévé tette az érintett piacok közötti asszociatív kapcsolatokról szóló elvet, amely szerint a Microsoft a munkacsoport szerver operációs rendszerek piacán a számszerűsített piaci részesedés százalékának figyelmen kívül hagyásával is erőfölényben van, mert a felhasználói PC és a

munkacsoport szerver piacok közötti műszaki és kereskedelmi kapcsolódási pontok megalapozzák azok egy piacként való értékelését. A műszaki kapcsolódást egyrészt a fizikai összekötöttség, továbbá a két rendszer egymásra utaltsága adja. Nyilvánvalóan minél több a Windows rendszerű szerver, annál több a Windows rendszerű felhasználói gép. A hálózati hatás a felhasználói PC operációs rendszerek piacára való belépést nehezíti tehát, hiszen hiába fejleszt ki egy vadonatúj operációs rendszert a rivális, senkinek nem kell egy alkalmazásuktól mentes csupasz rendszer, ahhoz pedig, hogy ez ne így legyen vagy egy kritikus mennyiségű Windowsra írt alkalmazáscsoportot kell telepíteni a rendszerre, vagy kritikus mennyiségű sajátrendszer-specifikus alkalmazással kell rendelkezni. Ez utóbbi mutatja, hogy nem lehet elégszer hangsúlyozni a hálózati hatásokat, amely a szóban forgó visszaélések sarokköve. A hálózatos médialejátszók piaca viszonyítási pont az eljárásban, a Bizottság szerint feltehetően a másik két releváns termékpiaccal szemben a Microsoft ebben a szegmensben egyelőre még nincs erőfölényben.

4. Árukapcsolás – a bizottsági határozat és az Elsőfokú Bíróság főbb megállapításai

A versenykorlátozó magatartás abban nyilvánul meg, hogy a Windows médialejátszó automatikusan a Windows operációs rendszer részeként kerül a személyi számítógépekre és következésképpen a boltok polcaira. Az eszközgyártók által a Windowszal együtt a gépre telepített WMP nem mozdítható el. Az EKSz. 82. (d) cikk szerint jogsértőnek talált árukapcsolás az eddigi európai joggyakorlat fényében a Bizottság által elismerten nem tartozik az árukapcsolás tipikus esetkörébe¹¹.

⁸ Nem tartoznak tehát ide az Apple Macintosh rendszerei, valamint a szerver operációs rendszerek sem helyettesítik a felhasználói operációs rendszert, az előbbi ugyanis többcélú, a felhasználói csoportok közötti használatot is lehetővé teszi, sem árban, sem jellemzőkben nem minősül keresleti helyettesítőnek.

⁹ Az M. 1845 számú AOL/TimeWarner fúziós ügyben kialakult gyakorlat szerint a klasszikus lejátszó eszközök, mint a CD- és DVD-lejátszók nem helyettesítik a hálózatos médialejátszókat, ez utóbbiakat másképp használják, sem az árszint – minthogy a hálózatos médialejátszók alaptípusai jellemzően ingyenesek –, sem a funkciók nem azonosak.

¹⁰ Case T-83/91 Tetra Pak v. Bizottság [1994] ECR II-755, amelynek fellebbezési ügye a C-333/94 P, [1996] ECR I-5951.

¹¹ A 82 (d) cikk szerint gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősül különösen „a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetük, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához”. Az árukapcsolás a kizsákmányoló visszaélések egyik formája, mivel az elszenvedett sérelem közvetlenül a fogyasztói berkekben csapódik le; a versenykorlátozás áttételesen jelentkezik. Attól lehet ártalmas, hogy megfosztja a vásárlót annak reális lehetőségétől, hogy saját maga döntse el: adott terméket egy másikkal együtt, vagy attól külön vásárol meg.

Mindenekelőtt azért nem, mert a Microsoft gyakorlata által okozott hátrány csak részben – avagy nem feltétlenül – érinti közvetlenül a fogyasztót. Az árukapcsolás révén a fogyasztók nem feltétlenül fognak magasabb árat fizetni, ugyanis a médialejátszók egy része és tulajdonképpen a WMP is ingyenes – persze előfordulhat, hogy az ár a másik, a kapcsoló termék árán benne foglaltatott –, és bár a WMP a Windowszal együtt kikerülhetetlen termék, a fogyasztó elvileg elérhet/letölthet másikat, esetleg jobb minőségi jellemzőkkel bíró lejátszót is. A közvetett – és a Bizottság szerint komolyabb – probléma abban jelentkezik, hogy nemcsak a fogyasztók, hanem az eszközgyártók és a piac egyéb szereplői számára is kikerülhetetlen lesz a Windowszal egyetemben a WMP. Ezért, mivel a médialejátszó önálló használati értéke azon múlik, hogy milyen mögöttes szolgáltatások/funkciók vehetők igénybe a segítségével, a Microsoft ezzel a gyakorlattal nemcsak a médialejátszók tekintetében növeli felhasználóinak számát, hanem – a Bizottság jövőbemutató értékelése alapján – képessé válhat átvenni piaci erejét egyéb, a médialejátszókkal elérhető médiatartalmak, a digitális jogvédelmi és kábeltelevíziós – és jelenleg akár még újdonságnak számító –, valamint egyéb szoftvertermék piacokra is, a WMP-vel fennálló kompatibilitás révén. Ráadásul ezek a termékek pedig már nem biztos, hogy ingyenesek.

A közösségi jogalkalmazásban a Hilti¹²- és a Tetra Pak II-ügyekben körvonalazódott azon feltételrendszer, amelynek megfelelő valamely magatartás versenyjogba ütköző árukapcsolásnak minősül, az alábbi öt feltételt foglalja magában: (i) gazdasági erőfölény áll fent a fő- vagy kapcsoló termék piacán, (ii) a kapcsoló és a kapcsolt termékek önálló terméknek minősülnek, (iii) az árukapcsolás megfosztja a fogyasztókat attól a lehetőségtől, hogy a két termékre külön tegyenek szert, (iv) és mindez korlátozza a versenyt, amire (v) az eljárás alá vontnak nincsen objektíve elfogadható mentsége a visszaéléses üzleti gyakorlat tekintetében.

A bírósági szakban a Microsoft elsősorban arra alapította védekezését, hogy a Bizottság az alapeljárásban nem a korábbi esetjognak megfelelően értékelt az áru-

kapcsolást, minthogy a Bizottság nem kizárólag a 82 (d)-re hanem, amellet a 82. cikkelyre általában is alapította az ügyét. Továbbá a versenyjogi jogalkalmazás helytelen gyakorlására utal hogy a Bizottság az említett árukapcsolás-teszt kapcsán konkrétan és mélységében vizsgálta a magatartás versenyt korlátozó hatását – ami a klasszikus teszt szerint automatikusan a magatartás velejárója. Dacára ezen érveknek, a bíróság ítéletében egyetértett a Bizottsággal, miszerint a Római Szerződés 82. cikkelye nem sorolja fel kimerítő jelleggel a visszaéléses magatartások fajtáit, ezért az árukapcsolás elviekben akkor is versenyjogsértőnek minősülhet, ha a magatartás egyébként nem teljes mértékben egyezik a 82 (d) pont árukapcsolásra vonatkozó speciális rendelkezésében foglaltakkal, az értékelés alapulhat tehát a teljes 82. cikkelyre, nem kizárólag a 82 (d)-n. Megállapította továbbá, hogy a WMP Windowshoz kapcsolása az árukapcsolás klasszikus tesztjét is kimeríti, amely értékelés nem lesz attól spekulatív, hogy a Bizottság a klasszikus esetjogi gyakorlatban alkalmazott bizonyítási mércét túlteljesítve a magatartás hatásait részletesen vizsgálta.

A bíróság ítéletében megállapította, hogy a Bizottság az EK jogával teljes összhangban helyesen találta a klasszikus árukapcsolási teszt kritériumait teljesültnek az eljárás alá vont magatartása kapcsán. Először is, a Microsoft erőfölényben van a felhasználói PC operációs rendszerek piacán. Az, hogy két különálló termékről legyen szó, kulcsfontosságú, mert egyébként fogalmilag sem lehetne árukapcsolásról beszélni. Ez az ún. „külön termék” kritérium egyfajta hüvelykujszabályként funkcionál annak eldöntésében, hogy hatékony-e az összekapcsolás vagy sem. Ha valóban előnyös az együttértékesítés, úgy nincsen fogyasztói kereslet a külön termék iránt, tehát árukapcsolás sincs. Két termék önállóságának megállapításához nem elég a termék tulajdonságait vizsgálni, lehet az egyik kiegészítője vagy alkatrésze a másiknak, és attól még minősülhet külön terméknek, miként az a Hilti-ügyben a szögpátronok esetében. Az a tény, hogy a médialejátszókat szinte minden esetben az operációs rendszerekkel együtt használják a fogyasztók, nem jelenti azt, hogy a fogyasztó nem szeretné a két terméket eltérő forrásból beszerezni. Ezek helyett tehát azt kell vizsgálni, hogy létezik-e fogyasztói kereslet a két termékre külön-külön, hogy van-e olyan piaci szereplő, aki a kapcsolt terméket önállóan

kínálja, hirdeti, illetve az összekapcsolt terméket helyettesíti-e a részekből összetett termék. A valódi integrált szolgáltatás ugyanis hozzáadott értéket generál a fogyasztónak a két termék külön beszerzéséhez képest, és ekkor már nem árukapcsolásról, hanem egy új termékről van szó. A Microsoft szerint a médialejátszó nem önálló termék, hanem egy funkció a Windowsban. Az EFB rámutatott, hogy helyesen állapította meg a Bizottság, hogy a két termék, illetve a lejátszók iránt önálló kereslet és kínálat áll fenn, ugyanis vannak más, pl. RealOne Player médialejátszók, amelyek operációs rendszer nélkül magukban is megvásárolhatók és meg is vásárolják őket, mi több, ezek a fejlesztők nincsenek jelen az operációs rendszerek gyártásának tevékenységében. Továbbá a Microsoft is gyárt és elad nemcsak a Windowshoz, hanem harmadik platformgyártók rendszereihez WMP-t, illetve egy WMP upgrade verziót is, amely régebbi lejátszóprogramok aktualizálását teszi lehetővé. Végül árulkodó, hogy a Microsoft önálló termékként hirdeti a lejátszókat, és a WMP licencszerződéseiben e termékre sajátos feltételeket szab. Nem változtat ezen az sem, hogy nagyobb részt nem is a fogyasztók, hanem valójában az eszközgyártók azok, akik összeteszik a hardver- és szoftverelemeket egy személyi számítógépből, tehát ténylegesen az ő döntésükről beszélünk. A teszt harmadik elemét igazolja, hogy a Microsoft a vásárlóktól megtagadja a WMP-t nélkülöző operációs rendszert, teszi mindezt közvetetten úgy, hogy a PC-eszközgyártóknak használatba adott Windowsrendszer esetében kiköti a WMP gépekre telepítését is, műszaki értelemben pedig a médialejátszó program és annak ikonja nem mozdítható el a gép platformjáról, képernyőjéről. Bár a kapcsolt WMP-ért a vásárló nem fizet, illetve azt nem köteles használni (és a rivális lejátszók letöltéseinek száma sem elhanyagolható), ennek ellenére a bíróság szerint a külön vásárolhatóság szempontjából ez nem releváns, ezeket legfeljebb a versenykorlátozó magatartás piacra és fogyasztókra gyakorolt hatásainak értékelésekor szükséges számításba venni. Ami a versenyre gyakorolt káros hatást illeti, a bíróság ítéletében előadta, hogy az árukapcsolás révén a Microsoft olyan értékesítési előnyre tesz szert versenytársaival szemben, amelyet más értékesítési csatornák használata nem tud ellensúlyozni. A WMP a Windows operációs rendszer részeként való értékesítéssel érdemi versenyben való részvétel nélkül is olyan

¹² Case T-30/89 Hilti v. Bizottság ügy, fenntartva a C-53/92 Hilti v. Bizottság ügyben.

lefedettséget tud elérni (a közel 200 millió személyi számítógépen való automatikus jelenléttel), amelyhez képest az eszközgyártókkal való közvetlen megállapodás, az online letöltés az ezzel járó kényelmetlenség miatt nem alternatíva. Ezzel együtt, a felhasználók egy előre telepített médialejátszó esetén nem valószínű, hogy más médialejátszókat használnának, még akkor is ha azok esetlegesen magasabb minőséget képviselnek. Úgyisntén az eszközgyártók sem valószínű, hogy többfajta médialejátszót telepítenének egy személyi számítógépre, ugyanis nem biztos, hogy az jelentős hozzáadott értékkel bír, az viszont biztos, hogy magasabb költségekkel, teszteléssel jár. Egyik mutatója ennek, hogy a verseny már teljesen megszűnt az adott piacon. Az EFB bizonyítottan látja, hogy a WMP integrált értékesítése azzal a kockázattal járhat, hogy a felhasználói operációs rendszerek piacán fennálló piaci erő átbillen a médialejátszók piacára anélkül, hogy ez érdemi versenyben elért előnyön alapulna, azaz a WMP érdemeiből fakadna. A versenykorlátozás tehát fennáll a szoftverfejlesztők és tartalomszolgáltatók viszonylatában is, akik a közvetett hálózati hatás következtében egyre inkább arra vannak ösztönözve, hogy kizárólag a WMP termékeire írják programjaikat, tartalmaikat, hiszen így is szinte teljes lefedettséget nyernek. Fejlesztéseik során elegendő egyetlen termékre koncentrálniuk, amely végző soron a kapcsolódó szoftver- és tartalmi piacokon is beszűkíti a versenyt. Ennek első mutatója lehet a korábbi piacvezető versenytárs részesedésének folyamatos csökkenése és ezzel párhuzamosan a Microsoft részesedéseinek növekedése a kérdéses időszakban. Az EFB a Microsoft által az árukapcsolás tárgyában objektív igazolhatóságot jelentő körülményként felhozott mindkét érvet elutasította. Egyfe-

lől, a bizottsági döntés nem avatkozik bele a Microsoft integrált és állítottan – bár nem bizonyítottan – hatékonysági előnyöket is magában hordozó integrált üzleti modelljébe, hanem a WMP egyetemes jelenlétét firtatja, és a Microsoft egyoldalú, árukapcsolással megvalósított standardizációs törekvéseit találja jogsértőnek. A bíróság, anélkül, hogy részletesen kifejtene, azt sugallja, hogy a médialejátszó integrációjával járó előnyök egyébként kevesebb korlátozással, például a preferált médialejátszóknak az eszközgyártók általi integrálásával is elérhetőek. Másfelől, a Microsoft nem igazolta azt az állítását sem, hogy a WMP Windows operációs rendszerből történő elmozdításával az operációs rendszerben működési hibák, zavarok jelentkezhetnek. Az EFB szerint a jogorvoslat arányos, hiszen továbbra sem tiltja, hogy a Windowsnak egy WMP-vel egyesített változata is forgalomba kerüljön, továbbá nem jelent semmilyen műszaki értelemben vett többletterhet a Microsoftra.

5. Az EFB ítélete a hozzáférés megtagadása kérdésében

A Bizottság az alapeljárásban úgy találta, hogy a Microsoft megtagadta az interoperabilitáshoz szükséges információk átadását a Sun részére, amely információk arra szolgálnak, hogy a versenytárs olyan munkacsoportszervereket tudjon kifejleszteni (konkrétan a Solaris nevű rendszert), amelyek hibamentesen illeszkednek a Microsoft felhasználói számítógépszerver-viszonyokban, valamint a szerver-szerver viszonyokban való kommunikációt irányító protokollokhoz, és ezáltal a piacon gazdaságilag életképes termékeké válhatnak. A Bizottság mindvégig hangsúlyozta, hogy a Microsoftnak csak a kommunikációs protokollok leírásait és nem magukat a protokollokat tartalmazó műszaki dokumentációt kell hozzáférhetővé tennie a piacon. Ez tehát nem foglalja magában és nem is teszi megismerhetővé a forráskódokhoz való hozzáférést, mi több, a hozzáférés hasznosítási engedélyek útján ellenérték fejében is történhet, teljesen olyan módon, mintha a szellemi terméket önszántából hasznosítaná. A Bizottság döntésében kiemelte, hogy az ügy további sajátossága, hogy a kérdéses visszaéléses gyakorlat tulajdonképpen a Microsoft korábbi gyakorlatával és az iparági normával helyezkedik szembe, amikor is a hosszú ideig ingyenesen elérhető pro-

tokollinformációkat már nem teszi hozzáférhetővé. A nyílt stratégia a vállalatnak attól kezdve nem áll érdekében, amikor már olyan kellő mértékű felhasználói bázist verbuvált a Windowsnak, amely megengedi, hogy egy zárt stratégiával – a hálózati hatás felhasználó-duzzasztó következményével – is tovább növekedjen. Bár nem találta egyértelműen bizonyítotttnak a Microsoft szellemi tulajdoni védelemre való hivatkozását a protokollok szabadalmi, a specifikációk szerzői jogi védelme, illetve a know-how tekintetében, végül is nem bonyolódott ennek vizsgálatába, hanem inkább azzal a Microsoft számára legkedvezőbb helyzetet teremtő előfeltételezéssel élt, hogy a hivatkozott oltalmak fennállnak. Éppen ezért, a már említett IMS Health- és Magill-ügyekben a bírói gyakorlat által rögzített azon kivételes körülmények fennállásának vizsgálatára hagyatkozott, amelyek esetén egy erőfölényes vállalkozás szellemi tulajdoni értékkel bíró termékéhez való hozzáférés megtagadása visszaélésnek minősül a Római Szerződés 82. (b) cikke értelmében. A közösségi bíróságok ugyanis bár elismerik a szellemi tulajdonjogok létét és az általuk biztosított oltalmat, valamint azt is, hogy minden egyes vállalkozás szabad választása, hogy kivel lép üzleti kapcsolatba, a szellemi tulajdonjog nem adhat korlátlan felmentést a versenyjogi tilalmak alól, ezért meghatározott feltételek fennállta esetén a szolgáltatás visszautasítása ilyen esetekben is minősülhet visszaélésnek. Visszaélés történik, ha a szellemi alkotás tulajdonosa elzárkózik a harmadik féllel történő szerződéskötéstől és ezzel egyidejűleg az alábbi három feltétel teljesül:

1. ha a visszautasítás egy olyan terméket vagy szolgáltatást érint, amely nélkülözhetetlen a szomszédos piacon végzett tevékenységhez,

2. ha a visszautasítás olyan természetű, amely minden lehetséges verseny kizárásának kockázatával jár, továbbá

3. ha a visszautasítás megakadályozza olyan új termékek megjelenését a piacon, amelyekre fogyasztói igény lenne,

4. és milderre objektív kimentési körülményt nem tud felhozni az eljárás alá vont.

A Microsoft védekezését alapvetően három pillérré alapította. Egyrészt a Bizottság által felkarolt interoperabilitás fogalom helytelenségét hangoztatta, hiszen ez azt jelentené, hogy a versenytársi munkacsoportszerver operációs rendszereknek szinte minden vonatkozásban a Microsoft rendszerével azonos módon kellene mű-

kat a visszaéléses gyakorlatokat tiltja, amelyek „a fogyasztók kárára korlátozzák a termelést, forgalmazást, vagy a műszaki fejlődést”¹⁵. Következésképpen az új termékkel való piacralépés akadályozásának kritériuma nem korlátozódik valamely konkrét új termékkel vagy szolgáltatással való tényleges megjelenésre, ahogy az a Magill- és IMS Health-ügyekben felmerült, hanem jelentheti valamely iparág műszaki fejlődésének visszatartását is. Elgondolkodtató, hogy a kritérium ilyen értelmezése csak új és/vagy egyben jobb – műszaki fejlődést felmutató – termékek kifejlesztését mozdítja elő, ahogyan az is előfordulhat – ahogy az a GVH által tartott rendezvényen felvetésre elhangzott –, hogy az új terméknek ez az általánosabb megfogalmazás felé való elmozdulása inkább a bizonytalanságot növeli a jogalkalmazásban. Ennek megfelelően a bíróság is megállapíthatónak találta, hogy a Microsoft hozzáférést megtagadó magatartása a versenytársak innovációs lehetőségeit korlátozta. A kényszerengedély keretében elérhető és felhasználható protokoll információk ismeretében a jövőben lehetősége nyílik ezeknek a versenytársaknak életképes rivális munkacsoport-szerver termékeket kifejleszténiük, amelyek nem a Microsoft termékek imitációit jelentik majd. A magatartás értékelésének alapjául szolgáló egyik legfontosabb dokumentum az a piacfelmérés, amely rávilágít arra, hogy a vásárlók szerint vannak olyan minőségi összetevők a versenytársi termékeknek, amelyek felülmúlják a Microsoft rendszerek ilyen tulajdonságait. A Microsoftnak az az állítása, miszerint az interoperabilitást biztosító protokollinformációk hozzáférhetővé tétele visszaveti őt saját innovációs tevékenységében irreleváns a visszaélés jogsértő jellegének értékelése szempontjából, ugyanis az eljárás a visszaélésnek a versenyre, és nem a Microsoft tevékenységére gyakorolt hatását van hivatott értékelni.

4. Végül, az objektív kimentés keretében az EFB nem fogadta el a Microsoftnak a szellemi tulajdonjogi oltalomra, mint pusztán tényre való hivatkozását, ugyanis, ha ez igazolhatóna egy visszaélést, akkor ebben az esetben a szellemi tulajdonjogok érintettsége esetén sohasem lehetne erőfölénnyel való visszaélés miatt eljárást indítani. Ez nem lehet a szellemi tulajdonjogi védelem célja. Másrészt azt is leszögezte, hogy adott információ vagy adat

nem élvezhet magasabb védelmet annak függvényében, hogy az azt birtokló vállalkozás azt a saját üzleti titkának nyilvánítja. Egyébként is, ha az információ valóban nélkülözhetetlen, akkor tulajdonképpen elkerülhetetlen, hogy az egyben ne bírjon nagy értékkel is, ettől azonban a versenyjogi mérce szintje nem változik. Az objektív igazolhatóság körében értékelte az EFB a döntésnek a Microsoft innovációs készségére gyakorolt, állítólagos negatív befolyását. Ezt az érvét a Microsoft semmilyen konkrétummal vagy elmélettel nem támasztotta alá, a Bizottság ellenben rámutatott arra, hogy a protokoll információk hozzáférhetővé tétele az iparágban gyakori, ezért nem ismert olyan indok, amely az innovációs készségnek negatív befolyásolását támasztaná alá.

5.2. A TRIPS Egyezmény megsértésére való hivatkozás

A Microsoft azt is előadta fellebbezésében, hogy a bizottsági döntés, illetve pontosabban az abban elrendelt hozzáférésadási kötelezettség ellentétes a WTO TRIPS Egyezményének 13. cikkével, ugyanis az túlterjeszkedik az Egyezmény által meghatározott szellemi tulajdoni korlátozásokon, amelyek csak speciális esetekben lennének alkalmazhatók. Az EFB ezt a védekezést eljárásjogi alapon kezelte és a Microsoft-nak a Commission v. Germany ügyre¹⁶ való hivatkozása tekintetében előadta, hogy azokban az esetekben kell a közösségi jog értelmezése során a kötelező erővel bíró nemzetközi megállapodásokra figyelemmel lenni, amikor az adott nemzetközi megállapodás a közösségi jog felett áll. A másodlagos közösségi jogforrásokra ez igaz, azonban az elsődleges jogforrások, mint például a Római Szerződés rendelkezései tekintetében nem alkalmazandó, azokat tehát nem kell a nemzetközi jogforrásokkal összehangban értelmezni.

6. Zárszó

Az ítéletet ért szakmai megjegyzések lényegében – és e tekintetben úgy tűnik, a nemzetközi kritikák hűen tükrözik a GVH által megrendezett beszélgetésen (ld. a 17. oldalon) a hazai versenyjogi szakértők által felvetett problémákat is – két csoport-

ba rendeződnek. Egyfelől, dacára annak, hogy az ügy a szellemi oltalom és a versenyjog területei közötti első igazán komoly konfliktust mutatja, az ítéletből hiányzik a jövőbeni határokat kijelölő jogi iránymutatás e tekintetben. Nem adja meg a választ – illetve az ezzel járó megnyugvást – a döntés többek között arra vonatkozóan, hogy meddig lehet a szellemi tulajdonjog által biztosított eszközökkel érdekeket érvényesíteni, és honnantól léphet be a versenyjog, mint a szellemi oltalom külső kontrollja. Másfelől, ahogy arra már a bevezetőben is utaltam, nem lehet elmenni szó nélkül mellett a tény mellett, hogy a bíróság teljesen formális jogalkalmazást követett, a közgazdasági hatások vizsgálatát teljes mértékben hanyagolta az ügyben, mi több, Neelie Kroes európai versenyügyi biztos asszony az ítélet utáni első győzelmi beszédében a piaci részesedések csökkentését fogalmazza meg elérendő célként¹⁷. Az ítélet kapcsán az amerikai és európai versenyjogi gyakorlat radikális eltávolodását jövődőlő kommentátoroknak látniuk kell, hogy az ügynek az Atlanti-óceán mindkét partján bekövetkezett kimenetelében nincs alapvető különbség, a döntések időzítésétől eltekintve¹⁸. Előfordulhat azonban, hogy pont ez a 6 év és az erőfölényes vállalkozások hozzáférés adásra kötelezésének lehetőségét nagymértékben szűkítő 2005-ös Trinko-döntés az, amelynek fényében ma már más megítélés alá esne az akkori Microsoft ügy. Erre utalhat, hogy a prokollinformációk közzétételének nemrégiben 20 állam és számos versenytárs által felvetett 2012-ig tartó meghosszabbítását az Igazságügyi Minisztérium már nem tartja szükségesnek¹⁹.

¹⁷<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/07/539&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

¹⁸ Az eljárásnak úgyszintén tárgya volt, hogy az eljárás alá vont feltételezhetően versenykorlátozó megállapodásokat iratott alá a számítógépeket összeszerelő gyártókkal és forgalmazókkal (a továbbiakban eszközgyártók), akik a megállapodás alapján rá voltak kényszerítve arra, hogy az Internet Explorer böngészőt telepítsék a gépekre, sőt annak ikonját jelentessék meg a képernyőn. A versenytárs böngészők további ellehetlenítésére szolgált az is, hogy a Microsoft vélhetően oly módon alakította át, illetve manipulálta a Windows operációs rendszer kommunikációs protokolljait, hogy az megnehezítette (például lelassította) a rivális szoftverek Internetről való letöltését. Ezt a vádat utóbb ejtették, azonban az előző kettő magatartás alapján az elsőfokon eljáró bíróság megállapította a Microsoft monopóliumát, illetve a Sherman Act 1. és 2. szakaszaiba ütköző monopolizációs szándékát a személyi számítógép operációs rendszereinek piacán, és ennek orvoslására a Microsoft feldarabolását írta elő, amelyben tehát elkülönültek volna az operációs rendszerhez és az egyéb szoftvertermékekhez kapcsolódó tevékenységi körök és üzletágak.

¹⁹<http://www.pcworld.com/article/id,139509-c,microsoft-antitrustcase/article.html>

¹⁵ L. 1. lábjegyzet 643. bekezdés.

¹⁶ Case C-61/94 Bizottság v. Németország [1996] ECR I-3989, 52. bekezdés.

Telegdi Réka

Az európai fogyasztóvédelmi jog új irányvonala – irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról*

„Régen az embereknek termékekre volt szükségük az életben maradáshoz. Ma a termékeknek van szüksége az emberekre.”

Nicholas Johnson

Bevezetés

Mindnyájan fogyasztók vagyunk: színtem nem telik el nap anélkül, hogy ne vennénk valamit. Azt, hogy mit és hogyan vásárolunk, tehát üzleti döntésünket, nagyon sok tényező befolyásolja. Témánk szempontjából egyet emelünk ki: a vállalkozásoknak a fogyasztókkal szemben folytatott kereskedelmi gyakorlatait. A kereskedelmi gyakorlat gyűjtőfogalom, ide tartozik a kereskedő mindazon tevékenysége, mulasztása, valamint az általa alkalmazott kereskedelmi kommunikáció, amelynek célja a vásárlásra buzdítás. A 2005/29/EK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmazásával szolgálja a fogyasztók, tehát valamennyiünk érdekeit. Mégis, például milyen esetekben lesz alkalmazható az új szabályozás? Válaszként az Európai Bizottság Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatósága által kiadott brosúrából idézünk fel néhány esetet.¹

(1) Vinci úr levélreklámot kap egy külföldi cégtől, amelynek a terméke állítólag három hét alatt visszánöveszti a haját. A reklám szerint „kipróbált és tesztelt” termékről van szó. A termék azonban hatástalan. Mi történik majd ilyen esetben az Irányelv átültetését követően?

Az Irányelv kifejezetten fellép az olyan cégekkel szemben, melyek hamis állításokat tesznek termékük hatására vonatko-

zóan. Egy termék hatásával kapcsolatban bármilyen állítást tevő kereskedőnek állítását alá kell tudni támasztania.

(2) Egy külföldi kerti növényeket árusító kertészetben Dunne úr márciusban vásárolt egy bizonyos növényfajtát, ami azonban egy hét után elpusztult. Csak ezt követően tudta meg, hogy szobanövényt vett, ezért nem lett volna szabad kiültetni a kertbe. Visszament a kertészetbe, hogy a növény árának visszatérítését kérje. Azt válaszolták neki, hogy a növény az ő hibájából pusztult el, mivel tisztában kellett volna lennie a növény fajtájával. Milyen választ ad erre a helyzetre az Irányelv?

Az Irányelv szerint, ha a körülményekből nem derülnek ki egyértelműen, biztosítani kell a fogyasztó számára a vásárláshoz szükséges legfontosabb információkat. Ebben az esetben a növény eladásának körülményei megtévesztették a fogyasztót a termékkel kapcsolatban (kerti növényként adták el a szobanövényt).

(3) Sepe úr meghibásodott radiátorához kihívott egy vízvezeték-szerelőt. A vízvezeték-szerelő előzőleg azt mondta neki, hogy a javítás 80 euróba fog kerülni, a számlán azonban 450 euró szerepelt. Miután közölte, hogy nem hajlandó kifizetni a többletárát, a vízvezeték-szerelő egyszerűen elzárta a melegvizet. Milyen megoldást kínál az irányelvi szabályozás?

Az Irányelv ezt a viselkedést agresszív kereskedelmi gyakorlatnak minősítené. A vízvezeték-szerelő nem megengedett befolyásolást alkalmazott a fogyasztóval szemben hatalmi helyzetének kihasználásával.

tisztességtelen verseny konkrét típusait szabályozzák, az 1989. évi irányelv a televíziós műsorszolgáltatásról egy meghatározott médiumra összpontosít, míg a 2000-ben semmissé nyilvánított 1998. évi dohányreklám irányelv egy adott termékkel kapcsolatban tartalmazott előírásokat. A Irányelv újszerű megközelítése éppen a korábbi irányelvek tükrében tűnik ki: azoktól eltérően a tisztességtelen piaci magatartás összes típusát tárgyalja, tehát nem médiaszpecifikus, nem termékspecifikus, és nem is korlátozódik a tisztességtelen piaci magatartások egy meghatározott fajtájára.²

A szabályozás szükségességét az Irányelv maga abban jelöli meg, hogy a belső határok nélküli térségben a határon átnyúló tevékenységek előmozdításához létfontosságú a tisztességes kereskedelmi gyakorlatok fejlődése. Jelenleg ugyanis a tagállamok tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó jogszabályai nagymértékben eltérnek egymástól. Ez a verseny jelentős torzulását eredményezheti, és akadályokat gördíthet a belső piac zökkenőmentes működése elé. Ezek az eltérések egyrészt elbizonytalanítják a fogyasztókat jogaikkal kapcsolatosan, és megingatják a belső piacba vetett bizalmukat. Másrészt a vállalkozások számára növelik a belső piac által nyújtott szabadságok gyakorlásának költségeit.³

Meg kell szüntetni a szolgáltatások és termékek határon átnyúló szabad mozgásának útjában álló akadályokat, még azokat is, melyeket az Európai Közösségek Bírósága indokoltnak tart. Az Irányelv preambulumban foglaltak szerint ezek az akadályok csak a közösségi szintű, a fo-

Az új irányelvi szabályozás indoka, célja, hatálya

Az elmúlt évtizedekben számos, fogyasztóvédelmi rendelkezést tartalmazó irányelv látott napvilágot. Így például az 1984. évi és 1997. évi irányelvek a megtévesztő és az összehasonlító reklámról a

² Ansgar Ohly: Irány a harmonizált európai versenyjog? Észrevételek a tisztességtelen kereskedelmi verseny irányelvről szóló javaslatról (a Magyar Versenyjogi Egyesületben, 2005. március 4-én megtartott előadás szövege). In: <http://www.versenyjog.hu/hun/page/doc/ohlyeloadas.doc>

³ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról (2)-(4) preambulumi bekezdése

* A szerző az ELTE ÁJK negyedéves hallgatója, a GVH egyetemi és főiskolai hallgatók részére meghirdetett pályázatán (lásd a Versenyjogi Kör 2007. szeptemberi számát) 2007-ben első helyezést ért el.

¹ http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/ucp_hu.pdf

gyasztóvédelem magasabb szintjét létrehozó szabályokkal, továbbá az egyes jogi fogalmaknak a szükséges mértékű közösségi szintű tisztázásával, és a jogbiztonság követelményének betartásával szüntethetők meg. Az Irányelv ezért közelíti a tagállamoknak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó jogszabályait.⁴

A szabályozás célját az 1. cikk deklarálja, ennek értelmében az irányelvnek az a célja, hogy hozzájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez, valamint hogy a fogyasztók gazdasági érdekeit sértő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási tagállami rendelkezések közelítése révén magas szintű fogyasztóvédelmet valósítson meg.

Láthatjuk tehát, hogy a célkitűzés megfogalmazásakor nem hivatkozik a versenytársak gazdasági érdekeinek védelmére. A szabályozás nem terjed ki a kizárólag a versenytársak gazdasági érdekeit sértő vagy a kereskedők közötti ügyletekhez kapcsolódó tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra. Ez a típusú korlátozás az Irányelv egyik legfontosabb jellegzetessége, tehát az, hogy a hatálya kizárólag a B2C⁵ viszonyokra terjed ki. A fogyasztók és versenytársak érdekeinek elválasztása olyan, kulináris hasonlaltal élve, mintha egy tortát az asztal lapjával párhuzamosan szelnénk ketté. A tagállamok a szubszidiaritás elvének és a közösségi jognak a figyelembevételével maguk rendelkezhetnek a közösségi szinten nem szabályozott gyakorlatokról. Ebből a sajátos szétválasztásból az következik, hogy az európai tisztességtelen versenyre vonatkozó jog bonyolultabbá válik, mivel egymás mellett létezik a B2C és a B2B⁶ rendszer. Számos piaci magatartás azonban egyaránt érinti a fogyasztókat és a versenytársakat. Vegyünk egy egyszerű példát! A versenytárs termékeiről szóló megtevesztő állítások egyszerre torzítják a fogyasztói döntéseket, és rontják az adott vállalkozás jó hírnevét. Megállapítható tehát, hogy az Irányelv által alkalmazott megközelítés, vagyis a hatály korlátozása, problematikus. Joggal merülhet fel a kérdés, hogy akkor miért ezt a megoldást választották. A szabályozás magyarázatául reálpolitikai indok szolgál. Egy olyan „szu-

perirányelv” megalkotása ugyanis, amely tiltotta volna a tisztességtelen verseny minden típusát, nem volt megvalósítható.⁷ Következésképpen az Irányelv közvetlenül védi a fogyasztók gazdasági érdekeit a vállalkozások tisztességtelen kereskedelmi gyakorlataitól, ugyanakkor közvetve védi a jogszerűen eljáró vállalkozásokat is a rendelkezéseit be nem tartó versenytársaiktól. Így maga is elismeri a fogyasztók és a vállalkozások érdekeinek összefonódását. Az Irányelv nyitva hagyja a közösségi jogalkotó számára a lehetőséget arra, hogy a jövőben szabályozza a fogyasztókat nem károsító kereskedelmi gyakorlatokat is.⁸

Meglepő módon azonban az Irányelv nem foglalkozik valamennyi, a fogyasztók ügyleti döntéseit közvetlenül befolyásoló kereskedelmi gyakorlattal. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok következményeinek ugyanis jelentősnek kell lennie ahhoz, hogy az Irányelv hatálya alá tartozzanak. Nem foglalkozik azokkal a kereskedelmi gyakorlatokkal sem, amelyek nem a fogyasztót, hanem másokat, például a befektetőket célozzák. Nem tartalmaz az ízlésre és illemre vonatkozó követelményeket, hiszen azok tagállamonként nagyon különbözőek lehetnek. Az Irányelvben továbbá nem találunk rendelkezéseket a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat károsultjai által indított egyéni keresetekre, a szerződések jogára, a szellemi tulajdonjogokra, a termékek egészségi és biztonsági jellemzőire, valamint a letelepedés feltételeire és az engedélyezési rendszerekre. Az Irányelv kiemeli, hogy nem tartalmaz rendelkezéseket a nemesfém cikkek nemesfém tartalmának tanúsítására és jelzésére sem.⁹ Nem érinti végül a szabályozott szakmákra vonatkozó különleges szabályokat sem.¹⁰

A szabályozás beilleszkedését a közösségi jogrendszerbe az Irányelv a következőképpen rögzíti. Rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha nincsenek különös közösségi jogi előírások. Szubszidiárius jellegénél fogva kiegészíti a fogyasztók gazdasági érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó, meglévő közösségi

vívmányokat.¹¹ A hatályos közösségi joggal való összhang érdekében több fogyasztóvédelmi ihletésű jogszabályt is módosít. A megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv hatályát a kereskedők és a versenytársak védelmére szűkíti, megszüntetve ezzel annak alkalmazhatóságát a B2C viszonylatban. Az Irányelv módosítja a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló és a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásról szóló irányelveket, mivel ezek olyan tilalmakat is tartalmaznak, amelyeket az új szabályozás minden körülmény között tisztességtelennek minősít. Az Irányelv módosítja továbbá a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről szóló rendeletet és a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló irányelvet, kiegészítve ezek mellékleteit az Irányelvre történő hivatkozással. Ebből következően az Irányelv kiényszerítést biztosító nemzeti hatóságnak be kell kapcsolódnia a hatósági együttműködési, illetve adminisztratív jogsegélyeljárásba, továbbá biztosítania kell annak lehetőségét, hogy eljárását ügyfélként kezdeményezhessék azok az Európai Gazdasági Térség bármely államának joga alapján létrejött fogyasztóvédelmi társadalmi szervezetek is, amelyek az Európai Unió Hivatalos Lapjában közzétett jegyzéken szerepelnek.¹²

A korábbi irányelvekhez képest újabb sajátossága a jogszabálynak, hogy minimum-harmonizáció helyett maximum-harmonizációt követel meg, tehát a rendelkezéseivel való teljes összhang megtevesztését. Az átültetési határidő lejártát követő hat évig azonban még fenntarthatók azok a szigorúbb (tehát a fogyasztókat jobban védő) tagállami rendelkezések, amelyeket minimum-harmonizációs fogyasztóvédelmi irányelvek végrehajtása keretében fogadtak el. A tagállamoknak haladéktalanul tájékoztatniuk kell a Bizottságot ezekről a jogszabályokról.¹³ Az Irányelv, lazítva a teljes harmonizáció szigorú követelményén, felhatalmazza a tagállamokat olyan szabályok elfogadására a 2002/65/EK irányelvben meghatározott pénzügyi szolgáltatások és ingatla-

⁴ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról (5)-(6) preambulumi bekezdése

⁵ A „business to consumer” kifejezés szokásos rövidítése

⁶ A „business to business” kifejezés szokásos rövidítése

⁷ Ansgar Ohly: i. m.

⁸ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról (6)-(8) preambulumi bekezdése

⁹ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról (7), (9) preambulumi bekezdése

¹⁰ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról 3. cikk (8) bekezdése

¹¹ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról (10) preambulumi bekezdése

¹² Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról 14–16. cikke

¹³ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról 3. cikk (5)-(6) bekezdése

nok vonatkozásában, amelyek megszorítottabbak.¹⁴ Egy irányelvtől szokatlan módon előírja, hogy a minden körülmény között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatok felsorolását (az úgynevezett feketelistát) kötelező változtatás nélkül átvenni.

Az Irányelv főbb rendelkezései

Az Irányelv a többi közösségi fogyasztóvédelmi irányelvhez hasonlóan határozza meg a fogyasztó fogalmát: azt a természetes személyt tekinti annak, aki a kereskedelmi gyakorlatok során kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el. Sajátos módon azonban mégsem ennek, hanem az átlagfogyasztónak a gazdasági magatartását kell figyelembe venni egy kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének megállapításakor. Az átlagfogyasztó az Európai Bíróság értelmezése szerint megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő, meghatározásakor figyelembe kell venni a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket is.¹⁵ A 3. cikk a hatálykérésével foglalkozik, míg a 4. cikk egy belső piaci klauzula. A második fejezet az Irányelv magva, itt található a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó részletszabályok. Ezen belül az 5. cikk az Irányelv központi rendelkezése, a „nagy” generálklauzula. A tilalmak lépcsőzetes (háromszintű) szabályozása során az Irányelv először vezeti be a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok generálklauzuláját a közösségi jogba. A generálklauzulát követően az Irányelv konkrétan nevesíti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok két fő kategóriáját, a megtévesztő és az agresszív kereskedelmi gyakorlatokat, a melléklet tételesen felsorolja azokat a gyakorlatokat, amelyek minden körülmény között tisztességtelennek minősülnek. Az Irányelvben jelenik meg először a megtévesztő elhallgatásról közösségi jogi rendelkezés.¹⁶ Az Irányelv a rendelkezései megsértésének esetére a megfelelő szankciók megállapítását a nemzeti szabályozásokra hagyja. A közösségi jog oldaláról megfogalmazott elvárás az, hogy a szankcióknak hatékonyak, ará-

nyosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

Nemzetközi kitekintés

Ha vetünk egy pillantást az Európai Unió tagállamainak fogyasztóvédelmi jogi és a tisztességtelen piaci magatartásra vonatkozó jogszabályaira, zavarba ejtően sokszínű kép tárul elénk. Általánosságban jellemző ugyanakkor, hogy a legtöbb európai országban a megtévesztő magatartásra vonatkozó előírások a tisztességtelen versenyre vonatkozó rendelkezések között kiemelkedő szerepet játszanak.¹⁷

Az eltérő szabályozási módok három fő okra vezethetők vissza. Az első abban rejlik, hogy egyes országok a magánjog, míg mások a közjog oldaláról közelítik meg a kereskedelmi gyakorlatok tisztességtelenségének problematikáját. Az előbbi szemléletmódot követi például Németország, míg az utóbbit például Svédország. A második ok az, hogy a reklámozásra és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó joganyagot néhány nemzeti jogrendszerben, például egyes észak-európai államokéban, önálló jogágnak tekintik, szemben más országok – mint például Németország és Belgium – gyakorlatával, amelyekben azt a versenyjogba építették be. A különböző szabályozási technikák harmadik okát a generálklauzulák alkalmazása vagy mellőzése adja. Generálklauzulát találunk például a német és a belga törvényben, azonban azt hiába keresnénk az Egyesült Királyság, Ciprus vagy Málta esetében.¹⁸ Az előbbi csoportot alkotó államok többségében a generálklauzula mind a fogyasztók, mind a versenytársak érdekeit védi, és megtilt minden, a tisztességes versennyel ellentétes magatartást. A belga törvény sajátossága, hogy nem egy, hanem két generálklauzulát tartalmaz: az egyik a fogyasztók, a másik a versenytársak védelmét szolgálja.¹⁹

¹⁷ Kelemen Kinga: A tisztességtelen piaci magatartás és a fogyasztóvédelem kapcsolata a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv tükrében. In: Vörös Imre (szerk.): Tisztességtelen verseny – Fogyasztóvédelem. Egy európai jogi irányelv átültetésének margójára. MTA Jogtudományi Intézet, 2007, Budapest: 42. o.

¹⁸ Jules Stuyck, Evelyne Terry, Tom van Dyck: Confidence through fairness? The new Directive on unfair business-to-consumer commercial practices in the Internal Market. In: Common Market Law Review, Vol. 43 n° 1 (2006) pp. 111-112.

¹⁹ Kelemen Kinga: i. m. 23. o.

Milyen jogi környezetben kell tehát gyökeret eresztenie az Irányelvnek az egyes tagállamokban?

A német szabályozás

A 2004-ben hatályba lépett új tisztességtelen verseny elleni törvény célja a versenytársak, a fogyasztók és más piaci szereplők védelme a tisztességtelen verseny-cselekményektől, illetve egyúttal a tisztességes verseny általános védelme. A törvény értelmében tilosak azok a tisztességtelen verseny-cselekmények, amelyek alkalmasak a versenytársak, a fogyasztók vagy más piaci szereplők hátrányára a verseny jelentős mértékű korlátozására. A jogszabály felsorol tizenegy tényállást arra vonatkozóan, hogy különösen mi minősül tisztességtelen verseny-cselekménynek. Példaként említve néhányat azok a cselekmények, amelyek alkalmasak a fogyasztó vagy más piaci szereplő döntési szabadságát meghatározott módon korlátozni; vagy amelyek egyes fogyasztói csoportok tapasztalatlanságát, valamint a hiszékenységet, félelmet, vagy kényszerhelyzetet használnak ki; ha az ár-megjelölések vagy a nyereményjátékok részvételi feltételei nincsenek egyértelműen megfogalmazva; továbbá a versenytárs szándékos akadályozása. Külön szabályozva tisztességtelennek minősíti a törvény a megtévesztő reklámot, valamint a piaci szereplő ésszerűtlen zaklatását. Jogkövetkezményként elsősorban a jogsértés megszüntetésére irányuló kereset lehetőségét szabályozza. Egyedi fogyasztó azonban nem kezdeményezhet ilyen eljárást. Az általános tilalmat szándékosan vagy gondatlanul megsértővel szemben kártérítési igénnyel is fel lehet lépni. Az Irányelv átültetése valószínűsíthetően a tisztességtelen verseny elleni törvény módosításával fog megtörténni.²⁰

Az osztrák példa

Az osztrák versenyjog a némethez hasonlóan épül fel: itt is megtaláljuk a tisztességtelen verseny elleni törvény módosításával fog megtörténni.

²⁰ Melléklet a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetésének koncepciójáról szóló 2.../2007. (... ..) Korm. Határozathoz. Forrás: megtalálható volt az igazságügyi és Rendészeti Minisztérium honlapján – a továbbiakban: Szabályozási koncepció

¹⁴ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról 3. cikk (9) bekezdése

¹⁵ Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról (18) preambulum bekezdése

¹⁶ Ansgar Ohly: i. m.

tességtelen versenyt tilalmazó generálklauzult, majd az egyes nevesített tisztességtelen versenycselekmények szabályozását, valamint szintén egyaránt védi a versenytársat, a fogyasztót és a közérdeket. Gamerith szerint az Irányelvet a lehető legrövidebb formában kell átültetni, mégpedig a tisztességtelen verseny elleni törvénybe. Nem lenne helyes azonban elkülönítetten szabályozni a közvetlenül a fogyasztókat védő tilalmakat az elsődlegesen a versenytársakat védőktől. Gamerith álláspontja, hogy a generálklauzult ki kell egészíteni a szakmai gondosság követelményével. Enzinger bírálja a tisztességtelenségnek ezt az új kritériumát, mivel a tisztességtelen verseny elleni jogban nem gondossági követelményeknek kell megfelelni, hanem a jogszabályoknak. Az osztrák jogászok azon a véleményen vannak, hogy az Irányelv nem támaszt átültetési feladatot a megtévesztő elhallgatás, az agresszív üzleti gyakorlatok és a feketelista tekintetében sem, mivel a tisztességtelen verseny elleni törvény generálklauzulája megfelelő védelmet biztosít.²¹

Az angol megközelítés

Az angol jogrendszerben jelenleg nincs kifejezetten a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó írott szabályozás. Éppen ezért az angol jogalkotó könnyebb helyzetben van, mint például német vagy osztrák „kollégája”. Egy jól körülhatárolható joganyagot kell átvennie, amelynek során kiiktatja a közösségi elvárásokkal össze nem egyeztethető jogszabályokat, és ezáltal átláthatóbbá válik majd a jogi szabályozás. Az Irányelv átvétele tehát nem zavar meg szerves fejlődés eredményeként előállt jogszabályi struktúrákat.²²

A francia tapasztalatok

A francia fogyasztóvédelmi törvénykönyv a fogyasztókat érintő tárgyköröket átfogó módon szabályozza. A törvénykönyv első könyvének, amely a fogyasztó

tók tájékoztatása és a szerződések létrejötte címet viseli, a második címe a kereskedelmi gyakorlatokról szól, ezen belül foglalkozik a reklámmal, a távollévők között kötött adásvétellel, a házaló kereskedelemmel és a törvénybe ütköző kereskedelmi gyakorlatokkal. Ebbe az utóbbi kategóriába négy esetkört sorol a jogalkotó. Tilos a termék eladását vagy a szolgáltatás nyújtását törvényes indok nélkül a fogyasztótól megtagadni vagy feltételhez kötni; valamint a fogyasztó előzetes megrendelése nélkül, fizetési kötelezettséggel járó terméket kiszállítani vagy szolgáltatást nyújtani. A harmadik tilalom a piramisjátékszerű értékesítési módszerekre, a negyedik a gyenge vagy tudatlan személy kihasználására vonatkozik. Az Irányelv átültetését a francia kormány a fogyasztóvédelmi törvénykönyv átfogó módosítása keretében tervezi. Kifejezett megfogalmazást fog nyerni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok általános tilalma, valamint a megtévesztő és agresszív kereskedelmi gyakorlatok tilalma. A feketelistát a törvénykönyvhöz kapcsolódó végrehajtási rendeletben veszik majd át. A módosítás során bevezetik a tilalmazott kereskedelmi gyakorlatok megszüntetésére irányuló eljárást, amelyben a jogsertő a polgári bíróság által kiszabott bírsággal sújtható.²³

A belga törekvések

Belgiumban a fogyasztók védelmét alapvetően a kereskedelmi gyakorlatokról és a fogyasztó tájékoztatásáról és védelméről szóló törvény biztosítja. A törvény kettős célja a verseny és a kereskedelmi kapcsolatok tisztességének, valamint a fogyasztók védelmének és megfelelő tájékoztatásának biztosítása. Önálló fejezetben foglalkozik a reklámtevékenységgel. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok cím alatt két rendelkezést tartalmaz. Megtilt minden, a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes aktust, mellyel egy vállalkozás sérti vagy sértheti a versenytársak szakmai érdekeit. Megtiltja továbbá azokat a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes magatartásokat, melyekkel a fogyasztók érdekeit sértik vagy sérthetik. Jogszabályi irány-

mutatás hiányában a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fogalmának értelmezése teljes mértékben a bíróságok feladata. Az Irányelv rendelkezéseit a kereskedelmi gyakorlatokról és a fogyasztó tájékoztatásáról és védelméről szóló törvény módosításával ültetik át. Az irányelvi tilalmak közül vannak olyanok, melyeket már most is tartalmaz a törvény, ezek azonban általános jellegűek és kevésbé részletezettek. Érdekes módon a feketelista tényállásokat kettéválasztják az átültetés során, vagyis a megtévesztő és az agresszív magatartásokat különböző címek alá sorolják be.²⁴

A svéd gyakorlat

A svéd piaci törvény egyaránt szolgálja a fogyasztók és a versenytársak védelmét, sajátosságaként említhetjük, hogy a fogyasztók védelmét külön kiemeli és a középpontba állítja.²⁵ A kormány által elrendelt hatásvizsgálat szerint az Irányelv teljes átültetése egy új piaci törvény megalkotását teszi szükségessé. Hasonlóan a hatályos törvényhez, az új piaci törvény is mind a fogyasztókra, mind a vállalkozásokra vonatkozóan fog rendelkezéseket tartalmazni. A védelem a gazdasági érdekeken túl az egészségre és a biztonságra is kiterjed. Az új jogszabály az Irányelv mellett a reklámirányelvet is implementálni fogja. A jelenlegivel ellentétben, az új törvény a szerződés megkötése utáni kereskedelmi gyakorlatokat is szabályozni fogja. Az irányelvbeli generálklauzult változtatás nélkül átveszik majd, a megtévesztő mulasztás tilalmát azonban információadási kötelezettséggé fogják szabályozni.²⁶

A magyar hatályos szabályozás vizsgálata az Irányelv átültetési lehetőségeinek tükrében

A jogalkotó feladatát bizonyos szempontból könnyebbé teszi, hogy az Irányelv anyagi jogi szabályai megfogalmazása olyannyira részletesek, hogy átvételük so-

²¹ Vörös Imre: A tisztességtelen verseny elleni jog a magyar és az európai jogban – hatás, ellenhatás és harmonizáció. In: Vörös Imre (szerk.): Tisztességtelen verseny – Fogyasztóvédelem. Egy európai jogi irányelv átültetésének margójára. MTA Jogtudományi Intézet, 2007, Budapest: 303–308. o.

²² Vörös Imre: i. m. 309. o.

²³ Szabályozási koncepció

²⁴ Szabályozási koncepció

²⁵ Kelemen Kinga: i. m. 29. o.

²⁶ The Unfair Commercial Practices Directive – Swedish implementation up-date. In: <http://www.ligue.org/en/homepage>

rán a tagállami jogalkotónak szinte nincsen mozgásteret.

Mivel a tárgyi hatályát meglehetősen tágan vonta meg, az Irányelv több hazai jogszabályt is érint. Fogyasztóvédelmi jogi vonatkozása nem csupán a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvénynek van, hanem az 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról és az 1997. évi LVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenységről is tartalmaz rendelkezéseket a fogyasztók érdekeinek védelmében. Ezek a magas szintű jogszabályokon felül számos ágazati jogszabály foglalkozik a fogyasztók tájékoztatásával. Ez a heterogén normahalmaz mindenképp igényli a fogalmak egységesítését. Ebből a szempontból elsősorban a fogyasztó, a vállalkozás/kereskedő, a termék/áru/szolgáltatás, valamint a kereskedelmi kommunikáció/reklám/hirdetés fogalomkörök érdemelnek különös figyelmet.

Megfelelő megoldást az jelentene, ha az implementálás olyan önálló törvényben történne, amely koherens viszonyban áll a hatályos törvényekkel. Az átültető rendelkezések megsértése esetére a közigazgatási hatósági eljárás jobban szolgálja a fogyasztók érdekeit, mint a bírósági út, mivel gyorsabb és olcsóbb, ráadásul a bizonyítást is hivatalból folytatja le a hatóság.

Az Irányelv által tiltott magatartásokkal szembeni fellépés jelenleg túlnyomórészt a GVH feladata. GVH függetlensége, kialakult gyakorlata és a felhalmozott szakértelem azt támasztja alá, hogy az Irányelvhez kapcsolódó jogalkalmazás centruma szintén a Versenyhivatal legyen. Az ügyek száma²⁷ minden bizonnyal növekedni fog, mivel az Irányelv értelmében az eljárásindítás feltételül nem támasztható a közérdek védelmének szükségessége. A növekvő mennyiségű feladat a hatáskörök megosztását indokolja. A hatáskörmegosztás során célszerűnek mutatkozna, ha az összetettebb jogalkalmazói feladatokat, illetve a verseny védelmével közvetlenebb

módon összefüggő ügyeket a GVH-ra bíznák.

Összegzés

A fogyasztóvédelmi jog az Európai Unióban széttagolt. Jellemző módon közösségi szinten irányelvek szabályozzák ezt a jogterületet. Ezek általában megengedik a tagállamoknak, hogy nemzeti jogukban szigorúbb szabályokat alkossanak a fogyasztók érdekeinek védelmében (minimum-harmonizáció). Sok tagállam él is ezzel a lehetőséggel. A fogyasztók körében ezért nem gyakori a határon átnyúló vásárlás. Nem biztosak ugyanis abban, hogy ilyen helyzetben is a hazai fogyasztóvédelmi szintnek megfelelő védelemben részesülne-e. Ez a helyzet a vállalkozások számára is kedvezőtlen, mivel a különböző előírások betartása többletköltségeket ró rájuk.

A széttagoltság azonban nem csak az eltérő tagállami gyakorlatokban mutatkozik meg, hanem az egyes közösségi jogi szabályok egymás közötti viszonyában is. A fogyasztóvédelmi tárgyú irányelvek több kérdést nem szabályoznak, másokat pedig párhuzamosan, de összhang nélkül. Ennek oka az, hogy megalkotásukkor konkrét problémákra kerestek és adtak konkrét megoldásokat. A kialakult helyzet jól érzékelteti a következő példa: ha egy utazó ügynök időben megosztott ingatlanhasználati konstrukciót kínál, nem egyértelmű, hogy a hálózati kereskedelemről szóló irányelvnek vagy az időben megosztott ingatlanhasználati konstrukciókról szóló irányelvnek a tájékoztatásra és az ellátásra vonatkozó eltérő rendelkezései közül melyiket kell alkalmazni.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv megalkotásával új megközelítési mód jelent meg a közösségi fogyasztóvédelmi jog területén. Az egységes európai fogyasztóvédelmi jog kialakulásához integrált, horizontális szemléletre van szükség, ennek kezdetét jelenti az Irányelv. Az Irányelv az általa összehangolt területeken teljes harmonizációt követel meg.

A Bizottság 2004-ben megkezdte a fogyasztóvédelmi joganyag egyszerűsítése és egységesítése érdekében annak átvilágítását. A fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításával azt akarja elősegíteni, hogy a fogyasztók bízzanak a belső piacban. A Bizottság két fő stratégiát határozott meg a fogyasztóvédelmi joganyag felülvizsgálatára. A vertikális megközelítés a

jelenlegi irányelvek külön-külön történő felülvizsgálatát, míg a horizontálisabb megközelítés az érintett jogszabályok közös jellemzőit szabályozó egy vagy több keretjellel jövi jogi aktus elfogadását jelentené, szükség esetén ágazati szabályokkal kiegészítve. Mind a vertikális, mind a horizontális megközelítés jogalkotási feladatot jelent az európai jogalkotó számára. Enélkül ugyanis fennmaradna vagy növekedne a jelenlegi szabályozásbeli széttagoltság. Erre az áldatlan helyzetre jelenthetne megoldást a teljes harmonizáció megteremtése. Ez azt jelentené, hogy egy tagállam sem alkalmazhatna a közösségi szinten megállapítottaknál szigorúbb szabályokat. A teljes harmonizáció nem csak a minimum-harmonizációt célzó rendelkezések hatálytalanítását jelentené, hanem megszűnnének az irányelvek által egyes esetekben a tagállamok számára biztosított szabályozási alternatívák is. Mindezek eredményeként tehát néhány tagállamban módosulna a fogyasztóvédelem szintje.²⁸ Amennyiben ezt az utat választanák, a harmonizált fogyasztóvédelmi jog megteremtése érdekében indokoltak tűnik az irányelvet mint jogforrást a rendelettel felváltani.

A tisztességtelen piaci magatartás jogának harmonizálása nagy feladat elé állította a közösségi jogalkotót, azonban a tagállami sincs könnyebb helyzetben. Az eltérő tradíciókkal és szokásokkal rendelkező államoknak nemzeti joguk integráns részévé kell tenniük az új szabályokat. Aból következően, hogy az Irányelv szabályozási tárgyköre több jogterület határvideke, nehézséget okoz az átültetés helyének megválasztása. Az Irányelv tárgyi hatályának sajátos korlátozása szintén dilemma elé állíthatja a tagállami jogalkotót, mivel a legtöbb állam joga nem tartalmaz ilyen típusú szétválasztást.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy az Irányelv megalkotásával a tagállamok kifejezték szándékukat az egységes fogyasztóvédelmi jog megteremtésére. Nagy lépés volt, de csupán az első. Remélhetőleg a jövőben a B2B viszonyokat is közösségi jogi szabályozás alá vonják. Így, visszatérve a kulináris hasonlathoz, újra összeillesztenék a torta két rétegét.

²⁷ 2006-ban 85 ügyzáró versenytanácsi határozat született a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolását érintő rendelkezések alapján, ebből 66 esetben került sor a GVH beavatkozására. Forrás: Beszámoló az Országgyűlés részére a Gazdasági Versenyhivatal 2006. évi tevékenységéről és a versenytörvény alkalmazása során szerzett, a verseny tisztaságának és szabadságának érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatokról. In: http://www.gvh.hu/domain2/files/modules/module25/pdf/gvh_ogy_pb_2006.pdf

²⁸ Zöld Könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról. In: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_hu.pdf

Nyeső Anita–Szatmári Judit

Érezhető-e a kereskedelmi törvény hatása?

Annak érdekében, hogy a GVH empirikusan is megalapozott képet kapjon a nagyméretű kiskereskedők és beszállítók közötti kapcsolat sajátosságairól, illetve arról, hogy a kereskedelmi törvény hatálybalépése gyakorolt-e valamilyen hatást a kereskedők és beszállítók kapcsolatára, a GVH 2007. első negyedévében piackutatást rendelt meg¹.

A kutatás a nagyméretű kereskedelmi láncok és a beszállítók kapcsolatát a beszállítók szempontjából vizsgálta az üzleti kapcsolat konkrét jellemzőin keresztül, mint például a gyártók értékesítési politikája, szerződéskötési gyakorlata, fizetési feltételek, árképzés, valamint a fizetési határidők betartása.

Magyarországon is érvényesül a kereskedelem egyre fokozódó koncentrálódásának az a tendenciája, amely számos más országban már sokkal korábban lezajlott. Ez a gyakorlatban a multinacionális kereskedelmi láncok megjelenésével, az értékesítési területek ugrásszerű növekedésben nyilvánul meg. Ezzel egyidejűleg az áruházi láncok piaci erejüknél fogva képesek üzleti nyomást gyakorolni a beszállítóira, amelyet a nemzetközi szakirodalom „buyer power”, vevői erő kifejezéssel ír le.

A beszállítók által igénybe vett értékesítési csatornák

A kutatásban megkérdezett vállalkozások többsége a KKV szektorba tartozik, ennek ellenére jellemző, hogy a beszállítók átlagosan öt csatornán keresztül értékesítik termékeiket; legnagyobb arányban a magyar tulajdonú kereskedelmi láncokat, a független kisboltokat és a független nagykereskedőket jelölték meg. Szintén

A kutatás módszertana

A piackutatás két fázisban zajlott. Egyrészt mélyinterjú, ún. kvalitatív szakaszról, mely egy előre meghatározott témavázlat segítségével tárta fel a termelő/gyártó cég tevékenységét, kereskedelmi láncokkal való kapcsolatát 16 félig strukturált mélyinterjú segítségével, 11 cégnél és 4 szövetségnél (felmérés ideje: 2007. január-március között) másrészt kérdőíves felmérésből, ún. kvantitatív szakaszról állt, ami 392 cég körében végzett személyes megkérdezésen alapult (felmérés ideje: 2007. április - június).

A mintában elsősorban az ún. FMCG termékeket (*Fast Moving Consumer Goods* – gyorsan forgó fogyasztási cikkek), ezen belül főként élelmiszer-ipari termékeket termelő cégeket kerestek fel.

A megkeresés folyamán élelmiszer-ipari adatbázisokat, valamint a KSH cégadatbázisát használták fel (telefonos kérdéssel előszűrve a lehetséges beszállítókat). A sokaság jellemzőiről nem állt rendelkezésre információ, ezért ebből a szempontból reprezentativitásra nem tudtak törekedni. A cél az volt, hogy egyaránt szerepeljenek a mintában árbevétel és foglalkoztatottak száma szerint közepes és nagy vállalatok, magyar és külföldi, illetve egyes tulajdonban lévő vállalkozások, valamint márkás és márkánév nélküli terméket beszállító cégek. A lekérdezést az ország egész területén végezték.

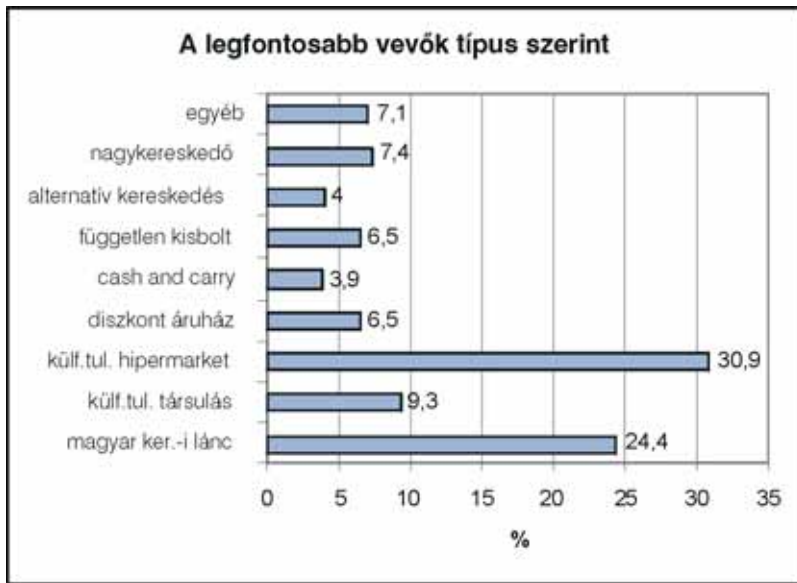
A kutatás során 1.087 céget kerestek meg – első lépésben telefonon – és 392 kérdőívet sikerült felvenni. A sikerességi arány 36%, ami nagyon alacsonynak számít a személyes megkérdezéses vizsgálatok között. A sikertelen adatfelvétel részben a válaszmegtadásnak (43%), részben időpont egyeztetési problémáknak (21%) köszönhető.

1. ábra: A beszállítók által alkalmazott értékesítési csatornák (%)

¹ A kutatást a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézete (MKIK GVI) készítette a GVH számára.

2. ábra A két legfontosabb vevő típusa (%)

Forrás: MKIK GVI

jelentős a külföldi tulajdonú hipermarketek, szupermarketek és ezek egy részének vásárlásait bonyolító beszerzési társulások aránya.² A nemrég piacra lépett diszkonthálózatok is komoly részesedést vívtak ki maguknak.

Ha az alkalmazott értékesítési csatornák számát vizsgáljuk a cégek jellemzői szerint, azt figyelhetjük meg, hogy a külföldi tulajdonban lévő beszállítók több értékesítési csatornát vesznek igénybe, mint a hazaiak.

Az egyes élelmiszeripari ágazatok értékesítési csatornáit tekintve, a tejterméket, húsarut szállítók kevesebb, a kozmetikumokat, szeszesitalokat gyártók több értékesítési utat vesznek igénybe. A három legfontosabb vevő árbevételben elért részesedését illetően ezek a vevők leginkább a zöldség-gyümölcs beszállítók körében, valamint az édesipari termékeket szállítók között érnek el kiemelt részesedést. Legkevésbé a kozmetikumokat, vegyi árut forgalmazó cégek „függnek” három legfontosabb vevőjüktől.

Az üzleti kapcsolat hosszát vizsgálva, azt találjuk, hogy a legtöbb válaszadó 5–10 éve áll kapcsolatban üzleti partnerével.

A legfontosabb vevők

A beszállítók és kereskedők közötti kapcsolat jellemzőit az első és a második legfontosabb vevőre fókuszálva vizsgálták.

A megkérdezett beszállítók legfontosabb vevői közé a külföldi tulajdonú hipermarketek, a magyar tulajdonú kereskedelmi láncok és a külföldi tulajdonú beszerzési társulások tartoznak.

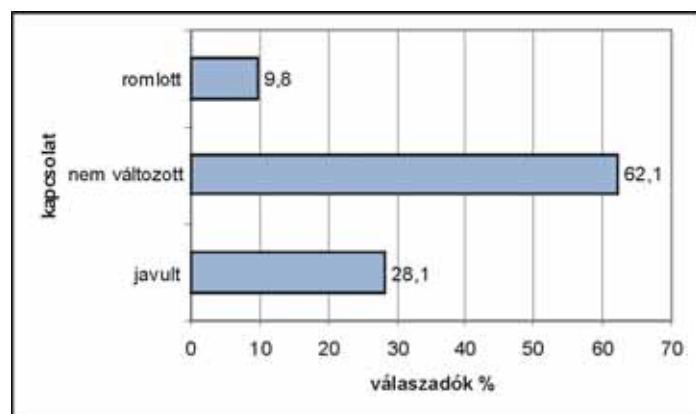
Szerződéskötési gyakorlat

A beszállítók jelentős többsége, körülbelül 90%-a rendelkezik írásbeli szerződéssel. Ezen cégek körében, a 2007-re vonatkozó szerződések is csaknem teljes mértékben létrejöttek. A szerződések tartalmát illetően a felek nagy többségben írásban rögzítik a szállítási-, és fizetési feltételeket. A minimális szállítási mennyiségről már a beszállítók csak valamivel több, mint felének van írásbeli vagy szóbeli megállapodása. Magas arányban kötik ki a megállapodásokban a legkedvezőbb feltételek alkalmazását, jóllehet ez a kereskedelmi törvény szerint tilos, hiszen befolyásolja a kereskedők egymás közti versenyét. Ugyanez áll a harmadik személy igénybevételeinek kikötésére is. E két feltétel kikötése nem a gyengébb alkupozícióval rendelkező kisvállalatok, hanem a nagyobb árbevétellel és piaci részesedéssel rendelkező cégekkel szemben fordul elő leggyakrabban, akiknek leginkább érdekük a minél szélesebb körű piaci jelenlét. A válaszadók több mint fele azt nyilatkozta, hogy legfontosabb vevőjükkel közösen határozzák meg a szerződés tartalmát.

Fizetendő díjak, kedvezmények

A kereskedelmi partnerek 64%-a tart igényt valamilyen jogcímen a beszállítóktól

3. ábra A két legfontosabb vevővel való kapcsolat alakulása az elmúlt 5 évben (%)

Forrás: MKIK GVI

² Fontos megjegyezni: a mintába kerülés kritériuma volt, hogy az adott beszállító kereskedelmi láncsal kapcsolatba álljon.

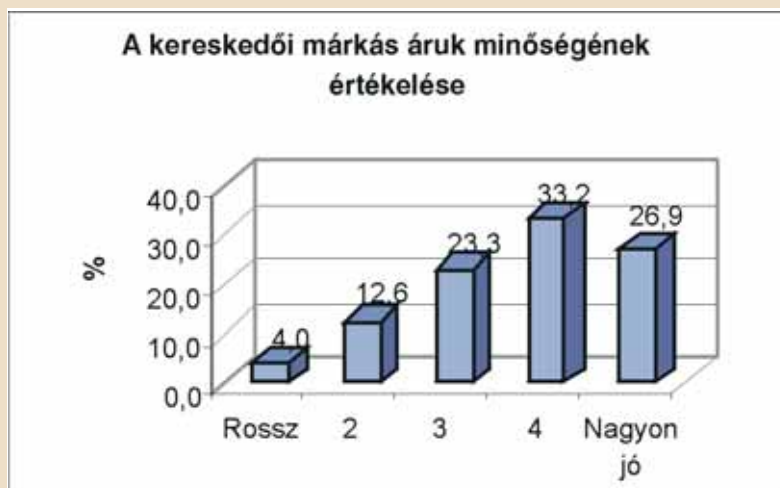
Meglepő eredmények

Várakozásainkkal ellentétben a vevői erő különféle megnyilvánulásai, például a kereskedelmi láncoknak fizetendő díjak, kedvezmények köre, nem a - méretük, árbevételük alapján - gyengébb és kiszolgáltatottabb beszállítókat sújtja leginkább, hanem azokat az erősebb, dinamikusabb cégeket, amelyeknek - növekedési potenciáljuk okán - alapvető érdekük, hogy a fogyasztók minél szélesebb körét elérjék és amelyek - másik szempontot tekintve - a gazdaság növekedéséhez leginkább hozzájárulhatnak.

A kereskedőkkel való kapcsolat megítélését tekintve, a mélyinterjúk alapján negatív kép rajzolódott ki, a széles körben lefolytatott kérdőíves felmérés eredménye alapján a beszállítók többsége jónak minősítette kapcsolatát üzleti partnerével. Ez az ellentmondás részben annak köszönhető, hogy a mélyinterjúk szakasz a kutatás megalapozó, az empirikus kutatás kérdőívének elkészítéséhez szükséges fázisa volt, igen szűk körben végezték, az eredmények nem teszik lehetővé mélyebb következtetések levonását.

A beszállítók 60%-a nyilatkozott úgy, hogy valamely kereskedelmi partnere forgalmaz saját márkás árut az általa szállított termékcsoportban, tehát az esetek többségében legalább egy partner versenytársként is megjelenik a gyártó/termelő számára. Ezen áruk minőségét a kérdeztettek pozitívan ítélik meg, a legtöbben jónak, vagy nagyon jónak tartják azokat.

4. ábra Kereskedői (saját)márkás áruk minőségének értékelése

Forrás: MKIK GVI

A kereskedők által támasztott igényeknek jelentős szerepük van a beszállítóknál történő terméket, vállalati belső szerkezetet és szervezeti felépítést érintő fejlesztésekre. Mindez leginkább a hazai tulajdonban lévő kis- és közepes vállalatokat érinti, s így hozzájárul e cégek versenyképességének növekedéséhez.

Fischer György: Hihetünk-e a közvélemény-kutatásoknak? Bagolyvár Kiadó, Budapest, 2001

visszatérítésre. Egy beszállító cég átlagosan öt jogcímen ad az általa kínált árból visszatérítést, ezek közül a leggyakrabban a bónusz, fix bónusz, a logisztikai hozzájárulás, a listázási díj és a marketing hozzájárulás szerepelt. A visszatérítések átlagos mértéke a válaszok alapján a beszállítók által adott ár 16%-a. Az eredmények alapján a beszállítók úgy érzik, hogy a díjak ellenében nem minden esetben kapnak ellenszolgáltatásokat. Az ún. kondíciók (a díjak térítések összefoglaló neve) alkalmazása leginkább a beszerzési társulásoknál jellemző gyakorlat. Mivel ezek több nagyméretű kereskedelmi láncot is képviselnek a megsokszorozott piaci erejüknek köszönhetően, fokozottan tudják érvényesíteni ezeket a feltételeket. A beszállítók jellemzői szerinti vizsgálatnál itt is azt tapasztaltuk, hogy nem a leginkább függő helyzetben lévő, hanem az erősebb piaci helyzetű, gyakran külföldi tulajdonban lévő vállalatokat érintik fokozottabban ezek a kiadások.

A kereskedőkkel való kapcsolat

Míg a mélyinterjúk során a megkérdezettek inkább kiszolgáltatott helyzetükről számoltak be, a kérdőívben a legtöbben jónak vagy kitűnőnek minősítették a kereskedőkkel való kapcsolatukat. Szintén a többség véleménye szerint kapcsolatuk az elmúlt 5 évben javult vagy nem változott.

A kereskedők és a beszállítók közti üzleti kapcsolatokban azonban nagymértékű mozgás tapasztalható, a beszállítók 66%-a szüntette be az együttműködést valamely partnerével az elmúlt 3 évben, és 86%-uk tervezi új partner megkeresését.

A kereskedelmi láncokkal való együttműködés pozitívumának tekinthető, hogy a fogyasztói igények változása mellett a kereskedők kezdeményezésének is jelentős szerepe van a beszállító cég termékeit érintő fejlesztésekben, illetve egyéb változásokban. A cégek 40%-nál az értékesítés, a marketing, a minőségbiztosítás területén bekövetkezett változások esetében szerepet játszottak a kereskedők igényei is.

A kereskedelmi törvény ismerete

A beszállítók többsége hallott már a kereskedelmi törvényről, azonban annak visszatartó hatását nem érzékelik a szer-

ződéskötéskor. Bár a válaszadók kétharmada azt nyilatkozta, hogy szükség esetén panaszával közvetlenül vagy érdeképviseleti szervén keresztül a GVH-hoz fordulna, azonban a beszállítók többsége azt tartja megoldásnak, hogy a problémákat inkább maga rendezi a vevőjével. Megjegyezhető, hogy az Etikai Testület, mint érdeképviseleti szerv működéséről csak kevés kereskedelmi képviselő hallott.

Következtetések

A kutatás alapján összességében elmentmondásos kép rajzolódik ki a kereskedelmi láncok és a beszállítóik kapcsolatát illetően; míg a mélyinterjúk alapján a beszállítók kiszolgáltatott helyzetére derült

fény, addig a szélesebb körben lefolytatott kérdőíves vizsgálat szerint a beszállítók és a kereskedők között jó, együttműködő a kapcsolat. Ezt támasztja alá, hogy a megkérdezett cégek többsége nyereségesen működik. Számos esetben azonban előfordul, hogy a beszállító legfontosabb partnerével szemben érvényesített átadási árai nem eredményeznek akkora nyereséget, ennek ellenére a tökeerősebb beszállítók fontosnak tartják a kereskedelmi láncok által biztosított széles körű piaci jelenlétet. A beszállítók kisebb mértékű kiszolgáltatására utal az is, hogy egy értékesítési csatorna részesedése az összes eladásból átlagosan 20% körül alakul, és egy gyártó átlagosan 5 kereskedőt szolgál ki, emellett a kereskedők és beszállítók üzleti kapcsolataiban nagymértékű mozgás tapasztalható.

A kapcsolat konkrét megnyilvánulásait tekintve, mint például a szerződéskötési gyakorlat, a beszállítók által fizetett díjak mértéke esetén azt figyelhetjük meg, hogy a beszállítók túlnyomó többsége rendelkezik írásbeli szerződéssel, a szerződések azonban sok esetben a kereskedelmi törvénybe ütköző pontokat is tartalmaznak. A szerződések tartalmi elemait ugyanakkor a beszállítók több mint fele közösen határozza meg kereskedelmi partnerével. A felmérésből kiderült, hogy a kereskedők több jogcímen tartanak igényt a beszállítóktól visszatérítésre, és ezekért cserébe sokszor semmilyen ellenszolgáltatást nem kapnak. A beszerzési társulások, annak köszönhetően, hogy több nagyméretű kereskedelmi láncot képviselnek, hangsúlyozottan tudják érvényesíteni a különféle visszatérítéseket. A tárgyalás során a tökeerősebb beszállítók vannak sokszor rosszabb alkupozícióban, mivel számukra fontosabb a kereskedelmi láncok által biztosított piaci jelenlétet.

Annak ellenére, hogy a beszállítók jelentős része hallott a kereskedelmi törvényről, többségük úgy érzi, hogy annak létrejötte egyáltalán nem változtat a kereskedők magatartásán. Az, hogy a GVH hatáskörébe tartozik a kereskedelmi törvény betartásának felügyelete szintén ismert, viszont a beszállítók többsége maga rendezi a vitás kérdéseket kereskedelmi partnerével és nem élnének a panasztétel jogával.

Az eredmények alapján a kereskedelmi láncok pozitív hatásai is megfigyelhetők; ugyanis a kereskedők által támasztott igényeknek jelentős hatásuk van a beszállítóknál történő termék, vállalati belső szerkezetet és szervezeti felépítést érintő fejlesztésekre. Mindez leginkább a hazai tulajdonban lévő kis- és közepes vállalatokat érinti, így hozzájárul a cégek versenyképességének növekedéséhez.

A kutatás hiánypótló felmérésnek tekinthető, hiszen Magyarországon eddig még nem végeztek hasonló felderítő típusú vizsgálatot a kiskereskedelmi folyamatok átfogó bemutatására. A kutatás nyomán ugyanakkor további kérdések merülnek fel, ezért a GVH fontosnak tartja, hogy a kereskedők és a beszállítók közötti kapcsolat részletesebb megismerése érdekében a jövőben e területen további felméréseket végezzen.

A kutatás eredményeit összefoglaló tanulmány a GVH honlapján megtalálható.

„A jogi szabályozás csak követője, visszatükrözője lehet a kartel tekintetében kialakult, határozott közgazdasági politikának”

A Versenytükrő korábbi számában ismertettük Heller Farkasnak a Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézete által 1929 májusában a kartellról megtartott vitában elhangzott előadását, amely *A kartel* címmel külön kiadványban jelent meg 1930-ban. Az alábbiakban Kuncz Ödön előadásának néhány gondolatára hívjuk fel a figyelmet.

Kuncz Ödön kiemelte, „ha van matéria, amelyen valóságos iskolapéldaszerűen lehet kimutatni annak a tételnek a helyességét, hogy gazdasági kérdések jogi szabályozása a kérdés gazdasági jelentőségének alapos ismerete nélkül üdvös eredményre nem vezethet, a kartelprobléma eminenter az. A kartel elsősorban gazdaságpolitikai probléma. A gazdaságpolitikusknak kell megállapítani a kartellel szemben tanúsítandó magatartást; azokat a célokat, amelyek érdekében a kartelek működésébe beavatkozni kíván. A jogásznak feladata itt csupán az lehet, hogy a gazdaságpolitikai célok elérésére vezető legmegfelelőbb eszközöket megtalálja.”

Emlékeztetett rá, hogy a kartellt „nem az emberek fedezték fel; ez az intézmény nem úgy keletkezett – teljesen készen és kifejlődve – mint Minerva, hanem a gazdasági erők titokzatos műhelyéből került felszínre, különböző országokban, különböző okokból és formában. Ezt a tényt nagyon is illik tudomásul venniök a jogászoknak, de különösen azoknak a rendszabályozásra mindig kész ’nem jogászoknak’, akik abban a téves illúzióban élnek, hogy jogszabállyal, törvényekkel lehet intézményeket, életet teremteni és dirigálni. Amint a nyelvész nem csinálja a nyelvet, úgy a jogász sem tehet mást, mint hogy tudomásul veszi egy gazdasági intézmény megszületését.” „Azok . . . , akik hivatottaknak és kötelezetteknek érzik magukat arra, hogy a kartellel ’valamit’ csináljanak, más feladatot nem tűzhetnek maguk elé, minthogy a gazdasági élet ki-

meríthetetlen fantáziájának ezt a nálunk még gyermekkorát élő, reményteljes újszülöttjét minden különösebb baj és zökkenő nélkül bocsássák be az ’alkotmány sáncai mögé’; engedjék az őt megillető mértékben érvényesülni és igyekezzenek érdességét lecsiszolni, kinövéseit lenyesegetni.”

Kuncz Ödön előadásában meghatározta a kartell fogalmát: „a kartel jogilag önálló, egymáshoz hasonló vagy egymással összefüggő gazdasági tevékenységet folytató vállalatoknak egyesülése avégből, hogy a termelést a fogyasztáshoz idomítsák, a szabad versenyt kikapcsolják vagy legalább lényegesen letompítsák és így áruiknak a piacon monopóliumszerű előnyét élvezzék.” Mindazonáltal aláhúzta, „a vállalatoknak nem minden monopolisztikus célú megállapodása kartel és . . . más a gazdasági hatalmi helyzettel való visszaélés és más a kartel. Egyszóval: nem mind kartel, ami drágít!” Megjegyezte, „nem lehet vele azonosítani – habár sokszor hasonló formában is jelentkeznek – a tényleges monopóliumhelyzetet és az uzsorás árt biztosító megállapodásokat, mert utóbbiaknak egészen mások a gaz-

dasági előfeltételei. A monopolizálásra és áruuzsorára . . . az áruhiány, a kartelre viszont az árubőség, a túlermelés, vagy az attól való félelem ösztökéli a vállalkozókat.”

Az előadó szükségesnek tartotta megkülönböztetni azt a két esetet, amikor

– „az életképes, expanzív vállalatcsoportok a kartel segítségével monopóliumra törekzenek és ha azt elérték, ezzel a hatalmi túltengéssel a karteltagok, a kívülállók és a fogyasztók sérelmére sokszor vissza is élnek” (Amerikában, Angliában, Franciaországban, Németországban, azaz a nagy, expanzív ipar országaiban),

– „a vízfejű, túldimenzionált, piacának nagy részét elvesztett ipar kartelmegállapodásokkal igyekszik a) az összezsugorodott piacot méltányosan megosztani a létező, még megmaradt vállalatok között, b) megelőzni a szabad verseny érvényesülése esetében különben elkerülhetetlen összeomlást és végre c) szabályozni a versenyt és ezzel biztosítani a vállalatok és munkástömegeik javára legalább a létminimumot” (Magyarország, Ausztria).

Kuncz Ödön szerint „amíg az első esetben az állam feladata: védelmet adni a

Pécsi szénbánya. A Szent István-tárna bejárata. Forrás: Az ezeréves Magyarország,

Pesti Hirlap kiadása, 1939

Gázkitörés Nagyekemezőn (1934)

Forrás: Az ezeréves Magyarország, Pesti Hírlap kiadása, 1934

kartel ellen, addig a második esetben diametrálisan ellenkező feladat nehezedik az állam vállára: segítségére jönni az indokolt és szükséges kartelnek.”

Mindezek után arra a következtetésre jutott, hogy „teljesen hibás volna a tervezett karteltörvényt akként elkészíteni akarni, hogy a német, a norvégiai, az argentinai, a kanadai törvényeket vagy az észak-amerikai Sherman Actet a magyar talajba egyszerűen átültetjük.”

A kartelljog vonatkozásában az 1920-as években Németországban lezajlott viták kapcsán a kartellprobléma kapcsán rámutatott, miről is van szó: „a kapitalista termelési rend anarchiájának, a korlátlan szabad versenynek megszüntetéséről kapitalista módszerrel (önsegély útján) és nem a szocializmusnak az egyéni szabadságot megölő zsarnokságával.”

Ismételten utalva a gazdaságpolitikusok felelősségére kifejtette, azok „döntsenek a tekintetben is, vajjon az állami beavatkozást tilalmak felállításában és a jogi ellenőrzésben, avagy inkább 'gazdasági befolyásolásban' kívánják megvalósítani? Ennél a döntésnél is számoljanak a következő megfontolással: A karteltörvény vagy abból indulhat ki, hogy a kartel ártalmas, a gazdasági élet konszolidációját és fejlődését megakadályozó instrumentum. Ebben az esetben követni kell az amerikai, argentinai és kanadai karteellenes irányzatot és a régi magyar bírói gyakorlatot, amelyek a kartelt önmagában ti-

los és üldözendő cselekménynek minősítik; tehát a kartelt szét kell rombolni... De kiindulhat a karteltörvény abból is, hogy a kartel a mai gazdasági helyzetben szükséges, sőt nélkülözhetetlen eszköz, amelyre a gazdasági élet szanálása érdekében az országnak feltétlenül szükséges van. Ebben az esetben azonban a törvényhozás első feladata a kartel támogatása; a tökéletesítésének útjában heverő akadályok elhárítása.”

Kuncz Ödön osztotta Meszlény Artur azon álláspontját, amely szerint „tökeszegénységünknek, kereskedelmi mérlegünk passzivitásának, védővamos rendszerünknek és az iparunk fejlesztésére irányuló törekvésünknek egyenes következménye kell, hogy legyen a karteellenes politika lefékezésére és a tartózkodás attól, hogy egészen más gazdasági légkörben élő államok karteltörvényeit vagy javaslatait egyszerűen átültessük.”

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara választott bírósága és Jury-je kartellel kapcsolatos döntései körében ismertetésre került a választott bíróság 55.368/1928. számú határozata, amely hangsúlyozta, hogy „a kartelszerződés egymagában

nem minősíthető a jóerkölcsbe ütközőnek, mert elvileg megengedett gazdasági célt szolgál. 'Ha azonban a kartelszerződés kilép a megengedett keretektől és olyan megállapodást tartalmaz, amely a szóban forgó ipar vagy kereskedelmi ág megbénítására vezet, vagy a szabad verseny alákötésére alkalmas, elveszti legitimitását és meg nem engedett cselekménnyé minősül'.”

A még számos figyelemre méltó megállapítást tevő előadásának végén Kuncz Ödön hangsúlyozta, „a kartelkérdéssel kapcsolatban annyi izgató anyagot dobtak be a közvéleménybe és ezzel annyira fokozták a szükséges és hasznos kartellel tömörült magyar vállalatok feje felett a bizonytalanságot, hogy a törvényhozás határozott állásfoglalása feltétlenül szükségessé vált. Mert Lehnich-nek a német viszonyokra vonatkozó az a rezüméje, hogy a 'kartellprobléma világos szabályozása és a teljes jogbiztonság megteremtése multhatatlan érdeke a német gazdasági élet egészséges továbbfejlődésének' – a mi gazdasági helyzetünkre is talál.”

Készítette: Zavodnyik József

Kuncz Ödön

Kuncz Ödön (Arad, 1884. jan. 18.–Bp., 1965. márc. 19.): jogász, közgazdász, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja (1930–1949). A kolozsvári egyetemen szerezte jogi diplomáját. 1911-ben a kolozsvári egyetemen magántanári képesítést szerzett. 1914-től 1919-ig ugyanott a kereskedelmi jog tanára. 1920–27 között a budapesti közgazdasági egyetemen, 1928–49 között a budapesti tudományegyetem jogi karán tanár (kereskedelmi és váltójog). 1933–34-ben és 1943–44-ben a Jogi Kar dékánja. A Gazdasági Jogc. folyóirat szerkesztője, az Institut International des Études Coopératives főtitkára, a Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézetének igazgatója volt. Szövetkezeti, kereskedelmi és váltójoggal foglalkozott. Részt vett a Szladits-féle Magyar magánjog (I–V. Bp., 1939) egyes részeinek kidolgozásában. Az igazságügy-minisztérium megbízásából több kodifikációs tervet készített és tett közzé (Törvénytervezet a részvénytársaságokról, a szövetkezetekről és a korlátolt felelősségű társaságokról, Bp., 1926, Törvénytervezet a szövetkezetekről, Bp., 1934 stb.). Emellett számos gyakorlati jellegű munka (Grillso-rozat) szerkesztésében vett részt és több kommentárt adott ki. 1948-ban kényszernyugdíjazták.

Egyes munkái: A magyar kereskedelmi jog vázlata. 1–2. köt., Bp., 1921–22. (3. kiad., Bp., 1937., 1. r. 1. és 2. fele) – Bevezetés a jogtudományba. Jogi enciklopédia. Pécs–Bp., 1924. – Tisztességtelen verseny. Balázs P. Elemérrel. Bp., 1924. – A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata. Bp., 1928. (2. r. és a 3. r. első fele. Bp., 1933) – Szövetkezeti jogunk időszerű kérdései. Uo., 1930. – A kartel mint jogi probléma. Uo., 1930. – A kereskedelmi törvény és joggyakorlat. Nizsalovszky Endrével. Bp., 1937.

Forrás: www.lexikon.katolikus.hu, Magyar Életrajzi Lexikon

Előzetes statisztikai adatok a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti tevékenységéről

A 2006-ról áthúzódott és 2007-ben kezdődött bejelentésekről, panaszokról
és a versenyfelügyeleti eljárásokról

Az összeállítás időpontja: 2007. november 30.

I. Bejelentések és panaszok

Megnevezés	Száma
2006-ról áthúzódott	146
2007-ben érkezett	1414
Együtt	1560
Ebből: jogerősen elutasított	1157
Versenyfelügyeleti eljárás indult	204
Elbírálás alatt, folyamatban lévő	196

Elbírált jogorvoslati kérelmek száma

Megnevezés	A jogorvoslati kérelmet	
	elfogadta	elutasította
Fővárosi Bíróság	1	13
Összesen	1	13

II. Versenyfelügyeleti eljárások

Megnevezés	Száma
2006-ról vagy korábbi évekről áthúzódott	102
2007-ben indult	196
Együtt	298
Ebből: versenyhivatali határozattal lezárt	183
Folyamatban lévő	115

Az eljárások megoszlása

Megnevezés	Száma
Fogyasztók megtévesztése	155
Erőfölény	63
Kartellmegállapodás	30
Fúziókontroll	50
Összesen	298

III. Versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntések megoszlása

Megnevezés	Törvény- sértés	Bírság 1000 Ft-ban	Meg- szüntetés	Engedé- lyezés	Elutasítás	Nem engedély- köteles	Egyéb lezárás	Összesen
Fogyasztók megtévesztése	65	872 700	20				13	98
Erőfölény	0	0	25				3	28
Kartellmegállapodás	3	944 000	10				0	13
Fúziókontroll	(1)*	650	1	38	0	4	1	44
Összesen	68	1 817 350	56	38	0	4	17	183

* ügyben hozott további határozat, az összesítésben nem szerepel

IV. Versenyfelügyeleti eljárásban kiszabott legnagyobb bírságok (2007. január 1.–november 30.)

Vjszám	Ügynév	Összeg (ezer Ft)	Ügytípus
140/2006	Magyar Posta és társai - lapterjesztés	936 000	kartell
113/2007	OTP Bank Nyrt. - hitelkártya	200 000	fogyasztók megtévesztése
119/2006	Magyar Telekom Nyrt - Kaméleon díjcsomag	80 000	fogyasztók megtévesztése
145/2006	Tesco - reklámtevékenység	50 000	fogyasztók megtévesztése
6/2007	Elektro Computer Rt. - reklámtevékenység	50 000	fogyasztók megtévesztése
149/2006	Euronics-Vöröskő-Bravotech-Elektro-Quality-reklámtevékenység	45 000	fogyasztók megtévesztése
120/2006	Pannon GSM - Djuice díjcsomag	40 000	fogyasztók megtévesztése
87/2007	Direct Best Sellers-D-BS Mo Kft. - fogyasztószerek	38 000	fogyasztók megtévesztése
67/2007	Metro Kereskedelmi Kft. - popcorn készítő	35 000	fogyasztók megtévesztése
85/2007	UPC kedvezményes előfizetés	35 000	fogyasztók megtévesztése